45. TIISTAINA 4. HUHTIKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 1241

Hallituksen esitys HE 15/2000 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta 1270

Hallituksen esitys HE 16/2000 vp

3) Laki tuloverolain ja vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 1281

Lakialoite LA 43/2000 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

4) Hallituksen esitys laiksi eräistä kansainvälisistä yhdistetyistä kuljetuksista 1281

Hallituksen esitys HE 17/2000 vp

5) Hallituksen esitys laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta 1281

Hallituksen esitys HE 18/2000 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 9 §:n ja siviilipalveluslain muuttamisesta 1281

Hallituksen esitys HE 19/2000 vp

Ensimmäinen käsittely

7) Hallituksen esitys valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 1 ja 8 §:n muuttamisesta 1281

Hallituksen esitys HE 12/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 6/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

8) Valtioneuvoston selonteko pankkituesta 16.11.1999 1282
Valtioneuvoston selonteko VNS 4/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 7/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Tuija Brax /vihr
Kaarina Dromberg /kok
Mikko Elo /sd
Rainer Erlund /erl
Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Ville Itälä /kok
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Seppo Kanerva /kok
Jyrki Katainen /kok
Tarja Kautto /sd
Mari Kiviniemi /kesk
Juha Korkeaoja /kesk
Mikko Kuoppa /vas
Seppo Kääriäinen /kesk
Jaakko Laakso /vas
Johannes Leppänen /kesk
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Leena Luhtanen /sd
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Jukka Mikkola /sd
Pekka Nousiainen /kesk
Outi Ojala /vas
Susanna Rahkonen /sd
Maija-Liisa Rask /sd
Suvi-Anne Siimes /vas
Osmo Soininvaara /vihr
Ilkka Taipale /sd
Martti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:
Olavi Ala-Nissilä /kesk

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:
4.4. edustajat
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Erkki Tuomioja /sd
4.—6.4. edustajat
Maria Kaisa Aula /kesk
Tuula Haatainen /sd
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Juha Korkeaoja /kesk
Leena Luhtanen /sd
Outi Ojala /vas
Osmo Soininvaara /vihr
4.—7.4. edustajat
Kaarina Dromberg /kok
Ville Itälä /kok
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Tarja Kautto /sd
Jaakko Laakso /vas
Maija Rask /sd
Martti Tiuri /kok

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
4.—14.4. edustaja
Rainer Erlund /erl

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

4.4. edustajat
Jukka Mikkola /sd
Pekka Nousiainen /kesk
4. ja 5.4. edustaja
Ilkka Taipale /sd
4.—7.4. edustajat
Mikko Kuoppa /vas
Hanna Markkula-Kivisilta /kok

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 15/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

[1] **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamisesta tuli vihdoinkin, eikä yhtään liian aikaisin, sen verran myös kritiikkiä kansalaisten keskuudessa lain nykyisestä käytännöstä on syntynyt. Onhan nykyisessä laissa esiintynyt ongelmia. Kun lopullinen turvapaikkapäätöksen tekeminen kestää normaalisti vuoden, jopa 2,5 vuotta, todellista edistystä tapahtuu, kun käsittelyaika nyt saadaan supistettua kahteen viikkoon. Kansalaiset ovat kokeneet ongelmana sen, että hakija voi oleskella täällä veronmaksajien kustannuksella hyvinkin pitkän ajan. Esimerkkeinä tästä voidaan todeta Slovakiasta ja Puolasta saapuneet hakijat sekä albanialaisen jalkapallojoukkueen jäsenet, jotka ovat pelanneet jalkapalloa täällä jo parisen vuotta.

Tämänhetkinen tilanne on nurinkurinen, kun turvapaikan hakijan saatua kielteisen päätöksen laki mahdollistaa uuden, perusteettomankin turvapaikkahakemuksen tekemisen. Hakemusten käsittelyaika on meillä huomattavan pitkä verrattuna useisiin muihin Euroopan valtioihin. Niin sanotussa nopeutetussakin menettelyssä nykyinen käsittelyaika on vajaan vuoden mittainen ja normaalimenettelyssäkin puolta muita maita pitempi. Ilmeisen perusteettomien turvapaikan hakijoiden pitkä oleskelu Suomessa johtuukin sekä viranomaismenettelyn tehottomuudesta että ulkomaalaislain menettelysäännöksistä. Tosiasia on, että meille saapuu ilmeisen perusteettomia turvapaikan hakijoita, koska hakemusten käsittelyaika on pitkä ja sosiaaliset edut ovat hyvät ja on olemassa tieto siitä, että käsittely meillä kestää huomattavasti pitempään kuin muissa EU-maissa, ja tämä tieto leviää hyvinkin nopeasti.

Esimerkiksi romanit ovat saapuneet meille Ruotsin ja Saksan kautta. He eivät ole kuitenkaan jättäneet turvapaikkahakemusta mainittuihin maihin, koska siellä hakemus olisi voitu käsitellä ja palautus panna täytäntöön jo yhden vuorokauden kuluessa. Koska ilmeistä on, että hallituksen esitys aiheuttaa arvostelua ainakin sen suhteen, kuinka hakijoiden oikeusturva voidaan uuden lain mukaan taata, ei tähän pelkoon mielestäni ole aihetta. Kun poliisi tai Ulkomaalaisvirasto on tehnyt kielteisen päätöksen, annetaan siitä tieto hakijalle kirjallisesti, ja Helsingin hallinto-oikeuden on vielä käsiteltävä asia uudelleen viikon aikana.

Arvoisa puhemies! On sekä turvapaikan hakijoiden että suomalaisten veronmaksajien yhteinen etu, että ulkomaalaislain uudistus saadaan voimaan mahdollisimman pian. Kun ilmeisen perusteettomat hakemukset voidaan käsitellä entistä nopeammin, nopeutuu samalla todellista turvapaikkaa tarvitsevien ihmisten hakemusten käsittely. Ansiotyön tekeminen ennen lopullista myönteistä turvapaikkapäätöstä on käytännössä mahdotonta.

Myös myönteisen päätöksen saavien henkilöiden hakemusten käsittelyaika tulee lyhentymään uudistuksen myötä. Uudistus vaatii luonnollisesti Ulkomaalaisvirastolle entistä enemmän resursseja, koska esityksen mukaan työt siirtyvät vähitellen poliisilta mainitulle virastolle, ja mainittuun vaatimukseen määrärahojen lisäämisestä on suhtauduttava myönteisesti.

Epäilemättä oikea ratkaisu on se, että laki tulee nyt muiden Euroopan unionin maiden tasolle ja Ulkomaalaisviraston toimintatapoja voidaan

tehostaa. Ulkomaalaisvastaisuutta on lisännyt kansalaisten tietoisuus siitä, että nykyinen laki mahdollistaa turvallisista maista saapuvien ihmisten oleskelun Suomessa yhteiskunnan varoilla. Ulkomaalaislain uudistuminen ja samalla ilmeisen perusteettomien hakemusten nopeampi käsittely vaikuttavat myönteisesti yleiseen asenneilmastoon ja todellista turvapaikkaa tarvitsevien kohteluun.

[2] **Peruspalveluministeri Eva Biaudet:** Arvoisa puhemies! Olen tässä puhumassa, koska koen, että ehkä on tarvetta keskustella vähän monipuolisemmin tästä asiasta ja yleensä meidän oikeusturvastamme, ulkomaalaislainsäädännöstämme ja siitä, millä tavalla haluamme kohdella ihmisiä maassamme.

Nykyinen ulkomaalaislainsäädäntöhän on aika uusi. Mielestäni se on sinänsä aika onnistunut lainsäädäntö. Se, että hakemusajat ja käsittelyajat ovat suhteettoman pitkiä, mistä varmaan kaikki ovat samaa mieltä, ei mielestäni johdu uudesta laista. Uudenkin lain voimassaoloaikana on esimerkiksi romaniturvapaikanhakijoiden anomukset, jotka ovat tulleet 13.1. tänä vuonna, saatettu loppuun maaliskuun puoleenväliin mennessä. Mikään ei siis ole esteenä asioiden nopealle käsittelylle, jos niin halutaan. Mikään ei laissa ole sen esteenä.

Myös voi sanoa, että uudet ohjeet on annettu myös siitä, että uusintahakemus ei myöskään estä täytäntöönpanoa, mikä oli myös peruste sille, että tarvitaan lainmuutoksia. Sekin on nyt toteutettu nykyisen lain puitteissa, joten perustelut sille, että asiat eivät toimi, eivät pidä paikkaansa.

Mielenkiintoista on tietenkin, että hallituksen piirissä ei koettu tärkeänä edes oikeusturvan minimivaatimusta, jonka me muut suomalaiset koemme olevan meille itsestäänselvän: Vaikka ulkomaalaisilla on oikeus saada siitä tieto postissa, kun tehdään kielteinen päätös asiassa, jossa intressit voivat olla jopa niin vakavia kuin toisen ihmisen elämä, ei ole mitään siitä, tarvitseeko hänen ymmärtää, mitä siinä tiedonannossa on, eikä hänellä ole oikeutta antaa vastinetta siihen tuomioistuimen päätökseen, joka vahvistaa kielteisen päätöksen, jonka perusteella hänet karkotetaan maasta. Uskoisin, että varmaan hallintomenettelylain säännökset meille jokaiselle turvaavat sen, että kun meidän asioitamme käsitellään, saamme antaa myös toisessa asteessa — tai kun asia alistetaan — näkemyksemme, vastineemme, niistä perusteista, joiden perusteella anomus hylättiin.

Mielestäni kaikkein mielenkiintoisinta on, että ilmapiiri yhteiskunnassamme ulkomaalaisia kohtaan on sellainen, että haetaan sitä minimiä, jolla hallitus katsoo, että voi hipoa perustuslain säännöksiä niin, että perustuslakivaliokunnasta vielä menee läpi, mikä on se kaikkein vähin, mitä voimme tarjota. Se on se, mikä on meille hyvä. Onko se meidän suomalaisen oikeusturvamme ja oikeuskäsityksemme kannalta keskeistä? Tietenkin siinä mielessä keskustelu ja koko lain käsittely on ollut aika masentavaa.

Mielestäni Suomi on sellainen maa, että meillä on varaa ylläpitää hyvää oikeusturvasuojaa ja puolustaa ihmisten perusoikeuksia aivan siitä riippumatta, mistä he tulevat. Minun poliittiseen ideologiaani ei kuulu se, että haetaan minimirajoja, vaan se, mikä on oikeus ja kohtuus.

Se tässä tilanteessa olisi edellyttänyt, että jos nykyisen järjestelmän mukaan ulkomaalainen, joka on anonut turvapaikkaa, saa kielteisen päätöksen, hän saa poliisin mukana sen käteensä, päätöksen tiedokseen, ja tulkki on mukana, jotta ei tarvitsisi tehdä mitään vaativia käännöksiä. Siitä hän saisi kahdeksan päivää antaa vastineen. Kahdeksasta päivästä oli kysymys, mutta se nähtävästi ulkomaalaisten kohdalla on liikaa.

Mielenkiintoisia lausuntoja on tullut tänään keskustelun aikana. On ilmiselvää, että monet lain puolustajat kokevat oikeasti sydämessään, että ulkomaalaiset eivät tarvitse samaa oikeusturvaa kuin suomalaiset. Olen tyytyväinen siihen, että perustuslakivaliokunta tarkastelee lakiehdotusta. Minä en ole tyytyväinen siihen, että hallitus teki tällaisen pohjanoteerauksen antaessaan tämän lakiesityksen. Olisin toivonut, että ainakin niin pienessä asiassa kuin vastineenantomahdollisuudessa olisi tullut myötätuntoa vähän useammilta ryhmiltä. Toivoisin, että eduskunnassa vähän laajemmin voitaisiin keskustella ulkomaalaisten tilanteesta yleensä.

[3] **Oikeusministeri Johannes Koskinen:** Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet ehkä tuli antaneeksi hieman väärän kuvan siitä, että tässä olisi jotakin alinta mahdollista oikeusturvamallia haettu. Kyseessähän on neljä erilaista menettelyä. Ylipäänsä hyvin kaikissa on kansainvälisiin vertailumaihin verrattuna hoidettu oikeusturvakysymykset. Tämä joukko, josta ministeri Biaudet puhui, on turvallisista lähtömaista lähtenei-

den turvapaikan hakijoiden joukko. He ovat monen siilan läpi jo edenneet siihen, että ovat kaikista epätodennäköisimmin sopimusten mukaisen turvapaikan tarpeessa olevia, joita tämä nopeutettu menettely koskee. Sitten hallituksen esitysvaiheessa vielä lisättiin sisäministeriön ehdotukseen tiedonsaanti siinä vaiheessa, kun Ulkomaalaisvirasto siirtää asian Helsingin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Toki oikeusministeriö esimerkiksi omassa lausunnossaan esitti lukuisia toimia, joilla vielä paremmin olisi oikeusturvaa hoidettu, mutta ne eivät olleet siis mitään kynnyskysymyksiä, eikä voida sanoa, että nyt ehdotettu malli menisi alimmalta kohdalta aidan yli, vaan siinä on hyvää eurooppalaista tasoa myös oikeusturvan suhteen toteutettu.

[4] **Peruspalveluministeri Eva Biaudet:** Arvoisa puhemies! Tilanne on se, että ne eivät mene minkään siivilän läpi. Se valitaan ulkomaalaisvirastossa Uvissa, millä perusteella kukin menee, minkä järjestelmän perusteella. Se onkin tämän lain laadun kaikkein heikoin kohta. Kukaan ei itse asiassa tiedä, millä perusteella. Listaahan ei ole turvallisista lähtömaista, joten siinä mielessä tämä on vaikeaa. Jossain vaiheessa puhuttiin myöskin, että Venäjä olisi ollut turvallinen lähtömaa. Kuitenkin koettiin viime tipassa, että se ei ole, joten kyseen ollessa siitä, mennäänkö alimman riman mukaan, mielestäni on todellakin menty.

Mielestäni oikeusministeriön lausunto oli aika hyvä. Sääli vain, että ministeri ei yhtynyt siihen, samoin kuin Helsingin hallinto-oikeuden lausunto. Toivon, että tähän paneuduttaisiin, kun käsittelette lakia.

[5] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hetken jo luulin olevani valtioneuvoston istunnossa, mutta sitten herätin todellisuuteen.

Ministeri Biaudet on todellakin hyvää tarkoittava ihminen, mutta hänen sinisilmäisyytensä tässä asiassa on uskomatonta ja edustaa mielestäni aika lailla naiivia suhtautumista ongelmiin, mitä nykyinen ulkomaalaislainsäädäntö on tuonut tullessaan. Kun ministeri Biaudet sanoi, että syntyneet ongelmat eivät ole nykyisen lainsäädännön vika, hän on siinä täysin väärässä. On nimenomaan edellisen hallituksen ja ministeri Enestamin aikana säädetyn ulkomaalaislainsäädännön vika, että meillä on nämä ilmeiset epäkohdat tänä päivänä käsillä.

Ilmeisillä epäkohdilla tarkoitan esimerkiksi albanialaista jalkopallojoukkuetta, joka koko joukkue keksi yhdessä vaiheessa hakea Suomesta turvapaikkaa ja on sitten ollut kohta kaksi vuotta Suomessa, vaikka joka asteessa on tullut bumerangina heidän turvapaikkahakemuksensa takaisin. Ilmeisillä epäkohdilla tarkoitan myös sitä, että Slovakiasta, Puolasta ja Tshekistä tulee Suomeen satoja turvapaikan hakijoita, joiden turvapaikkahakemusten kohdalla ei ole kyse aidosta vainon uhasta vaan sellaisesta ilmiöstä, jota voidaan nimittää esimerkiksi elintasopakolaisuudeksi, eli tullaan Suomeen leveämmän leivän ja paremman elämän toivossa.

On erittäin hyvä, että nyt on saatu aikaiseksi muutosesitykset, jotka hallitus on esittänyt, koska se huolestuttava suhtautuminen ulkomaalaisiin Suomessa, mistä ministeri Biaudet mainitsi, vain lisääntyy ja kärjistyy, jos säilytämme ulkomaalaislainsäädännössämme sellaisia epäkohtia, kuin siinä tällä hetkellä on. Hallituksen esityksen tarkoitus tietysti on se, että se omalta osaltaan toimii ennalta ehkäisevästi täysin perusteettomia turvapaikkahakemuksia silmälläpitäen.

[6] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on oikean suuntainen, mutta mielestäni tässäkin on vielä parantamisen varaa. Tarpeetonta byrokratiaa edelleenkin esitykseen jää.

Mitä tulee sinisilmäisyyteen, jos ministeri Biaudet'lla juuri ehkä tämän esityksen suhteen sitä onkin, niin voi sanoa, että sitä oli Lipposen ensimmäisellä hallituksella ja koko eduskunnalla viime vaalikaudella. Mitä me silloin täällä teimme? Me muutimme silloin voimassa olleen lainsäädännön, 90-luvun alkupuolelta vuoden 97 alkuun asti voimassa olleen lainsäädännön, joka teki mahdolliseksi sen, että rajalta voitiin käännyttää — kuitenkin jokainen hakemus ensin käsitellen — sellainen turvapaikan hakija, joka tuli turvalliseksi maaksi luokitellusta maasta. Tämä prosessi hoidettiin rajalla. Se kesti maksimissaan kolme päivää. Jokainen hakemus käsiteltiin, jokaisesta hakemuksesta turvapaikkalautakunnan puheenjohtaja teki päätöksen. Tämä menettely toimi.

Tämä muutettiin 97, ja se johti siihen, mistä ed. Zyskowicz edellä puhui. Tänne on tullut sellaista väkeä, joista jo tännetulohetkellä on tiedet-

ty, että missään tapauksessa nämä ihmiset koskaan eivät voi saada Suomesta lopullista turvapaikkapäätöstä. Tämä oli virheratkaisu, minkä 97 teimme. Tällä sitä nyt aika paljon korjaamme. Vieläkin pientä tarpeetonta byrokratiaa tähän liittyy, ja toivon, että nämä byrokratiakukkaset voitaisiin vielä poistaa. Vuodesta 97 tähän saakka oli valitettava episodi.

[7] **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Zyskowiczin lailla puuttunut juuri ministeri Biaudet'n puheenvuoroon. Se on nimittäin hämmästyttävällä tavalla osoittamassa hallituksen päättämättömyyden. Nyt ymmärrän sen, että vuoden aikana Slovakian romanien maahantulon jälkeen, jossa juuri asiallisen lainsäädännön puuttuminen johti järeään viisumiratkaisuun, ei ole tapahtunut yhtään mitään. EU:n ehdokasjäsenmaista, Puolasta ja muista, tulee romaneja Suomeen. Tämä aikaansaa nimenomaan kansalaisten kriittistä suhtautumista myös suojelun tarpeessa olevien turvapaikan hakijoiden kohteluun. Tällä on kielteinen vaikutus itse pakolaispolitiikan sisältöön. Tässä tehdään karhunpalvelus asioille, joista ikään kuin sinisin silmin puhutaan.

Minusta on ollut erittäin ikävä asia, että hallitus on vuoden ajan tällaista välttämätöntä länsimaista käytäntöä miettinyt ja näin aikaansaanut myös vahinkoa ja myös tarpeettomia taloudellisia vahinkoja. Sinänsä tietysti Rajamäen rykmentin jäsenenä en pidä pahana, että romanimatkailu Suomessa lisääntyy. Pidän kuitenkin kohtuuttomana, että kansalaisten ärtymystä lisätään ja oikeustajua loukataan niin vakavasti heikolla ja jälkeenjääneellä lainsäädännöllä kuin nyt on tehty.

[8] **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman hämmentävää kuunnella hallituksen sisäistä keskustelua, ja ainakin minä kaipaisin paikalle esittelevää ministeriä eli ministeri Häkämiestä. Mutta pari kommenttia.

Ensinnäkin ministeri Biaudet'lle: Minusta on aivan oikein, että kansalaiset ihmettelevät, että meille tulee Ruotsin kautta tai Ruotsista turvapaikan hakijoita, ja kysyvät, miksi he eivät hae turvapaikkaa Ruotsista vaan tulevat tänne. No, sen takia he eivät tietenkään sieltä hae, koska siellä on tiukempi lainsäädäntö.

Ainakin itse ajattelen niin, että kun meillä on ilmeisen perusteettomia turvapaikan hakijoita, nimenomaan tällaiset hakemukset synnyttävät turhaa rasismia ja suvaitsemattomuutta. Minusta pitäisi olla sellainen lainsäädäntö, että se vastaisi kohtalaisen hyvin yleistä oikeuskäsitystä. Ainakin mitä itse tutustuin perusteluihin, eivät ne minusta ole sen kaltaiset, että olisi ikään kuin turvapaikan hakijoille huonompi oikeusturva kuin meille suomalaisille.

Ministeri Biaudet, sanoitte, että ei ole listaa turvallisista maista. Ei ole olemassa, mutta onhan olemassa kriteerit niistä seikoista, mitkä ovat turvallisen maan tunnuspiirteet. Mielestäni lakimuutos on hyvin yksilöity tässä, mitä tällä ajetaan takaa, eli halutaan nopeuttaa käsittelyä niiltä osin, mitä tulee turvapaikkahakemuksia turvallisista maista.

[9] **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut puheenvuoroja mukaan lukien ed. Karpion hyvän puheenvuoron, voi yhtyä käsityksiin, että ne muutokset, joita teimme viime eduskuntakaudella, ovat lisänneet — vaikka se on vaikea sana sanoa — rasistisia ajatuksia, ainakin Alavuden suunnalla, missä romaneja on majoitettuina. Kuten olen julkisuudessa todennut, joka päivä 10—20 joutuu kiinni näpistyksestä ja sen jälkeen annetaan pienet sakot ja mitään ei voida tehdä ja siellä he vain ovat.

Mielestäni tämä on oikean suuntainen. Oikeusturvasta puhuttaessa, sen verran mitä olen hallituksen esitystä lukenut, jossa on verrattu nopeutettua käsittelyä moneen muuhun maahan, mukana Tanska, Norja, Ruotsi, Sveitsi jne., niin mielestäni on liioiteltua puhua siitä, että oikeusturva ei säilyisi nimenomaan tämän hallituksen esityksen muodossa.

[10] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen on täysin oikeassa siinä, että edellisen hallituksen esitys ja edellisen eduskunnan yksituumainen ratkaisu ulkomaalaislain muuttamiseksi oli virhe. Voin omalta osaltani sanoa, että kun hallituksen iltakoulussa esitystä käsiteltiin, henkilökohtaisesti käytin puheenvuoron, jossa varoitin suunnilleen kaikista niistä kielteisistä seuraamuksista, mitkä sen lainsäädännön voimassa ollessa tulivatkin ongelmiksi. On erinomainen asia,

että hallitus on vihdoin saanut aikaiseksi esityksen ulkomaalaislain korjaamiseksi.

Ed. Pekkarinen on oikeassa myös siinä suhteessa, että tämäkään hallituksen esitys ei ole mikään kovin pitkälle menevä esitys. Systeemissä olisi tämänkin esityksen antamisen jälkeen ja valossa korjaamisen varaa. Ei tarvitse kuin verrata Ruotsiin, jossa asiat ratkaistaan rajalla suunnilleen vuorokaudessa. Ruotsi on varmasti ihmisoikeuksia ja kansalaisvapauksia kunnioittava maa eikä myöskään ole tunnettu siitä, etteikö se suhtautuisi myönteisesti ulkomaalaisiin, siirtolaisiin ja pakolaisiinkin.

Kaiken kaikkiaan haluan vielä korostaa sitä, että tämän käsittelyn nopeuttamisen tarkoituksenahan on juuri se, että ne, jotka tulisivat perusteettomasti hakemaan turvapaikkaa, jotka tulisivat, eivät sen vuoksi, että heitä vainotaan, vaan sen vuoksi, että Suomessa saisivat, sinänsä ymmärrettävää, paremman ja leveämmän elämän, tätä kautta saisivat sellaisen viestin, että Suomeen ei kannata tulla, kun jo etukäteen itsekin tietää, että ei omaa lainkaan riittävästi perusteita turvapaikan saamiselle.

[11] **Pertti Mäki-Hakola /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voi todeta, että vihdoinkin lakiesitys on täällä. Pohjanmaalta tulee oikeastaan päivittäin sähköpostiviestejä tai kirjeitä, joista selvästi näkee sen, että tilanne on karkaamassa käsistä.

Ed. Vistbacka viittasi Alavuden vastaanottokeskukseen, ja nimenomaan siellä on ollut erittäin isoja ongelmia. Siellä ei tavallinen väki tahdo enää ymmärtää, mistä on kysymys.

Minä ihmettelen kyllä, miten valtioneuvoston jäsen voi olla näin sinisilmäinen kuin ministeri Biaudet puheenvuorossaan oli.

Eurooppaan on hyvin tehokkaasti levinnyt tieto siitä, että täällä on tällainen kaukainen, pohjoinen maa, jossa asuu yksinkertaista väkeä ja sinne voidaan mennä. Viesti on mennyt perille, ja meille tulee todella epämääräistä väkeä laivakaupalla jatkuvasti tähän valtakuntaan. Nyt on syytä panna nämä asiat vihdoinkin järjestykseen.

Slovakiasta ministeritason edustaja kertoo, että vaikuttaa siltä, että maahantulojärjestely, mikä Suomeen on tullut, on järjestettyä, eli joku hyötyy siitä, jollekin maksetaan siitä. Joku rikastuu sillä, että tähän valtakuntaan lähetetään meidän, veronmaksajien, elätettäväksi tällaista väkeä.

Niille, jotka ovat aidosti turvapaikan tarpeessa, pitää järjestää mahdollisuus tänne tulla, mutta tämä tilanne todellakin tässä tapauksessa kääntyy päinvastaiseksi. Eli meillä ovat kansalaiset kohta sitä mieltä, että ainuttakaan ulkomaalaista ei oteta tänne näillä perusteilla.

Erittäin hieno asia, että on saatu tämä lakiesitys aikaiseksi. Toivon, että valtioneuvoston jäsenet harkitsevat, mitä suustansa päästävät.

[12] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ulkomaalaislaki nykymuodossaan on aiheuttanut todella sen, että meillä on perustettu vastaanottokeskus vastaanottokeskuksen jälkeen, ja tämä on tuonut ympäristöön varsin kauhunsekaisia tunteita. Tästä yksi esimerkki on juuri joku viikko sitten Imatralta, jossa iso joukko pakolaisia meni suureen automarketiin ja sai aikaan siellä aikamoista hämmennystä.

Uusi laki ei vieläkään poista sitä ongelmakenttää, joka on olemassa. Siksi onkin perusteltua kysyä, miksi hallituspuolueille ei kelvannut se vanha laki, joka on kumottu nykyisen lain voimaan tullessa. Sehän olisi ollut helppoa: palauttaa kerrankin joku vanha, hyvä laki voimaan.

[13] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut tätä keskustelua täällä, niin täytyy hämmentyä hieman niitä äänenpainoja, joita muun muassa kokoomuksen ryhmäjohtajan ed. Zyskowiczin puheenvuorossa oli. Osin varmastikin hänen muotoilunsa tahattomasti näyttävät täysin yllättäviltä. Häkellyttää se, että keskustelussa, jota me täällä käymme, meillä on tällainen merkillinen ulkomaalaisväestöön liittyvä vieroksunta. Puhumme albanialaisesta jalkapallojoukkueesta puolihalveksivaan sävyyn, romaneista, joita on tullut Slovakiasta yhtä lailla.

Kummeksumme heidän tänne tuloansa ottamatta huomioon sitä, että Suomesta suomalaiset itsessään ovat siirtyneet ulkomaille monissa eri tehtävissä ja eri muodoissa. Viime vuosisadan alussa 250 000 suomalaista siirtyi Pohjois-Amerikkaan, (Ed. Zyskowicz: Siirtolaisiksi!) 60-luvulla puoli miljoonaa suomalaista siirtyi Ruotsiin, 300 000:n nettosiirtolaisuus. — Myönnän, että on kysymys siirtolaisuudesta, mutta on vuorovaikutuksesta kysymys.

Ongelmana on se, että ymmärrän, että keskustelette nimenomaan turvapaikkahakemuksista,

mutta ne muotoilut, joita tässä keskustelussa on tullut vastaan, osoittavat merkillistä vieroksuntaa ylipäätään ulkomaalaisväestöä kohtaan. Soisin sen vuoksi, että sanavalinnat olisivat huolellisempia.

[14] **Peruspalveluministeri Eva Biaudet** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos minulla on naiiviutta tai sinisilmäisyyttä, en aio puhua teidän isonenäisyydestänne tai isovatsaisuudestanne. Toivoisin, että nämä henkilökohtaiset ominaisuudet voivat olla vähemmän merkityksellisiä.

Ei ole suinkaan yksiselitteisesti niin, että Tshekin romanien joukossa ei olisi ketään, jolla olisi aivan aiheellinen turvapaikka-anomus. Kanadassa suurelle joukolle heistä annetaan aivan perusturvapaikkastatus, joten tämä ei ole mitenkään yksiselitteistä.

Ei ole myöskään yksiselitteistä, että heitä ei syrjittäisi. Kaikki tiedämme, että heitä syrjitään heidän maissaan. Heitä syrjitään erittäin vakavasti. On eri asia, arvioidaanko, että he ovat pakolaissopimuksen määrittelemiä, turvapaikkaan oikeutettuja henkilöitä, mutta ei ole niin itsestäänselvää, että ovat mitenkään paremman, leveämmän elämän perässä juoksevia, joten minun mielestäni tämä oli todella halventava ja ali riman menevä lausunto.

Nykyisen lain antoi edellinen hallitus, jota ymmärrän ed. Zyskowiczin kovin arvostelevan, koska hän hävisi kaksi pientä kompromissia siellä; muuten sai kaiken, mitä halusi. Nykyisen lain mukaan on pystytty käsittelemään Slovakian romanien hakemuksia kahdessa kuukaudessa, jos halutaan. Ministeri Pekkarisen aikana — totean tämän, jotta hän ei saisi ansiotonta arvonnousua — oli myös aivan tolkuttoman pitkiä käsittelyaikoja Ulkomaalaisvirastossa. Sama ongelma on vielä tänäänkin. Ei se ole sieltä kadonnut, eikä se ole lakikysymys. (Välihuutoja — Hälinää) Se ei ole kahdeksasta päivästä kiinni, että kaksi vuotta kestää joillekin, kun voidaan, jos halutaan, tehdä työ kahdessa kuukaudessa. Me kaikki toivoisimme, että he voisivat siitä selviytyä. Nykyisen lain mukaan se on mahdollista. Tänä vuonna on romanien hakemuksia käsitelty kahdessa kuukaudessa, ja hakija on myös mahdollista karkottaa, jos tekee uuden anomuksen, myös tämän lain mukaan.

[15] **Pehr Löv /r:** Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Regeringen föreslår att utlänningslagen ändras så, att asylförfarandet påskyndas i fråga om ansökningar lämnade av asylsökande som kommer från s.k. trygga länder eller trygga asylländer. Utlänningsverket skall avgöra ansökningarna inom sju dagar efter förhöret. Därefter underställs beslutet Helsingfors förvaltningsdomstol, som skall avgöra ärendet inom sju dagar från att beslutet inkommit till förvaltningsdomstolen. Asylsökande som kommer från ett s.k. säkert land skall få information om Utlänningsverkets beslut innan det underställs Helsingfors förvaltningsdomstols prövning, men ingen egentlig besvärsrätt.

Utlänningslagen har redan ändrats tio gånger efter att den trädde i kraft år 91. Våra ministrar motsatte sig regeringspropositionen i dess nuvarande form vid omröstningen inom regeringen. Svenska riksdagsgruppen anser också att det fundamentala rättsskyddet för dessa asylsökande inte garanteras i lagförslaget. Den asylsökande har inga möjligheter att överklaga och det garanteras inte att han får beskedet om beslutet på sitt eget språk. Det är därmed oklart om den asylsökande ens förstår det skriftliga beskedet från Utlänningsverket. Rättsskyddet skulle enligt vårt förmenande kräva att asylsökande i dessa fall skulle ha rätt att bemöta det avvisande beslutet från Utlänningsverket innan det behandlas i domstolen. Det finns t.o.m. en uppenbar risk att Finland inte självt uppfyller sådana krav som vi ställer på EU:s kandidatländer för att de skall kunna upptas som medlemmar i unionen.

Dessutom är det osäkert om lagförslaget löser problemen som främst består av Utlänningsverkets brist på resurser för att hinna behandla allas ansökningar. Det är därför bra att Utlänningsverket föreslås få tilläggsmedel för sina verksamhetskostnader. Det är ett bättre sätt att försnabba behandlingen av asylansökningarna genom att man effektiverar byrokratin, inte det att man försämrar rättsskyddet. Även nuvarande utlänningslag tillåter en effektiv genomgång av ansökningarna. Det har vi redan många gånger upprepat också i salen.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus ehdottaa ulkomaalaislakia muutettavaksi siten, että turvapaikkamenettelyä nopeutetaan niin sanotuista turvallisista alkuperämaista tai turvallisista turvapaikkamaista tulevien turvapaikan hakijoiden

hakemusten osalta. Ulkomaalaisviraston tulee ratkaista hakemukset seitsemän päivän kuluessa kuulustelusta. Tämän jälkeen päätös alistetaan Helsingin hallinto-oikeudelle, jonka tulee ratkaista asia seitsemän päivän kuluessa päätöksen saapumisesta hallinto-oikeuteen. Niin sanotusta turvallisesta maasta tulevan turvapaikan hakijan tulee saada tieto Ulkomaalaisviraston päätöksestä ennen sen alistamista Helsingin hallinto-oikeudelle. Hakijalla ei kuitenkaan ole varsinaista valitusoikeutta.

Ulkomaalaislakia on muutettu jo kymmenen kertaa sen tultua voimaan vuonna 1991. Meidän ministerimme vastustivat hallituksen esitystä sen nykyisessä muodossa hallituksessa tapahtuneessa äänestyksessä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että näiden turvapaikan hakijoiden perusoikeusturvaa ei taata ehdotuksessa. Turvapaikan hakijalla ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia valittaa päätöksestä, eikä hänelle taata tietoa päätöksestä hänen omalla kielellään. Näin ollen on epäselvää, ymmärtääkö turvapaikan hakija edes Ulkomaalaisviraston kirjallisesti antamaa tietoa. Oikeusturva edellyttäisi mielestämme, että turvapaikan hakijoilla olisi näissä tapauksissa oikeus antaa vastine hylkäävään päätökseen, ennen kuin sitä käsitellään tuomioistuimessa. Tämän vuoksi onkin olemassa ilmeinen vaara, ettei Suomi itse täytä niitä vaatimuksia, joita asetamme EU-jäsenyyttä hakeville maille, jotta nämä voisivat päästä unionin jäseniksi.

Lisäksi on epävarmaa, ratkaiseeko lakiehdotus ongelmat, jotka johtuvat ennen kaikkea siitä, että Ulkomaalaisvirastolla on pulaa resursseista ehtiä käsitellä kaikki hakemukset. Tämän vuoksi on hyvä, että Ulkomaalaisvirastolle ehdotetaan lisävaroja toimintakustannuksiin. Byrokratian tehostaminen on parempi tapa nopeuttaa turvapaikkahakemusten käsittelyä kuin oikeusturvan heikentäminen. Myös nykyinen ulkomaalaislaki sallii hakemusten tehokkaan käsittelyn.

Talman! Medborgarorganisationer som är verksamma i frågor kring mänskliga rättigheter ställer sig kritiskt till lagförslaget. Även i fortsättningen skall varje ansökan behandlas individuellt och, trots att inga officiella förteckningar över säkra länder skall uppgöras, finns det i praktiken risk för att Utlänningsverket kommer att hålla sig med inofficiella listor om vilka länder som skall betraktas som säkra. Hur kommer t.ex. Turkiet att klassificeras på en sådan lista. FN:s flyktingorganisation Unhcr förväntar sig att tjänstemännen måste vara väl kvalificerade och bedömningen av vilka länder som är trygga bör vara ytterst noggrann. Man kan fråga sig om Utlänningsverket besitter en sådan professionalism. Asylsökande skall framför allt ha en reell rätt att överklaga beslutet till en annan myndighet.

Jag vill förespråka att den asylsökande också i dessa fall skall ha rätt att besvära sig till Helsingfors förvaltningsdomstol inom åtta dagar från det att Utlänningsverket fattat sitt beslut. En minimum för rättsskyddet är att man åtminstone får inkomma med ett genmäle. Även Helsingfors förvaltningsdomstol ansåg själv detta i sitt utlåtande om inrikesministerns lagförslag. Det bör noteras att Helsingfors förvaltningsdomstol var mycket kritiskt inställd till lagförslaget.

Det är intressant att vi är måna om att kasta ut människor, som vid första anblicken inte har rätt till uppehållstillstånd, så snabbt som möjligt. Samtidigt brådskar det inte med behandlingen av de ansökningar som är fullt berättigade. Vi bereder oss för en lång och ingående granskning av regeringspropositionen i grundlagsutskottet.

Puhemies! Ihmisoikeuskysymysten parissa toimivat kansalaisjärjestöt suhtautuvat kriittisesti lakiehdotukseen. Vaikka jokainen tapaus tulee jatkossakin käsitellä yksilöllisesti ja vaikka mitään virallisia listoja turvallisista maista ei laadita, käytännössä on olemassa vaara, että Ulkomaalaisvirasto tulee pitämään epävirallisia listoja turvallisina pidettävistä maista. Miten esimerkiksi Turkki luokitellaan tällaisella listalla? YK:n pakolaisjärjestö Unhcr edellyttää virkamiehiltä suurta pätevyyttä ja äärimmäisen tarkkaa arviota turvallisista maista. Voidaankin kysyä, onko Ulkomaalaisvirastolla tällaista ammattitaitoa.

Turvapaikan hakijoilla on ennen kaikkea oltava todellinen oikeus valittaa päätöksestä toiselle viranomaiselle. Kannatan sitä, että turvapaikan hakijalla olisi myös näissä tapauksissa oikeus valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen kahdeksan päivän kuluessa Ulkomaalaisviraston tekemästä päätöksestä. Oikeusturvan miniminä on pidettävä sitä, että saa ainakin antaa vastineen. Myös Helsingin hallinto-oikeus itse oli tätä mieltä lausunnossaan sisäasiainministeriön ehdotuksesta. On syytä panna merkille, että Helsingin hallinto-

oikeus suhtautui hyvin kriittisesti tähän lakiehdotukseen.

On mielenkiintoista, että olemme valmiit heittämään mahdollisimman nopeasti ulos ihmiset, joilla ensi silmäyksellä ei ole oikeutta oleskelulupaan, samanaikaisesti kun täysin oikeutettujen hakemusten käsittelyllä ei ole kiirettä. Varaudumme pitkään ja perusteelliseen hallituksen esityksen tarkasteluun perustuslakivaliokunnassa.

[16] **Sisäasiainministeri Kari Häkämies:** Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että hieman myöhästyin. Olin keskustelun alkaessa avaamassa erästä huumausaineseminaaria enkä päässyt ihan keskustelun alkuvaiheeseen mukaan. Kun esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä, niin ehkä muutama periaatteellinen asia omalta puoleltanikin.

Tärkeintähän tässä lainsäädäntöuudistuksessa on se, että meillä Suomessa on voimassa sellainen ulkomaalaislaki, joka kykenee tarvittaessa erottelemaan prosesseissa sellaiset turvapaikan hakijat, jotka aidosti turvapaikkaa tarvitsevat, sellaisista, joille turvapaikkaa ei myönnetä. Ihmisethän matkustavat tänä päivänä aivan ymmärrettävistä syistä, ed. Laukkanen, paremman elämän toivossa, monesti sellaiset ihmisryhmät, jotka eivät omassa kotimaassaan pärjää hyvin ja ovat aika usein tavalla tai toisella huonossa sosiaalisessa asemassa. On kuitenkin syytä pitää kirkkaana mielessä se, että tällainen elämäntilanne ei ole peruste turvapaikan myöntämiselle. Tällaisia ihmisiä pitää varmasti muutoin auttaa, mutta turvapaikan myöntämisperuste tällainen elämäntilanne ei ole.

Ymmärrän myös tietyllä tavalla sen kritiikin, jota ehdotus on saanut osakseen johtuen tietysti siitä, että niiden tahojen, jotka kritisoivat, tehtävänä on ennen kaikkea puhua oikeusturvasta ja kannattaa sellaisia prosesseja, joissa oikeusturva on mahdollisimman pitkälle vietyä. Tosiasia kuitenkin on, että Suomessa on voimassa ulkomaalaislaki, jonka oikeusturva on sen kaltainen, että tästä maasta ei joudu pois oikeastaan missään olosuhteissa, täysin riippumatta siitä onko turvapaikan tarpeessa vai ei, koska hakemusprosessin on aina voinut käynnistää uudestaan.

Sisäasiainministeriö, joka viime kädessä kuitenkin vastaa siitä ja päättää sen, kuka maahan tulee ja kuka ei tule, on velvollinen pitämään huolta siitä, että meillä on lainsäädäntö, joka tarpeeksi nopeasti toimii sellaisessa tilanteessa, että tänne tultaisiin pelkästään sen takia, että Suomessa on paremmat elinolosuhteet kuin esimerkiksi omassa maassa. Tällöin joudutaan punnitsemaan kahta asiaa: oikeusturvaa ja toisaalta prosessin pituutta ja tehokkuutta. Mielestäni tässä on nyt saavutettu tasapainoinen kokonaisuus, koska tällä menettelytavalla päästään noin kuukauden kestävään prosessiin. Jos prosessi kestää esimerkiksi kolme kuukautta, niin monet Euroopan unionin jäsenmaat voivat kertoa vallitsevasta tilanteesta: sellainen prosessi ei toimi ennalta ehkäisevästi.

Kun täällä sanottiin esimerkiksi edellisessä puheenvuorossa, että Helsingin hallinto-oikeus on tätä ehdotusta kritisoinut, niin hyvin ymmärrän senkin, koska hallinto-oikeuden ehkä tulee kiinnittää lausunnossaan huomiota vain siihen, ovatko kaikki mahdolliset oikeusturvaelementit olemassa, mutta Helsingin hallinto-oikeuden ei tarvitse välittää siitä, kestääkö prosessi kolme vuotta, kuusi kuukautta vai viisitoista kuukautta. Mutta sisäasiainministeriön ja eduskunnan täytyy pitää huolta siitä, että meillä on lainsäädäntö, joka tarvittaessa on tarpeeksi nopea.

Väitän, että nyt tehty hallituksen esitys ehdottomasti kestää kansainvälisen vertailun. Meidän naapurimaamme Ruotsi, joka hyvin usein näissä asioissa puhuu suurista ja periaatteellisista kysymyksistä, on kuitenkin käytännön politiikassaan omaksunut lainsäädännön, jossa sikäläinen Ulkomaalaisvirasto tutkii asian jo lentokentällä tai muutoin rajalla, tekee päätöksen 24 tunnissa ja panee päätöksen täytäntöön suoraan. Samoin Saksassa on huomattavankin nopeita järjestelmiä verrattuna siihen, mitä hallitus nyt ehdottaa. En minä usko, että kukaan täällä uskaltaa sanoa, että esimerkiksi Ruotsi tai Saksa eivät olisi oikeusvaltioita.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että kyse on sillä tavalla tasapainoisesta muutoksesta, että jokaiselle turvapaikan hakijalle voidaan turvata yksilöllinen käsittely. Mitään maata ei luokitella suoranaisesti turvalliseksi tai ei-turvalliseksi, mutta toisaalta tarvittaessa tämä prosessi on sillä tavoin nopea, että jos laajamittaista liikehdintää alkaa esiintyä, käsittelyajat ovat sillä tavoin lyhyet, että ensimmäiset päätökset varmasti toimivat myös ennalta ehkäisevästi. Meidän nykyinen lainsäädäntömme on valitettavasti sellainen, että ennalta ehkäisevää vaikutusta sillä ei ole.

[17] **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ministeri Häkämies valmistelevana ministerinä paikalle saapui, niin haluaisin häneltä tiedustella, kun ministeri Biaudet täällä aikaisemmin toi esiin sellaisen näkökulman, että jo nykyisellä lainsäädännöllä kyettäisiin nopeuttamaan huomattavasti käsittelyaikoja, mikäli resurssit olisivat riittävät: Miksi siis on lähdetty lainuudistukseen, mikäli käsittelyaikojen nopeuttaminen olisi jo nyt resurssien lisäämisellä mahdollista? Käsittelyajoista te kovasti ja aivan aiheellisesti kannoitte huolta, mutta ei pakolaispolitiikka ole kuitenkaan varmasti pelkkää tekniikkaa.

[18] **Pauli Saapunki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että ministeri Häkämies kävi selvittämässä tätä asiaa. Nyt kun hän on paikalla, olisin kysynyt eräästä kansalaiskritiikin aiheesta:

Mitä tapahtuu sen jälkeen, kun turvapaikka on Suomeen saatu, esimerkiksi etuuksille? Meillähän annetaan taksikortteja ja monta muuta etuutta, joita eivät meillä normaalit eläkeläiset ole saaneet. Se aiheuttaa valtavaa kritiikkiä turvapaikan hakijoita ja ulkomaalaisia kohtaan. Onko ajateltu, että myös tämä puoli täällä sen jälkeen hoidettaisiin niin, että kansalaisten tasa-arvontunne olisi vallalla?

[19] **Juha Karpio /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varsinaisesti pyysin vastauspuheenvuoron ed. Lövin puheenvuoron jälkeen. Kun ministeri Häkämies antoi selvityksen, niin toki siinä tulivat esille juuri ne asiat, mitä itsekin aioin esittää.

Kun ed. Löv esitti kritiikkiä siitä, ettei tämä laki nyt vastaisi EU-maiden tasoa, niin en millään voi päätyä samaan lopputulokseen. Kun hän otti Ruotsin tai Saksan vertauskohdaksi, niin siellähän käsittelyaika on käytännössä yksi päivä, kun se meillä on 7 + 7 päivää. Kun hän sitten toteaa, ettei henkilö voi antaa omaa vastinettaan hallinto-oikeudelle, niin missä on se peruste? Jos hänelle annetaan tieto Ulkomaalaisviraston antamasta päätöksestä, niin toki hän voi aktiivisesti toimittaa hallinto-oikeuteen myös oman selvityksensä ja vastineensa kielteiseen Ulkomaalaisviraston päätökseen.

Mitkä ovat sitten turvallisia maita, mitkä ei? Mielestäni tällä hetkellä on aivan hyvä, että se on jätetty viranomaisten harkintaan ja voidaan seurata, miten se toimii.

[20] **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varmasti on nimenomaan niin, että jos ihmisten oikeustaju ei ymmärrä nykyistä käytäntöä, niin vieraiden ihmisten, muukalaisten, hyväksyminen entisestään heikkenee ja muukalaisvihamielisyys kasvaa. Sen takia on hyvä, että lakia kehitetään.

Kysyisin sisäministeriltä: Näettekö, että meillä on myös käytännössä resurssit toteuttaa uutta lainsäädäntöä nimenomaan niin, että uudet aikarajat tulevat myös noudatetuiksi?

[21] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Tiusasen puheenvuoroon toteaisin, että minun mielestäni tämän lainsäädäntöuudistuksen yksi tarkoitus on se, että Suomesta lähtee riittävän selkeä viesti niille ihmisille Euroopassa, jotka ovat aikoneet hakea Suomesta turvapaikkaa, ei sen takia, että joutuisivat kotimaassaan vainon kohteeksi, vaan sen takia, että "tietävät", että Suomessa turvapaikkahakemusten käsittely kestää kuukausitolkulla, jopa vuositolkulla.

Jos lakiuudistus onnistuu näin toimimaan eli jos me onnistumme Suomesta saattamaan maailmalle sen viestin, että selvästi perusteettomat turvapaikkahakemukset käsitellään Suomessa hyvin lyhyessä ajassa, alle kuukaudessa, niin silloin on ihan selvää, että tällaisten perusteettomien turvapaikkahakemusten määrä Suomessa laskee dramaattisesti ja silloin myös resurssit riittävät.

Tämä on myös vastaus ed. Löville, joka epäili, onko riittäviä resursseja käsitellä hakemuksia näissä lyhyissä ajoissa. Ei tietystikään ole, jos ajatellaan, että huolimatta tästä uudistuksesta tänne tulee satoja tai tuhansia turvapaikkahakemuksia kuukaudessa. Mutta jos tämä toimii, kuten on tarkoitus, silloin perusteettomien turvapaikkahakemusten määrä vähenee ja silloin on luonnollisesti myös edellytykset ylläpitää nopeata käsittelyaikataulua.

[22] **Sisäasiainministeri Kari Häkämies:** Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowicz hyvin pitkälle sanoi sen, mitä olin puheenvuoroni lopuksi aikonut sanoa. Eivät resurssit riitä, jos hakijoita on tuhansittain. Mutta kyllä esimerkiksi Ruotsin lain-

säädäntö toimii todella tehokkaasti ennalta ehkäisevästi. Eiväthän nämä turvapaikan hakijat muuten tulisi Puolasta laivalla Ruotsiin ja sieltä välittömästi Suomeen, jos Ruotsissa ei olisi sellainen lainsäädäntö kuin siellä on, joka toimii siis ennalta ehkäisevästi. Tästähän tässä on kysymys, ja tässä se varmaan hyvin konkreettisesti näyttäytyy. Uskoisin, että nuokin turvapaikan hakijat jäisivät paljon mieluummin Etelä-Ruotsiin kuin tulevat Suomeen ja sijoitetuiksi kenties Pohjois-Suomeen. Ruotsin lainsäädäntö toimii todella ennalta ehkäisevästi.

Ed. Huovisen kysymykseen ja ministeri Biaudet'n väitteeseen siitä, että nykylainsäädännöllä, kunhan vain resursseja lisättäisiin, käsittelyajat saataisiin tarpeeksi lyhyiksi. Tämä ministeri Biaudet'n väite ei missään tapauksessa pidä paikkaansa. Hän ei joko tunne ulkomaalaislakia tai sitten hän ei tunne viranomaismenettelyä. On useitakin asioita, jotka saavat aikaan sen, että pelkkä resurssien lisäys ei nopeuttaisi prosesseja tarpeeksi lyhyiksi. Toki on tietysti se sanottava, että jos resursseja kasvatettaisiin, niin varmasti sillä olisi vaikutusta, mutta kun prosessit ovat olleet lyhimmillään kuusi kuukautta tänä päivänä ja pitäisi päästä noin kuukauteen, niin lainsäädäntömuutoksia ehdottomasti tarvitaan.

Ed. Saapunki otti esiin turvapaikan hakijoiden sosiaaliset etuudet. Suomi on tässä suhteessa varmasti Euroopan unionin jäsenmaista esimerkillisimpiä. Mutta en tuon kaltaiseen keskusteluun lähtisi. Voi olla, että joitain ylilyöntejä joskus tapahtuu, mutta kyllä turvapaikan hakijoilla täytyy olla kuitenkin aina inhimilliset olosuhteet. On muistettava, että he ovat lähteneet kuitenkin olosuhteista, jotka kovinkin radikaalisti eroavat siitä, missä he Suomessa turvapaikkaa hakiessaan elävät. Meidän täytyy tässä suhteessa osata käyttäytyä sivistys- ja oikeusvaltion kaltaisesti.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi Ulkomaalaisviraston mahdollisuudesta määrittää ikään kuin omalla päätöksellään joku maa turvalliseksi. Itsestäänselvää on, että kun on kysymys hyvin vaikeasta asiasta, joka edellyttää sekä paikallistuntemusta että hyvää poliittista harkintaa sen maan olosuhteista, sen demokratiatilanteesta ja tämän kaltaisista kysymyksistä, tämä tapahtuu vankassa yhteistyössä ulkoministeriön kanssa.

Mitä ed. Tiusanen sanoi rasististen mielipiteitten lisääntymisestä, yhdyn hänen näkemykseensä. Väitän, että tässä tehtävässä olen hyvin konkreettisesti saanut tuntea, kuinka viimeaikaiset ilmiöt ovat lisänneet rasismia selvästi Suomessa.

[23] **Petri Salo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli todella hyvä kuulla sisäasiainministerin viimeinen puheenvuoro. Aika hämmentyneenä seurasin sitä alkukeskustelua, mitä täällä käytiin ennen esittelevän ministerin sisääntuloa, kun annettiin ymmärtää, että nyt olisi kysymyksessä hallituksen niin sanottu pohjanoteeraus, ja viitattiin siihen, että oikeusturvanäkökohtia ja hallintomenettelylakia ja muuta tärkeätä valmistelulainsäädäntöä ei olisi otettu ollenkaan tässä lainsäädännössä huomioon. Samoin täällä on viitattu myös voimakkaasti siihen, että mahdollisesti perustuslakivaliokunta lausunnossaan ikään kuin tulisi torppaamaan tätä lainsäädäntöä sitten, kun asiantuntijoita kuullaan.

Kysyisin nyt ministeri Häkämieheltä: Onko nämä näkökohdat otettu mielestänne riittävästi huomioon tässä lainsäädännössä, kun ministerin suulla saamme tuollaista täysistunnossa kuulla?

[24] **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentti resurssikysymykseen. Ainakin minä ymmärrän, kuten myös esittelevä ministeri edellä, että jos nyt muutetaan lakia ja nopeutetaan perusteettomien turvapaikkahakemusten käsittelyä, niin totta kai siitä tulee säästöjä ja rahoja saadaan tehokkaammin käyttöön. Tämä selviää aivan yksinkertaisesti, kun katsoo perustelutekstiä. Sen mukaanhan viime vuonna Suomeen tuli noin 3 100 turvapaikkahakemusta ja niistä ilmeisen perusteettomina hylättiin 1 200 hakemusta ja lähes 900 raukesi, koska hakijat itse peruuttivat hakemuksensa. Viimeinen seikka minun mielestäni itse asiassa osoittaa äärimmäisen hyvin, että meillä on syytä tiukentaa lainsäädäntöä näiltä osin. Kaikkein kuvaavinta on, että varsinaisen turvapaikkaoikeuden sai vain 29 hakijaa. Jos siis ruvetaan katsomaan, mitä nopeutettu järjestely tarkoittaisi, niin uskoisin, että saadaan rahat paremmin käyttöön.

[25] **Sisäasiainministeri Kari Häkämies** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Salo otti esiin oikeusturva- ja perustuslakinäkökohdat. Haluan korostaa sitä, että tämä on valmisteltu yhdessä oikeusministeriön kanssa sillä tavalla, että myös oikeusministeri on tästä asiasta hallituksessa äänestettäessä yhtynyt enemmis-

tön kantaan, siis nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen. Se mielestäni kertoo, että oikeusturvanäkökohtia on harkittu ja ne on pitäviksi havaittu. Tietysti tässä salissa pitää aina muistaa ja hallituksen pitää aina muistaa, että sen, onko ehdotus perustuslain vastainen vai ei, päättää tietysti täysin suvereenisti tämän talon perustuslakivaliokunta. Mutta uskon, että tältäkin osin pitävyyttä löytyy.

Muutenkin, jos palaan vielä siihen, mitä ministeri Biaudet on täällä todennut, tässä hallituksessa on ollut sellainen tapa, että tuleen mennään ikään kuin omilla eikä kanssaministerin housuilla, mutta se olkoon ehkä sitten meidän keskinäisen keskustelumme aihe.

Yhdyn myös ed. Vehviläisen näkemykseen siitä, että totta kai aiheettomien turvapaikkahakemusten ennaltaehkäisy mahdollistaa paremmin niiden turvapaikan hakijoiden hakemusten käsittelyn, jotka todella tulevat olosuhteista, joissa aidosti punnitaan, myönnetäänkö turvapaikka vai ei.

26 **Riitta Prusti /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Olemme kaikki selvillä siitä, että hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamisesta syntyi hallituksessa äänestyksen jälkeen. Kuitenkaan itse tavoitteesta, turvapaikkamenettelyn nopeuttamisesta, ei vallinnut erimielisyyttä. Sen sijaan erimielisyydet koskivat käytännön toteutusta ja nimenomaan menettelyyn liittyviä oikeusturvatakeita, kuten useissa vastauspuheenvuoroissa myös tuli esille.

Hallituksen esitys lähetetään lausunnolle perustuslakivaliokuntaan, joka omalta osaltaan varmasti tulee ottamaan kantaa esityksen suhteeseen perustuslakiimme ja nimenomaan sen perusoikeussäännöksiin. Muutaman yksityiskohdan haluan kuitenkin tässä yhteydessä nostaa.

Hallituksen esityksen mukaan turvallisesta alkuperämaasta ja turvallisesta turvapaikkamaasta tulevien turvapaikan hakijoiden hakemukset käsiteltäisiin nopeutetussa turvapaikkamenettelyssä. Nopean käsittelyn varmistamiseksi hallitus esittää kevään lisäbudjetissa 3 miljoonan markan lisärahoitusta Ulkomaalaisvirastolle. Tältä osin uudistus on tervetullut. Lisärahoitus lienee välttämätöntä menettelyn nopeuttamiseksi myös käytännössä.

Keskeiseksi kysymykseksi ulkomaalaislain muutoksen osalta nousee turvallisen turvapaikka- ja alkuperämaan käsite. Erityisesti huolta on kannettava siitä, ettei uudistus johda siihen, että turvallisten maiden lista otetaan uudestaan käyttöön. Turvapaikkamenettelyn tulee aina perustua yksilölliseen harkintaan. Hallituksen esityksen mukaan turvallisia alkuperämaita olisivat lähtökohtaisesti EU ja Eta-maat, Sveitsi, Yhdysvallat, Kanada, Japani, Australia ja Uusi-Seelanti. Tämän listan tuleekin muodostaa lähtökohta myös käytännön päätöksenteolle. Siihen ei myöskään ole helppo lisätä uusia maita. Hakijamaiden osalta olettama niiden turvallisuudesta omille kansalaisilleen ei siis olisi näin vahva. Haluan korostaa, että arvioidessaan maan turvallisuutta tulee ulkomaalaisviranomaisten ottaa huomioon ulkoministeriön ja kansainvälisten järjestöjen tietämys yksittäisten maiden kulloisestakin ihmisoikeustilanteesta. Sitä tietoa on saatavilla.

Arvoisa puhemies! Suurimmat oikeusturvakysymykset hallituksen esityksessä liittyvät alistusmenettelyssä tehtävään nopeutettuun turvapaikkapäätökseen. Ratkaisut merkitsevät monissa kohdin poikkeamista hallinto-oikeudessamme perinteisesti omaksutuista ratkaisuista. Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota päätöksen tiedoksiantoa ja hakijan kuulemista koskeviin säännöksiin. Nopeutetussa menettelyssä Ulkomaalaisviraston päätöstä ei annettaisi hakijalle tiedoksi, mutta asian siirtämisestä alistusmenettelyyn ilmoitettaisiin hakijalle postitse. Oikeusturvasyistä lakiin on kuitenkin kirjattu hallinto-oikeudelle velvollisuus ottaa tiedoksiantomenettelyn poikkeuksellisuus huomioon eli se, ettei Ulkomaalaisviraston päätöstä ole annettu hakijalle tiedoksi alistusratkaisua tehtäessä.

Kuulemisen osalta lähtökohta hallituksen esityksessä on se, ettei hakijaa tarvitse alistusmenettelyn yhteydessä kuulla, jos alistusmenettely perustuu sellaiseen aineistoon, josta hakija on jo turvapaikkakuulustelun aikana voinut lausua. Myös tämä merkitsee poikkeamista normaalista hallintoprosessissa noudatettavista kuulemissäännöistä. Tältä osin tilanne muistuttaa haraka kaa tervatulla katolla: koko ajan on joko pyrstö tai nokka kiinni katossa.

Turvapaikkamenettelyn nopeuttaminen vaatii ennakkoluulotontakin suhtautumista uusiin ratkaisuihin. Toisaalta oikeusturvan ydinsisältöön kuuluvista asioista ei Suomenkaan kaltaisessa demokraattisessa oikeusvaltiossa ole kuitenkaan tarvetta tinkiä. Tietystikään poikkeaminen perinteisistä ratkaisumalleista ei sellaisenaan merkitse automaattisesti oikeusturvan heikkenemistä.

Nyt käsillä oleva ulkomaalaislain muutos monimutkaistaa entisestäänkin jo sekavaa ulkomaalaislakia. Olisikin toivottavaa, että hallitus ja ministeri Häkämies sillä samalla innolla, jolla tämä uudistus on valmisteltu, ryhtyvät pikaisiin toimiin kauan lupaillun ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen aikaansaamiseksi.

[27] **Kari Myllyniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Tekisi mieli sanoa, että enkö minä näin sanonut, ja niin sanoinkin kolme vuotta sitten. Toistan suurin piirtein samoja asioita.

Kun täällä puhuttiin viranomaisten voimavaroista, niin nythän niitä todellakin tuhlataan. Nyt asiaa veivataan vuosikausia edestakaisin. Viranomaiset sinä aikana voisivat huomattavasti käyttää aikaansa parempaankin tehtävään. Voimavaroja meillä tulee kyllä tehtävään riittämään.

Kun lakia edellisen kerran muutettiin, kirjasin eduskunnan pöytäkirjaan muutoksen olevan huono. Minun, sen paremmin kuin muidenkaan, varoituksen sanoista huolimatta lakiesitystä ei muutettu. Edellinen lakiesitys oli epäselvä, ja se meni vielä epäselvemmäksi hallintovaliokunnassa. Uusi esitys tulee olemaan merkittävä parannus. Tähänkin on jäämässä turhia harkintaoikeuksia. Esimerkiksi 62 § antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle turhan oikeuden estää täytäntöönpanon. Me olisimme aivan hyvin voineet kääntää suoraan Ruotsissa olevan vastaavan pykälän. Ruotsissa tapahtuu käännyttäminen huomattavasti nopeammin kuin Suomessa, vaikka tämä uusikin esitys hyväksyttäisiin. Meillä vedotaan Ihmisoikeussopimukseen. Eikö Ruotsi toteuta samaa sopimusta? On aivan turhanaikaista väittää, etteikö Suomi toteuttaisi Ihmisoikeussopimusta yhtä hyvin kuin Ruotsikin.

Nykyinen laki on johtanut siihen, että todelliset turvapaikan hakijat hukkuvat "vääriin" hakijoihin. Nykyinen laki ruokkii ulkomaalaisvihaa, jota ei kukaan saa hyväksyä. On todella hankalaa esimerkiksi näiden Oulun seudulla olevien jalkapalloilijoiden kannalta, että heille oli annettu väärä kuva voida saada jäädä Suomeen. He ovat kahden vuoden aikana toki harrastaneet muutakin kuin jalkapalloa, koska heistä osa on jo naimisissa ja heillä lienee jo lapsiakin suomalaisten kanssa. Me suomalaiset olemme tulleet suorastaan naurunalaisiksi nykyisen lain vuoksi.

Toistan vielä, että puhuin ainakin kolmeen kertaan edellisen eduskunnan aikana ne samat sanat, jotka täällä kuultiin ainakin kymmenen edustajan suusta muutama kymmenen minuuttia sitten. On kummallista, että asiantuntevia henkilöitä ei uskottu muutama vuosi sitten. Hallintovaliokunnan tulee kiristää hallituksen esitystä Ruotsin-mallin mukaiseksi. Erityisen kiitoksen ansaitsee ministeri Koskisen puhe, jossa hän hyväksyi lakiesityksen. Toivottavasti hän pitää kurissa omat virkamiehensä, joiden joukossa tulee varmasti olemaan vastustavia henkilöitä.

[28] **Petri Salo /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä on lakiesitys, jota on odotettu eduskuntaan hyvin pitkään. Muistan viime vuoden ajalta, minkä eduskunnassa olen istunut, että useilla kyselytunneilla edustajat ovat kysyneet, milloin esitys saadaan vihdoinkin eduskuntaan. Nyt kun se vihdoin saatiin, oli aika merkillistä kuunnella sitä keskustelua, että tämä ei olisikaan kaikkien hallituksen jäsenten osalta niin toivottu laki.

Itse pidän tätä hyvin perusteltuna lakina. Nimittäin turvapaikan hakijoiden määrä on vuosittain kasvanut. Viime vuonna turvapaikan hakijoita oli jo yli 3 000. Määrä kasvaa edelleen, mikäli vanhaa lakia sovellettaisiin edelleen. Tilanne muuttuisi meidän kannaltamme sietämättömäksi. Käsittelyaikojen lyhentäminen on tältäkin kannalta erityisen perusteltua, puhumattakaan taloudellisista seikoista. Hallituksen esityksen mukaan yhden turvapaikan hakijan vastaanotosta aiheutuu valtiolle erilaisia kustannuksia kuukaudessa noin 5 000 markkaa. Tämä tekee vuodessa 60 000 markkaa, joka on paljon rahaa, kun hakijoitakin on paljon.

Kiinnitän huomiota muutamaan seikkaan uudessa lakiesityksessä. Löydän nimittäin monta hyvää asiaa, joihin lakiesitys nyt pureutuu ja pyrkii niitä parantamaan.

Ensinnäkin, keskeisin uudistus hallituksen esityksessä on se, että uuden lain mukaan turvallisesta alkuperämaasta tai turvallisesta kauttakulkumaasta saapunut ja kielteisen päätöksen saanut turvapaikan hakija voitaisiin poistaa maasta noin kahdessa viikossa tai enintään kuukaudessa. Tämä on hyvä askel oikeaan suuntaan, mutta ei välttämättä vielä riittävä.

Turvallisen turvapaikkamaan määritelmän tuominen mukaan tuntuu myös perustellulta. Suomeen tullut turvapaikan hakija on saattanut tulla maahamme jonkin turvalliseksi luokitellun turvapaikkamaan kautta, kuten Ruotsista, mutta onkin parempien sosiaalietujen saamiseksi tai lainsäädännön vuoksi päättänyt jatkaa matkaan-

sa Suomeen saakka. Tämä ei voi olla meidän kannaltamme oikein. Kun tämä epäkohta saadaan nykyisestä lainsäädännöstä korjattua, säästää myös valtio ajan lisäksi silkkaa rahaa. Perusteettomasti maahan tulleet voidaan tämän nojalla käännyttää takaisin valituskielloin.

Käytännössähän turvallisen turvapaikkamaan määritelmän muovaavat Ulkomaalaisvirasto ja Helsingin hallinto-oikeus ja määritelmän sisältö varmasti muuttuu joidenkin eurooppalaisten maiden tilanteiden mukaan. On käytetty puheenvuoroja, joissa esimerkkinä on ollut muun muassa Turkki, jonka tilanne muuttuu vuosittain. Mutta perusasetelma pysyy kuitenkin samana, enkä usko, että määritelmän soveltamisessa tulee olemaan liiemmälti ongelmia.

Arvoisa puhemies! Toiseksi kiinnitän huomiota aikaan, jonka kuluessa kielteisen päätöksen saanut turvapaikan hakija voidaan poistaa maasta. Nykyisen lain puitteissa käännyttämispäätös saadaan tehtyä 5—16 kuukauden aikana, kun uuden lain nojalla käännytyspäätös saataisiin täytäntöön muutamassa viikossa. Tämä on se ratkaiseva uudistus, joka tuo tähän nimenomaan ennalta estävyyttä. Lisäksi kielteisen päätöksen jälkeen tehty uusi samanlainen turvapaikkahakemus voidaan käsitellä nopeasti ja käännytyspäätös tehdä valituksesta huolimatta. Näin saadaan eliminoitua sellaiset turvapaikkahakemukset, joiden ainoana tarkoituksena on vain yritys saada jatkaa Suomessa oloa.

Arvoisa puhemies! Lainmuutosten lisäksi turvapaikkamenettelyn nopeuttamiseksi toteutetaan hallinnossa toimia viranomaismenettelyn tehostamiseksi. Tähän lienee myös tarvetta. Turvapaikkakuulustelun suorittaminen siirretään asteittain poliisilta Ulkomaalaisvirastolle. Turvapaikkakuulustelun siirto ehdotetaan toteutettavaksi siten, että siirto aloitettaisiin niistä hakemuksista, jotka arvioidaan voitavan käsitellä nopeutetussa menettelyssä. Uudistuksen mukaan kuitenkin poliisi tai Rajavartiolaitos selvittäisi nykyisen käytännön mukaisesti ulkomaalaisen henkilöllisyyden, matkareitin ja maahantulon. Nämä kolme seikkaa ovat tärkeitä asioita, kun selvitetään perusteita. Maahantuloon liittyy nimittäin usein väärennysrikoksia ja laittoman maahantulon järjestämistä.

Tämä on totuus tämän päivän Suomessa, ja siksi on hyvä, että laki tuotiin eduskunnan käsittelyyn. Toivon hartaasti, että se viedään myös nopeassa käsittelyssä läpi.

[29] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Edellisen eduskunnan säätämässä ulkomaalaislaissa oli virheitä ja puutteita. Sisäasiainministeriössä onkin ministeri Häkämiehen aloitteesta ollut vireillä kohtalaisen pitkään ulkomaalaislain kokonaisuudistus, jolla pyritään poistamaan voimassa olevan ulkomaalaislain epäkohdat. On ollut kovasti paikallaan saada aikaan uudistus nimenomaan sen takia, että eräänä päätähtäimenä on ennaltaehkäisy.

Yksi suurimpia nykyisen lain ongelmia on se, että lopullisen turvapaikkapäätöksen tekemiseen voi nykyisen lain mukaan pahimmillaan mennä aikaa miltei 2,5 vuotta. Tarkoituksena on nyt erityisesti nopeuttaa ilmeisen perusteettomien hakemusten käsittelyaikaa niin, että se olisi alle kuukausi. Odotellessaan nyt mahdollisesti kielteistä turvapaikkapäätöstä turvapaikan hakija oleskelee Suomessa yhteiskunnan ja veronmaksajien kustannuksella. Tästä ovat hyvinä esimerkkeinä Slovakiasta ja Puolasta saapuneet romanit sekä albanialaisten nuorten jalkapallojoukkueen pitkä oleskelu Suomessa. Välihuomiona voikin kysyä, miksi Euroopan unioniin pyrkivät maat eivät halua hoitaa vähemmistöjään niin, etteivät joutuisi kiinni oman maansa kansalaisten syrjinnästä.

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus sisältää perusteet pakolaisaseman määrittelylle. Sopimuksen 33 artiklassa on palautuskielto, joka kieltää palauttamasta pakolaista olosuhteisiin, joissa hän voi joutua vainon kohteeksi. Ulkomaalaislain valmistelussa on otettu huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. On myös turvapaikan hakijan oikeusturvan mukaista, että hänen hakemuksensa saadaan käsiteltyä mahdollisimman nopeasti.

Uudistuksen mukaan turvallisen alkuperämaan määrittely suoritetaan tapauskohtaisesti Ulkomaalaisvirastossa. Tapauskohtaisessa harkinnassa korostetaan yksilöllisen käsittelyn vaatimusta. On ilmiselvää, että Suomeen saapuu ilmeisen perusteettomia turvapaikan hakijoita, koska Suomessa hakemusten käsittelyaika on pitkä ja sosiaaliset edut hyvät. Tieto siitä, että Suomessa turvapaikkahakemusten käsittely kestää huomattavasti kauemmin kuin monissa muissa EU-maissa, leviää nopeasti. Romanipakolaisia on saapunut Suomeen Ruotsin ja Saksan kautta. Kuitenkaan romanit eivät ole hakeneet turvapaikkaa esimerkiksi Ruotsista, koska siellä hake-

mus olisi voitu käsitellä ja palautus panna täytäntöön jo yhden vuorokauden kuluessa.

Keskeisin uudistus onkin se, että uuden lain mukaan turvallisesta alkuperämaasta tai turvallisesta kauttakulkumaasta saapunut ja kielteisen päätöksen saanut turvapaikan hakija voidaan poistaa maasta noin kahdessa viikossa. Turvapaikkakuulustelupöytäkirjan tekemisen jälkeen Ulkomaalaisvirastolla olisi seitsemän päivää aikaa tehdä päätöksensä, mikäli henkilö on saapunut turvalliseksi katsotusta maasta, jossa hän ei joudu vainon tai ihmisoikeusloukkausten kohteeksi. Ulkomaalaisviraston päätös alistetaan Helsingin hallinto-oikeudelle, jonka on myös tehtävä päätöksensä seitsemän päivän sisällä.

Toinen kaivattu uudistus koskee kielteisen päätöksen jälkeen uuden hakemuksen käsittelyä. Uudistuksen mukaan ilman olennaisia perusteita tehty uusi hakemus voitaisiin käsitellä nopeasti ja palautuspäätös panna täytäntöön välittömästi valituksesta huolimatta. On sekä turvapaikan hakijoiden että suomalaisten veronmaksajien yhteinen etu, että ulkomaalaislain uudistus saadaan voimaan mahdollisimman pian. Kun ilmeisen perusteettomat hakemukset voidaan käsitellä entistä nopeammin, nopeutuu samalla todella turvapaikkaa tarvitsevien ihmisten hakemusten käsittely. Suomen ulkomaalaislaki tulee uudistaa samalle tasolle muiden EU-maiden kanssa. Tämä lakiesitys kestää hyvin kansainvälisen vertailun.

Samalla lainuudistuksen kanssa tulee tehostaa Ulkomaalaisviraston toimintatapoja entistä tehokkaammiksi. On todettava, että vasta valittu tasavallan presidenttikin antoi vaalikiertueensa aikana tukensa ministeri Häkämiehen lainvalmistelulle ja kansalaisten suuri enemmistö on tämän lakiuudistuksen takana. Osa on jopa sitä mieltä, että tämäkään ei ole riittävä, kun pykälissä Ruotsiin verrattuna on vielä harkintamahdollisuuksia.

30 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Me suomalaiset olemme lähimmäisiä ja kaikkia kansalaisia hyvin hyväntahtoisesti ajattelevia ihmisiä. Näin me haluamme ajatella myös niistä ihmisistä, jotka omassa maassaan joutuvat vainon kohteeksi. Haluamme, että he saavat asiallisesti turvapaikan, olipa se maa mikä tahansa, vaikka Suomi, jossa heidän on inhimillistä ja hyvä olla. Mutta valitettavasti nykyinen lainsäädäntö tässä asiassa on mennyt juuri kielteiseen suuntaan. Meille on tullut lähinnä tarpeettomilla verukkeilla henkilöitä, jotka esiintyvät turvapaikan hakijoina, vaikka mistään sellaisesta fyysisestä turvan hakemisesta ei ole kysymys, mitä kansalaiset turvapaikalla ja sen saamisella ymmärtävät.

Siksi on annettava erityisen hieno tunnustus ministeri Kari Häkämiehelle tästä valmistelutyöstä, jota hänen johdollaan on ansiokkaasti tehty. Tällä halutaan päästä siihen, että ne ihmiset, jotka kaipaavat turvaa ja suojaa, voivat sitä Suomesta nopeasti, tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti saada, ja samalla ne ihmiset, joilla on jotkin muut syyt kuin varsinainen turvapaikka, eivät tule tämän lainsäädännön pariin. He voivat halutessaan pyrkiä muuten, siirtolaisiksi tai muulla tavalla, vaihtamaan maata, mutta eivät voi tällä tavalla väärinkäyttää sitä lakia, jonka tarkoitus on auttaa nimenomaan maailman hädänalaisia ihmisiä. Ministeri on aivan oikean suuntaisesti asiaa valmistellut. Niin kuin täällä viitattiin, niin toivoisin, että eräiltä osin voisi tämä turvapaikkakäsittely olla vieläkin nopeampaa ja tehokkaampaa. Se olisi myös turvapaikkaa haluavan ihmisen, lähimmäisen, etu.

Se, että meillä on tällä hetkellä tällainen onneton laki, joka on tuottanut niitä epäkohtia, joihin monet ovat viitanneet, on eräs syy myös siihen ikävään ilmiöön, joka esiintyy rasismina. Aivan väärinkäsityksiä syntyy kaikkiin muihin rotuihin liittyviä ihmisiä kohtaan, kun on tämä tilanne, joka on mahdollistanut tuollaiset aiheettomat turvapaikan hakemisen nimellä tapahtuneet maassa viipymiset. Ikävää, että ilmaisu "turvapaikan hakeminen" on nyt tällä hetkellä tullut vähän huonoon huutoon, koska nykyinen laki on sen siihen saattanut. Kysymys on vakavasta asiasta, jossa ihmisen on saatava turvaa ja suojaa ja oikeutta silloin, kun hän tarvitsee, mutta nykyinen laki on yleisön silmissä, näin olen ymmärtänyt, pilannut tuon tärkeän oikeuden. Niiden, jotka muutoin haluavat paremman elintason tai muuten muuttaa Suomeen, pitää käyttää niitä keinoja, joihin tänä aikana muut lait antavat mahdollisuuden.

Toivon kaikkea menestystä ehdotukselle, joka ministeri Häkämiehen johdolla on valmisteltu. Vielä toivon, että jos sitä jollakin tavalla voidaan tehostaa ja parantaa, jotta turvapaikan hakijat saavat entistä nopeamman käsittelyn edullisemmin ja tehokkaammin, niin asia on oikein hyvä.

31 **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on nopeuttaa turva-

paikkahakemusten käsittelyä niin, että turvallisesta turvapaikka- tai alkuperämaasta saapuvan hakijan hakemus saataisiin käsitellyksi kahdessa viikossa ja kielteisen päätöksen saanut voitaisiin pikaisesti palauttaa.

Odotellessaan päätöstä turvapaikan hakija oleskelee Suomessa veronmaksajien varoilla riippumatta siitä, onko hänen hakemuksensa ja maassaolonsa oikeutettua vai ei. Yhden turvapaikan hakijan vastaanotosta aiheutuvat kustannukset ovat noin 5 000 markkaa kuukaudessa. Voimassa olevan lain mukaan turvapaikkahakemuksen käsittely nopeutetussa menettelyssä alistuksineen Helsingin hallinto-oikeudelle kestää tällä hetkellä 5—16 kuukautta.

Tällä hetkellä perusteettomat turvapaikkahakemukset käsitellään alistusmenettelyssä. Turvapaikan hakija voi kielteisen päätöksen jälkeen tehdä aina uuden hakemuksen. Uuden hakemuksen käsittelyn ajaksi jo lainvoimaisen käännytyspäätöksen täytäntöönpano lykkääntyy. Näin perusteettomaksi todetulla hakemuksella maahan tullut turvapaikan hakija voi jäädä maahan vuosiksi sen jälkeen, kun hänet on määrätty käännytettäväksi. Tällä hetkellä yksikään kielteisen päätöksen saanut turvapaikan hakija ei joudu lähtemään, mikäli hän ymmärtää hakea turvapaikkaa uudelleen.

Tässä salissa on viime aikoina puhuttu yhtä sun toista erilaisista malleista. Minä puhun nyt Ranskan ja Espanjan malleista. Ranskassa on käytössä niin sanottu tutkittavaksiottamismenettely, jossa turvapaikan hakijalta voidaan evätä tilapäinen oleskelulupa ja pääsy turvapaikkamenettelyyn kokonaan, jos turvapaikan hakija tulee turvallisesta maasta, on uhkaksi yleiselle järjestykselle tai on hakemuksessaan käyttänyt vilppiä.

Espanjassa turvapaikkahakemukset tutkitaan alustavasti rajalla. Päätös hakemuksen käsittelystä on tehtävä neljän päivän kuluessa. Jos päätös on kielteinen, voi hakija pyytää uudelleenkäsittelyä 24 tunnin kuluessa tiedoksisaannista.

Turvapaikkahakemusten käsittely Suomessa onkin tällä hetkellä todella hidasta verrattuna useisiin Euroopan maihin. Hallituksen esityksen mukaisessa menettelyssäkin turvapaikan hakija odottaa Suomessa päätöstä pidempään kuin Ranskassa, Espanjassa ja myös Ruotsissa. Itse olisin ollut Suomenkin kohdalla kireämmän esityksen kannalla.

Suomen turvapaikkajärjestelmään turvaudutaan juuri sen vuoksi, että hakemusten käsittelyaika on liian pitkä ja tarjotut sosiaaliset etuudet ovat hyvät. Esimerkiksi nostetaan usein albanialainen jalkapallojoukkue ja Puolan romanit eikä syyttä. Nämä tapaukset ja niihin kohdistunut huomio osoittavat, että tämä hallituksen esitys tulee todellakin tarpeeseen pitkän odotuksen jälkeen.

Kyse ei kuitenkaan ole vain rahasta tai kustannussäästöistä. Vielä enemmän kyse on oikeudenmukaisuudesta ja moraalista. Turvapaikkamenettelyn nopeuttamisen on laskettu jo sinällään vähentävän perusteettomien turvapaikan hakijoiden määrää. Selkeiden väärinkäytösten määrä vähenee. Toisaalta ne turvapaikan hakijat, jotka ovat oikeutettuja turvapaikkaan, saavat nopeamman käsittelyn.

Lopuksi, arvoisa puhemies, hallituksen esityksen mukainen lakimuutos ei uhkaa niiden asemaa, jotka turvapaikkaa todella tarvitsevat. Turvapaikkamenettelyn nopeuttamiselle löytyykin inhimillisiä syitä. Todellinen turvapaikan tarvitsija on tilanteessa, jossa hän ei voi esimerkiksi rotunsa tai uskontonsa vuoksi palata kotimaahansa turvallisesti. Ansiotyö ja integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ovat käytännössä mahdottomia ennen myönteisen päätöksen saamista. On sekä turvapaikan hakijoiden että suomalaisen veronmaksajan etu, että tämä lakiesitys saadaan voimaan mahdollisimman pian.

[32] **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Välillä puhuttaessa pakolaispolitiikasta tässäkin keskustelussa tulee jotenkin sellainen olo, että oletetaan kaikkien pakolaisten tulevan niin kutsutuista turvallisista maista ja kaikkien olevan niin kutsuttuja elintasopakolaisia. Tämähän ei pidä ollenkaan paikkaansa. Itse asiassa tässäkin salissa tuntuu tiedettävän erittäin hyvin, millaisista oloista turvapaikan hakijat tulevat, ja näköjään tiedämme myös erittäin asiantuntevasti näiden yksittäisten ihmisten pakolaisuuden syyt. Kummallista selvänäkijän kykyä sali tuntuu osoittavan.

Toivoisinkin, että asian käsittelyn yhteydessä valiokunta käsittelisi myös pakolaisuuden inhimillistä puolta, ei pelkkää kustannusta ja lain teknistä toteutusta. Oikea ja aito pakolaisuus ei koskaan ole ihmiselle valinnainen asia. Siksi erityistä huomiota on kiinnitettävä esimerkiksi riittäviin ja laadukkaisiin tulkkipalveluihin sekä mah-

dollisesti tarvittavaan psyykkisten ja fyysisten ongelmien ratkaisuun ja muuhun inhimilliseen apuun.

Monikulttuuriseen yhteiskuntaan siirtyminen on myös meidän suomalaisten vastuulla. Pakolaisten ja maahanmuuttajien kotoutuminen on myös meistä kiinni. Tuntuu pahalta, että tässä salissa on tämänkin keskustelun kuluessa osoitettu suunnatonta yleistämisen kykyä muun muassa kerrottaessa esimerkkejä siitä, miten pakolaiset ovat syyllistyneet siihen, tähän ja tuohon. Toivoisin, ettei tässä salissa alettaisi tuomareiksi, se porukka kun on aivan jossain muualla.

33 **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Tuntuu vähän siltä, että ulkomaalaislakia tarvitsee Suomessa muuttaa joka kerta, kun tänne tulee vähänkin enemmän ulkomaalaisia. Itse en usko niihin käsityksiin, joita tässä salissa on esitetty, että ulkomaalaislain kiristäminen sinänsä poistaisi tästä maasta rasistisia asenteita. Periaatteessahan silloin voisimme tehdä jonkin sellaisen lain, että tänne ei yksikään ulkomaalainen rajan yli pääse. Poistaisiko se sitten rasistiset asenteet tästä yhteiskunnasta? Esimerkiksi Itävallassa ulkomaalaislakia oli kiristetty edellisen hallituksen aikana eivätkä tulokset ole näyttäneet siltä, että se sinänsä edistäisi suvaitsevaisuutta, jos kiristetään lainsäädäntöä.

Tässä salissa on puhuttu ennen kaikkea Slovakian ja muiden Itä-Euroopan maiden romaneista. Jalkapallojoukkueesta en viitsi sanoa enää mitään muuta kuin sen, että yhdyn ed. Taipaleen välihuutoon siitä, miksi heitä ei ole jo ostettu johonkin suomalaiseen joukkueeseen pelaamaan. Niin kuin ministeri Biaudet sanoo, emme voi olettaa ja kuvitella tietävämme etukäteen, että jokaisen romanin turvapaikkahakemus olisi perusteeton. Jokin syyhän täytyy ylipäätään olla siihen, että näin laajasti ihmiset lähtevät omasta kotimaastaan jonnekin muualle.

Voi olla, että jotkin hakemukset ovat perusteettomia, mutta mielestäni asioita tulisi kuitenkin käsitellä sillä tavalla, että kaikki hakemukset tutkitaan, eikä niin, että tässä salissa olisi etukäteen tietoa siitä, että tästä ja tästä maasta olevien hakemukset ovat perusteettomia. Senhän takia tähänkään lakiin ei nimenomaan tehty sitä listaa turvallisista maista, että turvapaikan hakeminen on nimenomaan yksilön oikeus ja jokaista hakemusta on käsiteltävä erikseen sen suhteen, onko kyseinen maa juuri tälle yksilölle turvallinen. — Siirryn puhujakorokkeelle.

Ed. Mäki-Hakola syytti ministeri Biaudet'ta sinisilmäisyydestä. Haluaisin kuitenkin itse kysyä, mikä on ed. Mäki-Hakolan sinisilmäisyys, jos hänelle ainoa todiste siitä, mitä me tiedämme romanien asemasta esimerkiksi Slovakiassa, on se, mitä Slovakian ministerit ovat sanoneet. Eivät kai he halua meille tuoda julki kaikkia niitä epäkohtia, jotka heidän yhteiskunnassaan on, kun ihmiset sieltä lähtevät.

Vihreät ovat hallituksessa tukeneet Rkp:n esityksiä siitä, että Ulkomaalaisviraston päätös annetaan hakijalle tiedoksi, ja samoin tukeneet hallinto-oikeuden kuulemismenettelyä. Toivonkin, että kun tämä asia käsitellään valiokunnassa, se käydään huolellisesti läpi ja katsotaan, onko tähän esitykseen jäänyt joitain sellaisia kohtia, että ne eivät täyttäisi oikeusturvanormeja. Toivon myös, että perustuslakivaliokunta käsittelee esityksen huolellisesti ja oikeudenmukaisesti ja katsoo, onko siinä asioita, jotka ovat perusoikeuksiemme vastaisia.

34 **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelua kuunnellessa on tuntunut siltä, että täällä haluttaisiin luoda jokin pakolaispoliittinen hiukkaskiihdytin tai jokin muu vastaava mahdollisimman tehokkaasti ja nopeasti toimiva kone, vaikka kuitenkin kysymys on ihmisistä, ihmisoikeuksista ja niiden toteutumisesta. Mielestäni eduskunnan pitäisi hyvin voimakkaasti tuntea vastuuta siitä, millä tavalla turvapaikkaa hakevista ihmisistä täällä keskustellaan, sillä eduskunta arvovallallaan kuitenkin myös muokkaa ihmisten käsityksiä ja sitä, millä tavalla he näistä asioista puhuvat. Me emme saisi missään nimessä sortua alatyyliseen keskusteluun ja sellaiseen puheeseen, joka lisäisi muukalaisvihamielisyyttä.

Tässä asiassa pitäisi hyvin kiihkottomasti löytää sellaiset ratkaisut, joissa kaikki ennakkoluuloinen ajatus pistetään syrjään ja todella ihmisoikeudet ovat ne, jotka keskustelua ohjaavat. Minua on huolestuttanut lain käsittelyssä se, että yritetään nopeuttamalla käsittelyä mennä äärimmäisyydestä toiseen. Käytännössä saatetaan joutua jopa sellaiseen tilanteeseen, että turvapaikkakäsittelyä voi joutua edelleenkin odottamaan pitkään, mutta päätöksen jälkeen tulee kova kiire ja hätä häätää nämä ihmiset.

Uusikaan laki ei poista sitä tosiasiaa, että Suomessa jatkossakin tulee olemaan ulkomaalaisia. Heidän osaltaan on huolehdittava oikeudenmukaisesta käsittelystä ja ihmisoikeuksien toteutumisesta.

35 **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Suvaitsevaisuutta ei voi monopolisoida. Tämä tulee mieleeni, kun olen seurannut keskustelua tässä salissa. Mielestäni myös tämä sali osoittaa, että ulkomaalais- ja pakolaisasioista on aika vaikea puhua ja keskustelusta tulee hyvin helposti mustavalkoinen. Ei nähdä niitä kaikkia sävyjä, joita asiaan liittyy, ja on aika kova todistamisen tarve joko puoleen tai toiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että niin sanotusta turvallisesta alkuperämaasta tai turvallisesta turvapaikkamaasta tulevien hakijoiden hakemukset käsiteltäisiin nopeutetusti. Ilmeisen perusteettomana hakemuksena pidetään muun muassa hakemusta, jonka perusteiksi ei ole esitetty vakavia oikeudenloukkauksia tai jonka tarkoituksena on käyttää hyväksi turvapaikkamenettelyä. Ilmeisen perusteettomana pidetään hakemusta myös, jos hakija on saapunut turvallisesta maasta. Lain mukaan niin sanottuja turvallisia maita ovat valtiot, jotka ovat liittyneet kansainvälisiin pakolais- ja ihmisoikeussopimuksiin ja myös noudattavat niitä.

Nykylain sallimat perusteettomat turvapaikkahakemukset Suomeen eivät ole kenenkään etu. Ensinnäkin ne ruuhkauttavat hakemuksia käsittelevät viranomaiset ja todellisessa suojelun tarpeessa olevien turvapaikan hakijoiden hakemusten käsittely viivästyy. Toiseksi ei ole oikein, että Suomea ja meidän hyvää sosiaaliturvajärjestelmäämme käytetään hyväksi, kuten nyt tapahtuu.

Tästä huolimatta, että olen tätä mieltä, yhdyn siihen käsitykseen, jota mielestäni ed. Syvärinen puheenvuorossaan myös tapaili, että ei ole kovin fiksua, että tässä salissa puhutaan elintasopakolaisista. Minusta se on aika tavalla leimaavaa. Toivoisin, että me voisimme keskustella näistä asioista vähän fiksummalla tavalla.

On vaikea ymmärtää, että meille tulee turvapaikan hakijoita muun muassa Ruotsista. Esimerkiksi viime syyskuun jälkeen on Suomeen saapunut satoja turvapaikan hakijoita Puolasta nimenomaan Ruotsin kautta. Miksi he eivät hae turvapaikkaa Ruotsista? Siksi, että siellä on voimassa niin sanottu pikakäännytys eli perusteeton turvapaikan haku loppuisi siellä lyhyeen, toisin kuin nykylain mukaan Suomessa.

Arvoisa puhemies! Ulkomaalaislain tiukentamisella halutaan rajoittaa Suomeen tulevien perusteettomien turvapaikkahakemusten määrää. Jo pitkään on ollut nähtävissä, että aihetta tähän on. Itse olen tutustunut aiheeseen, kuten moni muukin kansanedustaja, muun muassa lisäbudjettien kautta.

Viime vuonna Suomeen tehtiin noin 3 100 turvapaikkahakemusta. Eniten hakijoita saapui Slovakiasta, Puolasta ja Venäjältä. Hakijoista vajaat 500 sai joko turvapaikan tai oleskeluluvan suojeluntarpeen, painavien humanitaaristen syiden vuoksi tai muista syistä. Kuvaavaa kuitenkin on, että varsinainen turvapaikka myönnettiin vain 29 henkilölle. Ilmeisen perusteettomina hylättiin 1 200 hakemusta, ja noin 900 raukesi, koska hakijat itse peruuttivat hakemuksensa. Minusta erityisesti hakemusten runsas peruuttaminen kertoo siitä, että myöskään hakija itse ei ole pitänyt omaa turvapaikkahakemustaan perusteltuna, vaan on katsonut, että sillä ei ole menestymisen mahdollisuuksia jatkokäsittelyssä.

Selvitysten mukaan nykylain mukaisessa niin sanotussa nopeutetussakin menettelyssä turvapaikkahakemuksen käsittely kestää 5—16 kuukautta. Pisimmillään hakemuksen käsittely voi viedä jopa 2,5 vuotta aikaa eli 30 kuukautta. Yhden turvapaikan hakijan vastaanotosta aiheutuu valtiolle noin 5 000 markan kustannukset kuukausittain. Kustannuksia aiheuttavat tietysti vastaanottokeskuksen menot, hakijan toimeentulotuki ja välttämättömät sosiaali- ja terveyskustannukset. Tämän vuoden valtion budjettiin on varattu noin 315 miljoonaa markkaa turvapaikan hakijoiden ja pakolaisten vastaanottoon.

Tässä haluan myös todeta, että minua ainakin kiusaa se, että jos Suomessa ottaa esille ne pakolaisten kustannukset tai turvapaikan hakijoiden kustannukset, jotka ovat lukuina budjettikirjassa, niin siitä jo aika helposti saa rasistin leiman otsaansa. Tätä myös tarkoitan sillä, että pitäisi pystyä puhumaan myös näistä asioista asialliseen sävyyn.

Haluan Suomen olevan ulkomaalaisille, myös pakolaisille ja myös turvapaikan hakijoille, hyvä maa, jossa voi asioita hoitaa järkevällä ja nopealla tavalla. En kuitenkaan hyväksy sitä, että meitä käytetään turvapaikka-asioissa selkeästi hyväksi. Näen, kuten jo aiemmin vastauspuheenvuorossani sanoin, että perusteettomat turvapaikka-

hakemukset nimenomaan lisäävät kielteistä suhtautumista ulkomaalaisiin ja aiheuttavat rasismia, josta toisaalta kampanjoin ym. keinoin pyrimme tosissamme eroon.

Puhuttaessa turvapaikan hakijoista ja pakolaisista käsitteet menevät helposti sekaisin. On hyvä muistaa, että määritämme vuosittain niin sanottujen kiintiöpakolaisten määrän. Kiintiöpakolaiset eivät ole turvapaikan hakijoita, vaan heidän statuksensa jo heidän tullessaan Suomeen on pakolaisstatus. Tälle vuodelle kiintiöpakolaisten määräksi on arvioitu 800. Se on mielestäni kohdallaan, eikä lukua tule radikaalisti muuttaa puoleen eikä toiseen. Ainakaan minä en halua Suomen rajoja kiinni, mutta katson, että Suomella on oikeus yhtä tiukkaan lainsäädäntöön perusteettomien turvapaikan hakijoiden suhteen kuin muillakin EU-mailla.

36 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Ulkomaalaislain muuttaminen on tarpeellinen niin turvapaikan hakijoiden kuin meidän yhteiskuntammekin kannalta. Liian pitkät hakemus- ja käsittelyajat ovat tehneet asiasta hankalan, ja jatkuessaan tällaisena tilanne aiheuttaa vain turhaa ilmapiirin huonontumista ulkomaalaisia kohtaan ja hyödyttää vain rasismia.

Lakiin ehdotettujen muutosten lisäksi turvapaikkakäsittelyn nopeuttamista on tehostettava myös viranomaiskäsittelyissä. Tämä vaatimus edellyttää ehdottomasti kuitenkin henkilövoimavarojen lisäämistä Ulkomaalaisvirastoon.

Nykyinen käytäntö on johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin turvapaikan hakijoiden kohdalla. Monet turvapaikan hakijat odottavat päätöstä vuosikausia, ja tänä aikana he ovat usein vailla mielekästä työtä tai koulutusta. Tällainen yhteiskuntaan sopeuttaminen ei ole mitenkään mielekästä. Käsittelyn nopeuttaminen toisi selvän parannuksen turvapaikan hakijoille. Epävarmuuden tilaa ei pidettäisi yllä vuosikausia, niin kuin nyt on käynyt, ja monet ovat tänä aikana jopa sairastuneet.

Menettelyn nopeuttaminen tulee mitä ilmeisimmin vähentämään turvapaikan hakijoiden määrää niistä maista, joista tulleiden hakijoiden hakemukset todennäköisesti hylätään perusteettomina. Tämä puolestaan antaa enemmän aikaa todellisen suojelun tarpeessa olevien hakijoiden asioiden parempaan käsittelyyn.

Arvoisa puhemies! Turvapaikan hakijoiden anomusten sujuvan käsittelyn lisäksi tulee kiinnittää huomiota myös edelleen turvapaikkaa odottavien olosuhteisiin vastaanottokeskuksissa. Pelkän oleskelun sijaan pitää järjestää heille myös mielekästä työtä tai opiskelua yhteistyössä kuntien ja paikallisten oppilaitosten kanssa. Meillä muun muassa Raahessa on hyviä kokemuksia siitä, että turvapaikan hakijoita on otettu opiskelemaan paikalliseen ammattioppilaitokseen. Nämä järjestelyt, tiedän kokemuksesta, vaativat myös resursseja ja voimavaroja, ja niitä on valtion myös pystyttävä tarjoamaan niille tahoille, jotka haluavat järjestää turvapaikan hakijoille laadukkaat olosuhteet, kun he odottavat päätöstä.

37 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys, jossa perimmiltään käsitellään turvapaikan hakijoiden nopeutettua käsittelyä, on mielestäni vihdoin viimein saatu tänne eduskuntaan. Sitä on pitkään odotettu. Se on todella kiireellinen, ja sen olisi pitänyt paljon aikaisemmin tulla. Kun on kuunnellut salissa käytyjä keskusteluja, niin tuntuu vielä kovin ihmeelliseltä ja kovin myönteiseltä näkemys, että Suomessa olisi jotain erityistä hätää ja puutetta turvapaikan hakijoista. Monien edustajien puheenvuorot ovat noudatelleet ministeri Biaudet'n linjaa siitä, että pitäisi erityistä suojaa ja turvaa löytää niin, että täällä voisi vapaasti ja hauskasti oleskella valtion lukuun yhteiskunnan pitämissä hoitokodeissa jne.

On onni, että hallituksessa on ollut kuitenkin selkeätä linjanvetoa, ja tästä erityiskiitos ministeri Häkämiehelle, koska hyvin ymmärrän vanhastaan tietäen, että hänellä on kuitenkin terveet ajatukset tämän asian suhteen niin, että ne, jotka todella turvaa tarvitsevat, saavat oikeudenmukaisen käsittelyn, mutta ne, jotka eivät turvaa tarvitse, saavat vieläkin liian pitkään vitkutella, elää ja olla täällä.

Kun tätä asiaa ajattelee ja katsoo niin kuin itse pyrin ymmärtämään ja näkemään sen, niin tänne varmasti tulee sellaisia pakolaisia, jotka tulevat todella turvaa hakemaan, mutta valtaosa on hiippareita, sellaisia, jotka ovat lähteneet omasta maastaan parempien elinolosuhteiden toivossa viettämään hauskaa lomaa täällä pohjoisessa maassa valtion lukuun. Parhaiten tästä käy esimerkkinä, silloin kun tämä asia oikeastaan on riistäytynyt yhteiskunnan käsistä, se kun somaleja alkoi tänne valua. Vaikka maassa oli sisällissota, enkä tiedä, onko se oikein rauhoittumassa vie-

läkään, niin katsoisin, että kun on kansalainen, joka on siellä sisällissotaa käyvässä maassa olemassa, hänen pitäisi olla taistelemassa jommankumman osapuolen joukoissa eikä lähteä hiippailemaan sieltä tänne Suomeen. Hyvät, terveet, raavaat miehet, mitkä olisivat sitä parasta ainesta, olisivat sitten kummalla puolella tahansa, sen sijaan että he tulivat tänne villitsemään suomalaisia naisia ja oikeastaan pilkkasivat pohjoista mieskulttuuria. Tässä samassa asiassa on leimautunut moni todellinen hädän tarpeessa oleva pakolainen ihonvärinsä perusteella aivan väärään leiriin. Tätä pidän valitettavana, että tämä asia on silloin lähtenyt liikkeelle.

Niin kuin itse tunsin sitä asiaa, oli tuntuma, että valtion lukuun saadaan työllistettyä monia paikkoja vastaanottokeskuksissa ja näistä tulee paikkakunnille hyvää lisäelinkeinoa ja sillä on työllistävää vaikutusta. Mutta siitä on vuosia kulunut. Viimeksi omalta kohdaltani, kun Slovakian pakolaisia, Slovakian mustalaisia, oli Vehkalahdella vuoden päivät, niin täytyy sanoa, että se kokonaishyöty sille paikkakunnalle oli kyllä plus miinus nolla, ja väitän: enemmän miinusmerkkinen.

On ihmeellistä, että tässä asiassa on myös Punainen Risti, jota olen pitänyt eettisesti korkeana, erittäin kannatettavana järjestönä, leimautunut tavallaan aivan väärään riviin, väärien asioiden hoitajaksi. Kansan keskuudessa se tuki, se karttuisa käsi, mitä Punaiselle Ristille ollaan aina oltu ojentamassa, on kääntynyt aivan päinvastoin. Uskon, että joskus todellisissa tilanteissa tästä tulee olemaan todella haittaa.

En käy kertaamaan niitä esimerkkejä, mistä tämä kuva on tullut, mutta sen verran sanon, että jos todetaan, että tämä kansa on joltakin osin — ei kaikki, vaan osa niistä, jotka ovat tänne tulleet — sellaista pitkäkyntistä jne., ja todetaan, että kohtuullinen varastaminen kuuluu kansan kulttuuriin ja älkää hätäilkö, kyllä nämä maksetaan jonkun toimesta, tämä on aivan väärin kansalaisia kohtaan ollut. Näin ei voi olla eteenkinpäin.

Siinä mielessä asian nopea tutkiminen, toteuttaminen ja hoitaminen on paikallaan ja kohdallaan. Ainut, mitä pidän perusteluissa ja kaiken kaikkiaan turvapaikkakuulustelujen suorittamisessa valitettavana ja vaarallisena, on se, että ne siirretään todennäköisesti asteittain, nopeasti, Ulkomaalaisviraston vastuulle ja hoitoon, pois poliisilta. Epäilen nimittäin, onko Ulkomaalaisvirasto riittävän vakaasti, riittävän selkeästi lähtemässä siitä asiasta, ettei siellä ole jo ennakkoasennetta tässä asiassa, että aina kuulustelukertomuksen pohjaksi löytyy sellainen lähtökohta, että hakija tarvitsee turvapaikkaa ja siltä osin asia pitkittyy ja pitkittyy.

Tuntematta tarkemmin, miten poliisi on näitä kuulusteluja suorittanut, uskoisin, että jos siellä olisi enemmänkin tällaisia komisario Aittoniemen tyyppisiä kuulustelijoita, niin käsittelyt olisivat nopeampia, selkeämpiä ja ne olisivat myös johdonmukaisempia. Siinä tulisi selvästi selvitettyä se, niin kuin varmasti on tullutkin, kuka tarvitsee turvapaikkaa ja kuka ei.

Valitettavasti koko turvapaikkakysymys on Suomessa saanut aikaan sen, niin kuin olen koettanut kovin myönteisesti tätä asiaa käsitellä ja lähestyä, että on syntynyt kansalaisten keskuuteen semmoisia rasistisia ajatuksia, mielikuvia ja vääriä lähtökohtia niin, että on alettu suorastaan vihaamaan ulkomaalaisia, mitä ei pitäisi olla, ei tapahtua, eikä se saisi tähän eteenkäänpäin myöskään johtaa.

Toteaisin kaiken kaikkiaan, että olen sitä mieltä, että jos Suomessa kaikkien eläkeläisten asema on kuntoon saatettu, työttömien ja syrjäytyneitten asema on kaikkiaan kuntoon saatettu ja keneltäkään ei täällä puutu mitään ja meillä kaikilla on hyvinvointia niin paljon kuin sitä voidaan vain ylläpitää ja käyttää, niin sen jälkeen otettakoon tänne pakolaisia pilvin pimein ja maksettakoon ja syötettäköön niin, että niillä on hauskaa, ja myöskin niistä maista hitaammalla käytännöllä kuin normaali kohtuus on olemassakaan tässä asiassa.

Rouva puhemies! Toivon, että asia tulee valiokunnassa niin käsiteltyä, että valiokunnan jäsenet eivät sumene eduskunnan puheille, missä tätä kovin pehmeäksi ja kovaksi toiselta kantilta on väitetty, että valiokunta näkisi tämän todellisen kiireen, todellisen tarpeen ja niin, että tässä otettaisiin myöskin suomalaisen yhteiskunnan tarve ja mahdollisuus ylläpitää näitä hakijoita, jotka todella apua tarvitsevat, ja myös niitä, jotka eivät sitä tarvitse; näille erittäin nopea paluukuljetus.

[38] **Anni Sinnemäki /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. S. Lahtelalle tarkentaa, että tässä laissa ei ollut kysymys, toisin kuin edustaja näytti luulevan, siitä, millä perusteella suomalaiset naiset valitsevat puolisonsa ja mitä kansallisuutta nämä puolisot edus-

tavat ja mikä on heidän ihonvärinsä. Voisin myös lohduttaa S. Lahtelaa, että kun näitä asioita siirretään Ulkomaalaisviraston käsiteltäväksi, ei nykyisten tietojen mukaan näytä olevan mitään pelkoa siitä, että siellä olisi sellaiset asenteet, että jokainen hakemus käsitellään niin, että myönteinen turvapaikkapäätös tulee, koska noin 1 prosentti hakijoista saa Suomesta turvapaikan ja se on vähemmän kuin monissa muissa maissa.

[39] **Rakel Hiltunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. S. Lahtelan puheenvuoro oli kyllä todella masentavaa kuultavaa. En jatka siitä aiheesta enempää.

Täällä muun muassa ed. S. Lahtela on viitannut siihen erilaiseen näkemykseen, joka kahdella valtioneuvoston jäsenellä eli ministereillä Häkämies ja Biaudet on tästä asiasta. Minä puolestani toivon, että nyt valiokuntakäsittelyssä löytyy yhteensovittava näkemys näiden kahden valtioneuvoston jäsenen ajatusten välille, jotta saadaan eheä eteneminen jatkossa, koska ei vaikuta hyvältä, että hallituksen esitystä täällä kahdella tavalla referoidaan. Erityisesti minä toivon, että samassa yhteydessä myös selvitetään nykyisen lainsäädännön pohjalta edellytykset tehostaa toimintaa.

[40] **Kalevi Olin /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pettynyt eduskunnan keskusteluun useiden puheenvuorojen osalta. Tämä keskustelun avaus on ollut masentava. Jos muualla kuin eduskunnassa sanottaisiin, niin kuin ed. S. Lahtela, että joku on tullut ihonväriltään väärään leiriin, siitä joutuisi todennäköisesti edesvastuuseen. Kyllä eduskunnassakin on kyettävä näkemään kansanedustajan tehtävä ihmisoikeuskysymysten oikeanlaisena edistäjänä ja siten, että kansanedustajat eivät täällä puheenvuoroillaan provosoi eriarvoisuutta ja jopa rotusortoa.

Itselläni on useita esimerkkejä, valitettavia esimerkkejä, eri maista, myös valitettavasti omasta kotimaastani. Viittaan esimerkiksi Oulun tapahtumiin. Sen takia nyt toivon, että lain jatkokäsittelyssä löytyy Suomen kaltaisen sivistysvaltion näkökulma asiaan, joka näyttää olevan niin monelle puhujista vaikea, jopa ylitsepääsemätön.

[41] **Pekka Ravi /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kommentoida ed. S. Lahtelan puheenvuoroa vain niiltä osin kuin hän puhui turvapaikkakuulustelusta ja ilmaisi huolensa siitä, että se siirtyy poliisilta Ulkomaalaisvirastolle.

Jos perehtyy hieman tarkemmin hallituksen esityksen perusteluihin, käy varsin nopeasti ilmi, että kyseessä ei ole kertarysäyksellä toteutettava siirto eikä edes kokonaisuudessaan turvapaikkakuulustelun siirto missään vaiheessa poliisille, vaan itse asiassa vain vainon perusteiden osalta tapahtuva kuuleminen siirtyy Ulkomaalaisvirastolle. Kaikki matkareittiin ja mahdollisesti siinä tapahtuneisiin rikoksiin liittyvä kuuleminen jää edelleen poliisiviranomaisten tehtäväksi.

[42] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Amerikkalaiset sosiologit tekivät tutkimuksen vuosikymmen sitten Yhdysvalloissa tiedustellen kansalaisilta, mitä mieltä he ovat danireaaneista ja pirenealaisista. Yllättävän monet amerikkalaiset suhtautuivat yllättävän vihamielisesti näihin väestöryhmiin, myöskin omasivat ennakkoluuloisia asenteita pitäen heitä mahdollisesti vähän saman tyyppisinä kuin ed. S. Lahtela äsken muotoili tarkoittaen erästä ulkomaalaisväestöryhmää niin, että adjektiiviattribuutit olivat kielteissävytteisiä. Sitten todettiin, että nämä olivat tekaistuja ja kuviteltuja väestöryhmiä. Osoittautui, että ihmiset, jotka suhtautuvat vieroksuen vierasmaalaisiin, muukalaisiin, suhtautuvat yhtä lailla vieroksuen reaalisesti olemassa oleviin vähemmistöryhmiin, joko etnisiin vähemmistöihin tai vierasmaalaisiin omissa yhteiskunnissaan, kuin kuvitteellisiin väestöryhmiin.

Arvoisa puhemies! Minulle valitettavasti tuli tämä esimerkki mieleeni, kun kuuntelin äsken ed. Seppo Lahtelan puheenvuoroa. Olisin ehkä halunnut hänelle vielä huomauttaa, että kreikkalainen sana "barbaros" tarkoittaa 'muukalaista', mutta ennen kaikkea se tarkoittaa 'vieraskielistä', 'änkyttäjää', jos se käännetään kreikan kielestä. Me hyvin tiedämme, mitä "barbaari", joka on juontunut tuosta sanasta, tarkoittaa tänä päivänä. Me emme valitettavasti ole yksin Suomessa tai muissakaan maissa vieraskammoinemme. Muukalaisuutta, ulkomaalaisuutta kohtaan, mitä kauempaa ihminen on, sen enemmän meillä saattaa olla pelkoja ja saatamme kokea vierasmaalaisen ihmisen uhkaavana. Pahimmassa tapauksessa johtopäätöksemme muodostuvat sellaisiksi, että asennoidumme heihin vihamielisesti. Sen seurauksena sitten on äärimuodoissaan "ksenofobia", "rasismi".

Minusta on ollut valitettavaa kuunnella tänä päivänä keskustelua, koska tämäntapaisiin johtopäätöksiin joutuu osittain tulemaan. Siitä huolimatta, että me käsittelemme lakiesitystä, joka koskee ainoastaan turvapaikka-anomusten käsittelyä, jossain määrin keskustelu painotuksineen on siirtynyt sille osa-alueelle, että joudumme vakavasti peräänkuuluttamaan, kuten ed. Olin juuri hetki sitten teki, mikä on käsityksemme ihmisoikeuksista nykymaailmassa, pienentyvässä, globalisoituvassa maailman kokonaisuudessa.

Suomessa ulkomaalaisia asuu 80 000 oli noin 1,6 prosenttia väestöstämme. Tämä on itse asiassa Albanian jälkeen pienin ulkomaalaisväestön osuus koko Euroopassa. Ruotsissa osuus on yli 5 prosenttia, Saksassa 8 prosenttia ja Sveitsissä 21 prosenttia. Me olemme siis periferia ulkomaalaisväestöön nähden. Pakolaisia meillä on hieman päälle 20 000, sekin itse asiassa koko Euroopan mittakaavassa yksi pienimpiä suhteellisia pakolaismääriä koko maanosassa. Kun keskustellaan albanialaisesta jalkapallojoukkueesta, niin huvittavia piirteitä kuin tämä turvapaikka-anomusten käsittely onkin saanut, on julkisuus, minkä se on saanut, tietenkin täydellisen kohtuuton.

Suomalaisen yhteiskunnan ongelmien tasolla, mihin ed. S. Lahtela puheenvuorossaan viittasi, on sitten asunnottomuudesta, työttömyydestä tai eläkeläisten ongelmista kysymys, nämä ovat täysin meidän ratkaistavissamme olevia asioita, jos me niin tahdomme ja teemme, riippumatta siitä, totaalisen riippumatta siitä, onko meillä muutamia onnettomia turvapaikan hakijoita täällä vai ei. Nämä ovat täysin marginaalissa olevia ilmiöitä silloin, kun me puhumme vakavista, isoista yhteiskunnallisista ongelmista. Älkäämme tehkö sylkykuppeja ihmisryhmistä, joilla ei ole mitään osaa eikä arpaa niihin ilmiöihin, joista ed. S. Lahtela äsken puhui. Tämä on kohtuutonta, täydellisen kohtuutonta, ja siinä puuttuu kokonaan sekä analyyttinen näkökulma että myöskin sydän. Se on tässä tietenkin vakavampi lähestymistapa.

Sen vuoksi tämä on tavallaan hätähuuto tässä vaiheessa, tämän kaltainen puheenvuoro, jonka tässä joutuu väkisin pitämään, koska pelko on se, että tuontapainen argumentaatio yleistyy Suomessa ja sillä on sitten arvaamattomat seuraukset koskien yleistä suvaitsevaisuutta yhteiskunnassa. Se on vakavalla tavalla tietenkin vaarantamassa myöskin Suomen aseman kansainvälisessä yhteisössä ja ne mahdollisuudet, mitä meillä on siinä, että me olemme vuorovaikutuksessa yli rajojen.

Muistutin vastauspuheenvuorossani jo aikaisemmin, että suomalaiset ovat rohkeasti lähteneet Koto-Suomesta etsimään parempaa leipää ulkomailta. Viime vuosisadan alussa lähti 250 000 suomalaista, joka määrä oli noin 8 prosenttia silloisesta väestöstä, ja sama suhteellinen osuus suomalaisista lähti siirtolaisiksi Ruotsiin 60-luvulla nettosiirtolaisuuden jäädessä 300 000:n paikkeille. Olemme siis lähteneet etsimään parempaa leipää muualta. Minkä vuoksi meidän pitäisi suhtautua kielteisemmin siihen, jos tänne tulee ulkomaalaisia yhtä lailla etsimään parempaa leipää tai parempaa elämää? Monissa tapauksissa on kysymys hyvin herkistä ihmissuhteista, joiden pilkkaaminen on kyllä alaarvoista. Tämän vuoksi keskustelu, jota nyt on käyty, on minusta ongelmallista.

Arvoisa puhemies! Kaksi sanaa Ulkomaalaisvirastosta, siihen on viitattu tänään jo monta kertaa. Minulle on tullut vuosien aikana, mutta erityisesti ihan viime kuukausien aikana, useita yhteydenottoja ja valituksia siitä, millä tavalla Ulkomaalaisvirasto kohtelee tänne tulossa olevia ulkomaalaisia.

Olemme tehneet erityislainsäädännön, joka kyllä nyt on lauennut mutta ollut voimassa ja jota ehkä vieläkin jatketaan, ulkomaalaisten yritysjohtajien verotuskohtelusta, koska pidämme arvokkaana sitä, että täällä on ulkomaalaisia asiantuntijoita yritysten johdossa. Ulkomaalaisviraston pöydällä on lukuisia huippuartistien, korkealuokkaisten kulttuurityöntekijöiden ja merkittävien ulkomaalaisten toimittajien anomuksia, joita vetkutellaan ja vitkutellaan.

Amerikkalainen professori tuli lukuvuodeksi vierailevaksi luennoitsijaksi yliopistoon, vähän samalla tavalla kuin ed. Aho on lähdössä Harvardiin vierailevaksi luennoijaksi. Työkiireidensä ja ulkomaan tehtäviensä vuoksi hän ei voinut anoa oleskelulupaa ennen kuin tuli Suomeen. Hän tuli Suomeen, hänen piti anoa oleskelulupaa, ja häneltä otettiin passi pois puoleksi vuodeksi. Puoli vuotta hän oli ilman kansalaisuutta, ilman mahdollisuuksia hoitaa sitä normaalia kansainvälistä kanssakäymistä, joka korkeasti koulutetuille tiedemiehille on tyypillistä. Hän lähti erittäin nyreänä pois Suomesta tällaisen kohtelun jälkeen.

Tunnen ukrainalaisen huipputaiteilijan, huippumuusikon, joka on naimisissa suomalaisen kanssa ja asunut Suomessa yli viisi vuotta. Hän ei

tahdo saada kansalaisuutta, Ulkomaalaisvirasto vetkuttelee. Tunnen myös ulkomaalaisen toimittajan, joka on palkittu televisio-ohjelmista, joita hän on Suomessa tehnyt. Hänellä on saman kaltainen tilanne. Hän on asunut yli viisi vuotta Suomessa, itse asiassa muuttanut vuonna 92 Suomeen, puhuu erittäin sujuvasti suomea. Silti hänen kansalaisuushakemustaan vitkutellaan ja vetkutellaan. Tämä on realiteetti suomalaisessa yhteiskunnassa koskien Ulkomaalaisvirastoa, millä tavalla täällä kohdellaan ulkomaalaisia. On täysin kohtuutonta eduskunnassa kuulla puheenvuoroja, joita on äsken käytetty ja joissa sympatiseerataan henkisesti tämän kaltaista asennoitumista.

Jos otamme vakavasti Suomen kansainvälistymisen, niin kuin meidän pitää ottaa, se tarkoittaa sitä, että olemme sekä saamassa että myös antamassa. Tämä on vuorovaikutussuhde, jossa kytkeydymme yhä tiiviimmin kansainväliseen yhteistyöhön mukaan tuntien oman arvomme, mutta myös arvostaen muita.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

43 **Seppo Lahtela /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Kiljunen tuntee maailman asiat erittäin hyvin, hän ymmärtää ne kuitenkin ja antaa ulos vähän toisella lailla kuin miten asiat ovat. Pyysin vastauspuheenvuoron sanoakseni seuraavaa: Ne suomalaiset, jotka ovat lähteneet Amerikoihin, Ruotsiin, Australiaan tai mihin tahansa, ovat lähteneetkin työhön, elättäneet itsensä työllä. Heille ei ole niitten yhteiskuntien taholta ollut mitään sellaista tarjolla kuin Suomenmaassa on.

Mitä tulee heihin, jotka Suomeen ovat tulleet ensimmäisinä — äsken puhuin somaleista — niin ensimmäisenä merkittävänä osana ovat vietnamilaiset. He ovat tulleet todellisessa maan hädässä ja todellisen pakon edessä. He ovat tulleet työhön, ja väittäisin, että kaikki elättävät itsensä tänäkin päivänä suomalaisessa yhteiskunnassa todellisella työllä. Tämä asia pitäisi selvittää niin, että jos tänne tullaan, tullaan työhön ja elätetään itse itsensä eikä olla yhteiskunnan valmiitten rahojen ja palvelujen varassa. Vertaan taas edelleenkin siihen, että meillä on eläkeläisiä, syrjäytyneitä, jotka ovat todellisessa hädässä ja ulkomaalaisia paljon huonommassa asemassa.

44 **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua muutoin puuttua ed. Kiljusen puheenvuoroon kuin siltä osin, kun hän viittasi rasistisiin ajatuksiin ja muihin vastaaviin, joita suomalaisessa yhteiskunnassa on. Itse haluaisin nähdä asian niin, että meillä on voimassa puutteellinen lainsäädäntö, enkä halua niitä ihmisiä syyllistää. Käytin aikaisemmassa puheenvuorossani esimerkkinä Alavuden kaupunkia, jossa romaneja on hyvin paljon. Enkä myöskään moiti albaaninuorukaisia, vaan arvostelen sitä, että lainsäädännössämme on puutteita. Kun ihmiset näkevät tämän tilanteen, siitä kasvaa lisää rasismia aina näillä alueilla.

Minusta on erittäin hyvä, arvoisa puhemies, että saamme selvemmän lainsäädännön, jolla pystytään estämään tällaisten ajatusten kasvaminen. Kun näin varmasti on — itse olen todennut meillä päin, nimenomaan Alavuden suunnalla — että ulkomaalaisvihamielisyys on kasvanut erittäin voimakkaasti, se johtuu siitä, että lainsäädäntömme ei nykyisin toimi. Käsittelyaika on liian pitkä. Jos tällä saamme asian korjattua, se on positiivinen seikka nimenomaan tältä osin.

45 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka saattaa olla hyvin oikeassa, että lainsäädäntöä on syytä oikoa. Sitä olemme lainsäätäjinä parhaillaan tekemässä. Tietenkin se, mistä keskustelemme, mikä tulee olemaan lain henki, on yksi asia ja toinen on sävy, millä keskustelemme, millä sävytyksellä lainsäädäntöä olemme kehittämässä eteenpäin.

Ed. Seppo Lahtela puhui pakolaisryhmistä Suomessa. Itse asiassa ensimmäiset suuret pakolaisryhmät Suomeen tulivat 20-luvulla, jolloin pakolaisväestön osuus suomalaisessa yhteiskunnassa oli korkeimmillaan, mitä se on koskaan itsenäisyyden aikana ollut. Nämä pakolaiset olivat lähinnä inkeriläisiä ja tulivat Venäjän Karjalasta. Sittemmin meille on tullut suuria pakolaisryhmiä toisen maailmansodan jälkeen ennen kaikkea Chilestä 70-luvulla ja siitä eteenpäin muita: vietnamilaisia, somaleita jne. Joka tapauksessa pakolaisväestön määrä edelleenkin Suomessa on poikkeuksellisen pieni.

Arvoisa puhemies! Kun on tehty tutkimuksia pakolaisten keskuudessa työhalukkuudesta, niin

itse asiassa pakolaiset suhteessa huomattavasti suuremmalla osuudella ovat halukkaita tarttumaan työhön, jos sitä heille tarjottaisiin ja he sitä saisivat, verrattuna suomalaisväestöön. Puhun siis suhteellisista osuuksista. Tämä on tärkeätä huomata. Pakolaisen yhtä lailla kuin ulkomaalaisen integroituminen yhteiskuntaan tapahtuu ensisijaisesti ja nopeimmin työelämän kautta, ja heillä, jos keillä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa muutenkin, on tavaton tarve päästä kiinni siihen uuteen yhteiskuntaan, jossa he ovat. Työhalut ovat heillä erittäin suuria. Enemmän on kysymys työn tarjonnasta.

46 **Saara Karhu /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli tehdä kaksi kommenttia, mutta nyt täytyy tehdä kolmas kommentti, koska täällä oli parhaillaan vierailemassa suomalaisia työttömiä. Kyllä tässä keskustelussa pitäisi jättää suomalaisten työttömien syyllistäminen sivuun. En usko, että ed. Kiljunen sitä tarkoitti, mutta pikkuisen semmoinen hengähdys sieltä tuli.

Ed. S. Lahtelalle kommenttina: Eikö ole niin, että jos ulkomaalaiset ovat Suomessa töissä, he vievät suomalaisten työpaikat? Jos he eivät ole töissä, mutta ovat Suomessa, he elävät suomalaisella sosiaaliturvalla. Eli kumpikaan ei ole hyvä, ja kuitenkin me viinilasit kädessä olemme hyvin kansainvälisiä erilaisissa kokouksissa.

Viimeisenä kommenttina tähän: Jaan saman näkemyksen ed. Vistbackan kanssa, että lainsäädäntöön täytyy saada ripeyttä tältä osin, ja sitä olemme täällä nyt aikaansaamassa toivon mukaan sellaisessa hengessä, että tätä meidän suomalaista väljää lainsäädäntöämme ei tulla käyttämään hyväksi. Tietynlaiset maahantulothan ovat nyt johtaneet siihen, että olemme tässä tilanteessa. Nämä maahantulot ja tämä tilanne ovat tehneet sen, että monet suomalaiset kokevat kohta jopa niiden maahantulijoiden, jotka ovat todella surkeassa asemassa ja tarvitsevat pakolaispaikan täällä, tulon vastenmielisenä, koska he lukevat kaikki samaan ryhmään. Eli kannatan sitä, että tässä asiassa edetään jo nopeasti.

47 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhu viittasi puheenvuorooni, joka saattoi olla muotoilultaan sellainen, että tuli väärinkäsitys. Minä en ollut syyllistämässä suomalaisia työttömiä sen kummemmin kuin työllisiäkään todetessani, että ulkomaalaisväestöllä suhteellinen halukkuus sitoutua työelämään on suurempi kuin suomalaisilla. Tämä suhteellinen sitoutuminen työelämään voi tarkoittaa sekä työllistettyjä suomalaisia että työttömiä suomalaisia. Tämä on vain tilastollinen tosiseikka, jonka tuon tässä esille, enkä ole syyllistämässä suomalaisia millään tavalla.

48 **Harry Wallin /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hieman hämmästyneenä olen kuunnellut tätä kiihkoa, kun puhutaan ulkomaalaislain uudistamisesta. Hallituksen uudistus, joka pääpiirteissään on hyvä ja toteutettava, ei millään lailla ole mitenkään poikkeuksellisen kireä, kun ottaa EU-maat huomioon. Me tarvitsemme tätä uudistusta, että me voimme niiden "turvapaikan hakijoiden", jotka tulevat muissa tarkoituksissa kuin todellisen hädän tähden turvallisesta maasta tai turvallisen kauttakulkumaan kautta tänne, asiat nopeasti käsitellä, kahden viikon aikana. Tämän hallituksen esitys keskeisesti pitää sisällään. Siinä mielessä kannatan esitystä.

Kun kuuntelee tätä keskustelua, niin tässä kyllä puurot ja vellit menevät täysin sekaisin. Tässä puhutaan pakolaisista ja turvapaikan hakijoista aivan puhtaasti sekaisin. Meillähän on sovittu kansainvälisten sopimusten mukaan kiintiöpakolaisista, jotka tulevat sen sopimuksen mukaan tänne ja jotka sijoittuvat eri puolille Suomea. He tulevat todella niistä maista, joissa heillä on hätä ja tarve päästä turvaan. Se on ihan oikeaa menettelyä. Esimerkiksi meillä Seinäjoella on valmius ottaa pakolaisryhmä vastaan. Siitä on jopa valtuuston päätös, mutta me emme ole sellaista saaneet, koska näistä on pulaa. Mutta täällä puhutaan kuitenkin turvapaikan hakijoista ja verrataan niitä näihin pakolaisiin. Ne ovat kaksi aivan eri asiaa.

Meidän pohjalaisten kansanedustajien puheenvuoroissa on tullut ilmi huoli nimenomaan siitä, että ne turvapaikan hakijat, jotka pitkään oleskelevat sijoituspaikoissaan, syyllistyvät esimerkiksi rikolliseen toimintaan. Kun ei ole lainsäädännöllisiä keinoja siihen puuttua, tilanne muuttuu aika hankalaksi. Ihminen, joka tekee päivittäin töitä ja huomaa, että kaupasta varastamisesta ei synny mitään rangaistusta, pitää sitä epäoikeudenmukaisena. Tähän pitäisi saada muutos. Oman käsitykseni mukaan sellaiset turvapaikan hakijat, jotka tekevät rikoksen, voitaisiin saman tien poistaa.

49 **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys ulkomaalaislaiksi on mielestäni oikean suuntainen, ja mitä täällä on keskusteltu, taitaa tulla tarpeeseenkin. Se selkiyttää kyllä tätä tilannetta ja ehkä vähän rajaa, ettei se ryöstäydy, niin kuin eräissä puheenvuoroissa on tapahtunut, näitten asioitten osalta.

Minun mielestäni Suomen pitäisi nyt, kun puhutaan, että tänne tullaan maista, joissa on turvattomuutta pakolaisilla, ottaa EU:ssa kantaa siihen, kun ollaan ottamassa uusia jäsenmaita ja näitä jäsenmaita, jotka ovat ehdokasmaina mukaan tulossa, syytetään ihmisoikeusrikkomuksista. Nämä asiat tulee ottaa esille EU:ssa ja keskeyttää liittymisneuvottelut niin kauan, kuin tällaisia syytöksiä tulee ehdokasmaista ja ehdokasmaitten ihmisiltä.

Haluaisin ed. S. Lahtelalle sanoa, kun hän arvosteli SPR:n toimintaa, että kyllä se oli aika uskomatonta. Ei nyt sotketa tähän asiaan järjestöä, joka vaikeissa olosuhteissa toimii ympäri maailmaa erilaisissa kriisipesäkkeissä ja koetaan tasapuoliseksi. Sillä on vaikeuksia muutenkin, ja se saa syytöksiä puolin ja toisin. Jos Suomen eduskunta vielä rupeaa SRP:ää arvostelemaan, että se ei toimi oikein ja on epäoikeudenmukainen, tätä ei pitäisi hyväksyä.

50 **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu, joka tästä lakiesityksestä on käyty, on ollut hyvin mielenkiintoinen. Näyttää siltä, että me pääsemme tämän lain osalta äänestämään, ja on mielenkiintoista nähdä, tehdäänkö täällä joitakin ryhmäpäätöksiä puolueiden välillä, tuskin tämän tyyppisestä asiasta. Täytyy tietenkin toivoa, että valiokunta pystyy työstämään tämän sellaiseen malliin, josta mahdollisimman helposti päästään kuitenkin mahdollisimman hyvään yhteisymmärrykseen.

Arvostelin alkuvaiheessa keskustelua peruspalveluministeriä sinisilmäisyydestä ja sain muistaakseni ed. Sinnemäeltä vastaan siitä. Minun täytyy kyllä sanoa, että minun sinisilmäisyyteni on kyllä aikoja sitten tässä maailmassa jo hävinnyt. Se saattaa olla silmien värissä mukana, mutta ajatusmaailmasta se on kyllä hävinnyt. Kun tätäkin asiaa on joutunut suhteellisen läheltä seuraamaan, minkälaisia pakolaisia me olemme tänä päivänä saaneet tänne tähän valtakuntaan, niin entistä enemmän sinisilmäisyys on hävinnyt. Kehottaisin ed. Sinnemäkeä käymään joskus katsomassa, ottamassa selvää tarkemmin, minkälaisista ihmisistä hän puhuu, kun hän heidän täällä olemistaan on kannattamassa.

Jos ajatellaan sitä, että turvapaikan hakija saapuu tähän valtakuntaan taskussaan paluulippu siihen valtioon, josta hän on tullut, ei tällainen ihminen ole mikään todellinen turvapaikan hakija. Hän tulee ihan tasan ja tarkkaan tarkoituksella tähän maahan ja varmuuden vuoksi varaa paluulipun, että pääsee äkkiä pois, elleivät asiat täällä menekään sillä tavalla, kuin hän on kuvitellut. Ei tämä ole mitään sinisilmäisyyttä, jos tällaisia asioita huomioi ja niistä myös ääntä pitää.

Täällä on myös puhuttu suomalaisten siirtymisestä ulkomaille suurin joukoin aikanaan. Pidän tätä viittausta ja vertausta todella huonosti valittuna. Suomalaiset lähtivät tästä valtakunnasta siihen aikaan, kun tässä valtakunnassa hoidettiin politiikkaa sillä tavalla, ettei ollut elämisen mahdollisuuksia, ei ollut työpaikkoja. He lähtivät hakemaan töitä, tekemään töitä ja rakentamaan joitakin muita yhteiskuntia kuin suomalaista yhteiskuntaa. Tässä tapauksessa ...

Ensimmäinen varapuhemies: Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: ... nämä ihmiset, jotka tänne tulevat, tulevat jossain aivan muussa tarkoituksessa kuin rakentamaan suomalaista yhteiskuntaa.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhujakorokkeelta olisi voinut vielä jatkaa.

51 **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Kyllä varmasti tämä asia herättää ihmettelyä, kun ed. Mäki-Hakola äsken — tämä oli hyvin asiallinen puheenvuoro, jonka käytitte — totesi, että joku turvapaikan hakija saattaa tulla taskussa lentolippu eteenpäin. Sehän riippuu siitä, mistä tämä perhe tai matkustaja on lähtenyt. Pakolaisten joukossahan on myös turvapaikan hakijoina hyvin koulutettuja ihmisiä: insinöörejä, lääkäreitä, hammaslääkäreitä, muitakin työntekijöitä. Jos tämmöinen hakija on esimerkiksi Filippiineiltä joutunut henkensä uhalla lähtemään ja työskennellyt siellä, missä työssä onkin, onhan se selvä, että ihmisellä siinä tapauksessa pitää olla omaisuuden myytyään varallisuutta.

Mutta, arvoisa puhemies, itseäni vaivaa tässä keskustelussa se, että tämä nähdään niin mustavalkoisena. Siksi toistan äskeisessä vastauspuheenvuorossani esittämäni ajatuksen, että tämä

asia on nähtävä ihmisoikeusnäkökulman kautta. Tämä lähtökohta liittyy siihen, että suomalaisella ihmisellä on peruuttamattomat ihmisoikeudet ja jokaisella ihmisellä valtion rajoista tai ominaisuuksista, sukuperästä, syntyperästä, uskontokannasta, poliittisista mielipiteistä riippumatta on peruuttamattomat ihmisoikeudet. Jos ajatellaan pakolaisen määrittelyä, siinä on katsottava Geneven sopimusta. Henkensä uhalla lähtemään joutunut on otettava vastaan. Tältä osin jotkut puheenvuorot ovat sisältäneet ihan asiallisia näkökulmia, mutta kun samassa puheenvuorossa on yllättävän masentavaa sokeaa pistettä, siksi tämän keskustelun käynnistyminen näin erikoisesti ihmetyttää.

Oulussa järjestettiin lauantaina 18.3. Ethics 2000, moraalikysymyksiä käsittelevä hyvin monikulttuurinen tilaisuus. Itselläni oli tilaisuus olla siellä eräänä pääalustajana. Keskustelin tilaisuuden väliajalla siitä, mitä esimerkiksi Oulussa oli tapahtunut. Otan vain yhden esimerkin. Ulkomaalaisperheeseen oli väkivalloin tultu, pahoinpidelty äiti pienten lastensa silmien alla, ja myös lapset olivat tietämäni mukaan tulleet kaltoin kohdelluiksi. Eihän kansanedustaja eikä kukaan, etenkään kansanedustaja, voi muuta kuin toimia niin, ettei tällaista pääse tapahtumaan, koska yksikin tapahtuma on liikaa. Tällaisessa tapahtumassa ei oikeastaan ole harkinnanvaraa, hyväksyykö sen vai ei. Sitä ei pidä hyväksyä, tai sitten kansanedustaja on väärässä paikassa, tai hänen äänestäjänsä eivät todella tunne, mitä edustaja ajattelee ja tuntee. Tämän asian osalta siis tarkoitan, että rimaa on syytä kohottaa.

Tämä lakiesitys on sisällöltään nykytilannetta parantava, koska, mikäli eduskunta tämän hyväksyy, asioiden käsittely nopeutuu tuntuvasti. Seitsemän vuorokauden ajasta puhutaan ja jos siitä valitetaan, seitsemän vuorokautta. Tämä on lähempänä kansainvälistä käytäntöä kuin mikään aikaisempi menettelymme tähän mennessä.

Havaitsen, että eduskunnassa on esitys myös siitä, mihin olen kiinnittänyt huomiota jo joskus viime vaalikaudella, että turvapaikkakuulustelun suorittaminen siirretään asteittain poliisilta Ulkomaalaisvirastolle. Olen joskus todennut, että meille suomalaisille sinänsä luontevat poliisiasioinnit jotkut muut kansalaiset kokevat hyvin erikoiseksi. Tämä taas johtuu siitä, että meillä poliisilla on hyvin laaja luottamus suomalaisten keskuudessa, mikä on hyvä, mutta siviiliyhteiskunnassa on normaalisti siviilihallinto ja siellä muutkin kuin poliisiviranomaiset hoitavat asioita. Tässä suhteessa tämä lakiesitys minusta heijastelee aivan selvästi modernimpaa hallintokäytännettä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kiinnitän huomiota ulkomaalaisopiskelijoiden olosuhteisiin. Tunnen tämän asian taustan, koska olen käsitellyt näitä lähes 20 vuoden ajan ja yhä ne tahtovat pöydille tulla vielä tännekin, mikä sinänsä on aivan hyvä, jos ongelmia esiintyy. Otan esimerkiksi suomalaisen naisopiskelijan ja kehitysmaista tänne hyväksytyn naisopiskelijan, jotka ovat aivan opintojensa loppuvaiheessa. Molemmat alkavat odottaa lasta, lasta, jota on odotettu, toivottu ja haluttu pitkään, ja tässä tapauksessa se myös ulkomaalaisen kohdalla onnistui täällä Suomessa. Se on suuri perhetapahtuma, niin kuin lapsen syntyminen aina on. Tältä osin suomalainen käytänne opiskelijamaailmassa suomalaisten ja ulkomaalaisten välillä pelkistyy Kela-korttiin.

Synnyttäminen maksaa Suomessa noin 15 000 markkaa, keisarinleikkauksella hinta on, arvioisin, noin 20 000 markan luokkaa. Se on noin vuoden opiskelu Suomessa. Miehelle, joka on mukana lapsen hankinnassa, ei tule tällaisia ongelmia. Siis, mikä on yhdenvertaisuus. Jos Suomi ottaa ulkomaalaisia opiskelijoita, heillä pitää olla sukupuolesta riippumatta yhdenvertainen kohtelu. Jos kohtelun yhdenvertaisuus rakentuu sille, mille sen pitäisi, että ulkomaalaisilla on vakuutus esimerkiksi lapsen synnytyksen osalta, se pitäisi hoitaa paremmin. Tätä asiaa ei ole hoidettu riittävän hyvin opetusministeriön taholla eikä aikanaan, vuosia sitten, myöskään sosiaali- ja terveysministeriön taholla.

Tältä osin pitäisi Suomen nähdä myös, että tämä on vähän toisenlainen kysymys, kuin jos täältä lähtee suomalainen opiskelemaan esimerkiksi hyvään yhdysvaltalaiseen yliopistoon. Siellä pelkkä kirjoittautumismaksu on 200 000 markkaa, jopa yli, ja sen jälkeen tulevat kirjat, asuminen, ruokailu, vakuutukset, terveysmaksut ja monet muut. Tähän liittyy niin paljon sellaisia asioita, että se on ollut itsellänikin yksi motiivi pyrkiä eduskuntaan, että voisi osaltaan muuttaa suomalaisia ihmisiä kohtaavia epäoikeudenmukaisuuksia, mutta myös kaikkinensa ihmisiä, koska Suomi elää kansainvälisen yhteisön mukana.

Eräs parannus on myös tapahtunut ulkomaalaisasioiden käsittelyssä. Nimittäin tietämäni mukaan taannoin oli menettely, että Ulkomaa-

laisvirastossa työnjako oli järjestetty siten, että yksi ihminen käsittelee tietystä maanosasta tulevat hakemukset miltei pysyvästi. Tiedätte, että tulee vaikeuksia, jos tässä prosessissa tulee jonkinlainen ongelma. Kiirehditään tai ei, niin minkään tahon asioita ei pidä asettaa yhden ihmisen taakse. Tässä suhteessa tietämäni mukaan on tapahtunut se — viime vaalikauden aikana teimme uudistuksia osittain eduskunnan oikeusasiamiehen voimakkaan vetoomuksen takia — että hakemuksia käsitellään vähän monipuolisemmin eikä niitä lyödä yhden ihmisen taakse. Siitä huolimatta tunnen tapauksia, joissa opiskelija on jättänyt hakemuksen esimerkiksi viime elokuussa; syyskuun alussa on luvattu käsittely vuoden loppuun mennessä; päätöstä ei ole tullut vielä tänä päivänä.

Puhemies! Tämä vain esimerkkinä, että hyväksymme tämän lain sitten tässä muodossa tai paranneltuna, kyllä ongelmia riittää. Ratkaiskaamme niitä ongelmia mutta toki myös kotimaisia.

52 **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tulen varmuuden vuoksi puhujakorokkeelle, vaikka tarkoituksenani ei ole pitää pitkää puheenvuoroa. Lähinnä muutama kommentti täällä käytyyn keskusteluun. Minulla ei ole valitettavasti ollut mahdollisuutta sitä ihan kokonaisuudessaan kuulla. Olin nimittäin eräässä pirkanmaalaisten kansanedustajien toisessa palaverissa välillä, mutta kun pääsin huoneeseeni ja avasin keskusradion ja kuulin näitä keskusteluja, jostain syystä minunkin tieni tänne puhujakorokkeelle päätyi.

Ed. Olin äskeisessä puheenvuorossaan kyllä kiteytti loppuvaiheessa erittäin hyvin sen, että ongelmia riittää. Tämä on yksi osa-alue siinä isossa isossa kokonaisuudessa, johon liittyy turvapaikan hakeminen, ylipäätään Ulkomaalaisviraston toiminta, oleskelulupien myöntäminen tai ihan mitä vain tällä saralla toimintaamme kuuluu. Tämä on yksi osa kokonaisuutta. Siinä voisin yhtyä jatkotoivomuksena samaan, mitä esimerkiksi ed. Rakel Hiltunen omassa vastauspuheenvuorossaan hyvin peräänkuulutti, että kun esitys etenee valiokuntaan, siellä voitaisiin ikään kuin uudessa yhteishengessä asiaa käsitellä niin, että monet näkemykset tulisivat yhteensovitettua.

Haluaisin, puhemies, oikeastaan korostaa sitä — kun muun muassa ed. Kiljunen aiemmin kuvaili omaa puheenvuoroaan osittain eräänlaiseksi hätähuudoksi suvaitsevaisuuden puolesta — että itseäni tässä keskustelussa, jota aloin kuunnella, rupesi jollain tapaa jälleen kerran häiritsemään se, kun tässä talossa käytämme tietynlaisia puheenvuoroja, niin kuin ed. Seppo Lahtela juuri silloin, kun radion aukaisin, vedoten siihen, että on niin kurjaa, kun ulkomaalaiset tulevat iskemään suomalaiset naiset. Jos keskustelun taso tässä talossa on tällaista, on ihan turha ihmetellä, miksi normaali, tavallinen, fiksu kadunmies saattaa tuntea tiettyjä antipatioita vaikkapa tänne tulevia ulkomaalaisia kohtaan. Minusta on hieman vastuutonta se, että annamme täältä sen suuntaisia viestejä ihmisille, että suurin piirtein kaikki tietyn rotuiset tai tietyn ihonvärin omaavat ihmiset olisivat jollain tavoin konnia tai huonompia ihmisiä kuin tavalliset.

Meillä on historiassa ihan tarpeeksi esimerkkejä siitä, että ihmisen suvaitsemattomuus on aiheuttanut joukkotuhoja. On meillä ihan tarpeeksi esimerkkejä siitä, että ihmisoikeuksia ei ole kunnioitettu jne. Nämä ovat erittäin vakavia asioita, ja toivoisin, että kun nämä vakavat asiat tulevat täällä keskusteluun, ettei ikään kuin heitettäisi niillä sillä tavalla herjaa, että joku ulkopuolinen taho, joka näitä kuuntelee, voisi jollakin tavalla kuvitella, että tässä me vain leppeästi käsittelemme ja vähän olemme huolissamme, iskeekö se ulkomaalainen suomalaisen naisen vai ei. Olin siinä suhteessa tyytyväinen, kun huomasin, että tätä aihetta tullaan käsittelemään, että eduskunnassa on tiettyjä puhelakkoja menossa. Nimittäin erään puhelakkolaisen kanssa olen joskus aiemmin näistä asioista tässä salissa keskustellut. Mutta eipä auttanut mitään. Kyllä ed. Seppo Lahtela sitten hoiti tämän puhelakkolaisen tehtävän hyvin kauniisti omassa puheenvuorossaan. Siinä mielessä olen ihan tyytyväinen, että esimerkiksi ed. Sinnemäki vähän korjasi, mistä tässä itse asiassa nyt on kysymys.

Puhemies! Loppuun haluaisin yleisen suvaitsevaisuuden korostamisen lisäksi sanoa ihan lyhyesti myös samaa, mitä täällä parissa aiemmassa puheenvuorossa on tuotu esiin, nimittäin sen, että myös minulle on tullut useita yhteydenottoja Ulkomaalaisviraston tämänhetkisestä toiminnasta. Olen myös itse ihan konkreettisesti kokeillut, mitä tapahtuu, kun siihen numeroon soittaa. Nimittäin olen ymmärtänyt, että niin kunnissa kuin valtiolla ja ylipäätään julkisessa hallinnossa jo 90-luvun alusta asti on ruvettu korostamaan sitä,

että julkisissa virastoissa ja laitoksissa asiakas on se, joka on ykkönen, ja palvelun täytyy pelata, oli virasto mikä tahansa, oli se sitten sosiaalitoimisto, työvoimatoimisto, Kansaneläkelaitos, Ulkomaalaisvirasto, mikä tahansa. Jotenkin tuntuu kohtuuttomalta, että kun asiakas soittaa, näpyttelee numeron, hän ensin kuuntelee 20 minuuttia pimpelipom-ääntä, jonka jälkeen hänelle todetaan, että tämä ja tämä virkailija on tunnin vastaanottonsa pitänyt ja sorry, soita myöhemmin uudestaan. Tämä saattaa toistua seuraavana päivänä ja seuraavana.

Eli palvelukulttuuri ei ole välttämättä mitä parhain. Tietenkin voidaan sanoa, että se riippuu resursseista, että ei ole resursseja. Olen huomaavinani tämänkin lain perusteluista, että resursseihin tullaan kiinnittämään huomiota, ja on hyvä, jos näin tapahtuu. Palvelun on kerta kaikkiaan nopeuduttava ja parannuttava. Mitä tulee nopeuteen, ei todellakaan ole kysymys pelkästään pimpelipom-äänestä puhelimessa, vaan juuri siitä, mistä ed. Olin aikaisemmassa puheenvuorossaan puhui, eli hakemusten käsittelyajat ovat tuhottoman pitkiä, oli sitten kysymys turvapaikan hakemisesta tai siitä, mitä tässä ei varsinaisesti käsitellä, eli oleskelulupien hakemisesta tai muusta. Luvattoman pitkiä käsittelyaikoja.

Jos kerran resursseja lisätään, saanen tässä esittää myös tietyn toivomuksen sinne viraston suuntaan. Samaan aikaan kun resursseja parannetaan ja mahdollisuudet käsitellä ja hoitaa viraston palvelutehtävää sitä myöten parantuvat, toivoisin myös, että jonkinlaista asennemuutosta voisi tapahtua. Nimittäin tiedän konkreettisesti useita kohtuuttomia tapauksia. Esimerkiksi sanotaanko nyt vaikka Yhdysvalloista on tullut Suomeen ihminen, joka on saanut siellä päässä sellaista tietoa, että Suomestakin oleskelulupaa voi hakea. Auta armias, mikä rumba on syntynyt, kun hakemusta ei olekaan sitten täältä Suomesta käsin oikein laillisesti saanut tehdä.

Eduskunta on aikanaan säätänyt kaikki kohtuullisuuspykälät ym. tähän lainsäädäntöön, mutta niitä ei tunnu noudatettavan, vaan asenne on äärimmäisen tiukka, äärimmäisen kireä. Kyllä jotkut ihmiset ovat miettineet, kuinka asenne voi olla esimerkiksi Ulkomaalaisvirastossa sen suuntainen, että jos joku ihminen tulee vaikkapa Jenkeistä tänne sen takia, että rakastuu suomalaiseen ihmiseen ja haluaa jäädä tänne hänen luokseen, niin sitten kuvitellaan, että tämäkin varmasti on elintasopakolainen, ja hänet häädetään useiden vaiheiden jälkeen takaisin kotimaahansa odottamaan siellä sitten puoli vuotta, että saa sieltä käsin oleskeluluvan. Minusta tämä on epäinhimillistä. Eli toivoisin myös asennemuutosta, kun näistä asioista keskustellaan jatkossa.

[53] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Ulkomaalaislain käsittely on tullut tavaksi eduskunnalle. Syy näyttäisi olevan siinä, että meiltä puuttuu kestävä linja pakolais- ja ulkomaalaispolitiikasta eivätkä kansainväliset sopimukset ja liittyminen Euroopan unioniinkaan ole johdonmukaisuutta politiikkaan tältä osin tuoneet. Epäjohdonmukaisuutta osoittaa se, että jälleen ovat auki ne pykälät, jotka ovat olleet monta kertaa niiden kolmentoista vuoden aikana, jotka itse olen ollut täällä lakia säätämässä, välillä jopa valtioneuvostossakin, jossa näitä asioita jatkuvasti puitiin ja mietittiin keinoja, millä rajat pannaan kiinni, kun oli tulijoita. Taas välillä elettiin rauhallisempaa aikaa tulijoiden suhteen. Kuluneen talven aikana on ollut rajoilla liikettä. Se on jälleen pannut hallituksen liikkeelle, ja johdonmukaisuus on jälleen kadonnut.

Varmaan voimme yhtyä siihen, että pari kolme vuotta sitten eli viime kaudella tehdyt muutokset eivät olleet onnistuneita, mutta mistä se johtuu, että ne eivät olleet onnistuneita, siitä tietysti voitaisiin keskustelua käydä. Hallitus toteaa esityksessään Nykytilan arviointi -kappaleessa ensinnäkin, että nopeutetussakin menettelyssä turvapaikkahakemuksen käsittely kestää 5—16 kuukautta, ja edelleen, että käsittelyn hitauden voidaan arvioida johtuneen niin viranomaismenettelyjen toimimattomuudesta, voimavarojen vähäisyydestä kuin ulkomaalaislain menettelysäännöksistäkin. Eli kolme syytä.

Jos viranomaismenettelyjen toimimattomuus on syynä, niin silloin voimme katsoa siihen virastoon, joka näitä asioita hoitaa, ja toivoa, että siellä tehtäisiin jotakin. Me tiedämme, että siellä on ollut ulkopuolisia ja sisäpuolisia konsultteja ja tutkijoita katsomassa, miten asiat järjestetään, ja on heitetty ulos johtajia ja otettu uusia tilalle. Ilmeisesti tilanne ei ole tällä korjaantunut. Ainakin eduskunnasta katsoen on vaikea sanoa, mitä siellä pitäisi tehdä, mutta toimimattomuuteen on vakavasti puututtava, että tilanne tältä osin saataisiin korjatuksi.

Toinen kysymys on voimavarojen vähäisyys, jonka hallitus myöntää ongelmaksi. Jatkuvasti niitä on vaadittu. Viime kaudella kun olin hallin-

tovaliokunnassa ja siellä näitä pykäliä sorvattiin, pantiin ponsia, että voimavaroja on lisättävä, mutta näin ei ole tapahtunut. On ollut muita tarpeita, jotka ovat vieneet voimavaroja eli taloudellisia resursseja, eikä tänne ole riittävästi niitä osoitettu, vaikka on täysin hölmöläisen hommaa säästää sieltä, koska se, että voimavaroja ja resursseja ei riittävästi ole, on aiheuttanut sen, että käsittelyajat ovat pidentyneet hyvin pitkiksi, mikä taas on aiheuttanut suomalaiselle yhteiskunnalle tavattoman suuret laskut. Eli kannattaisi tietysti miettiä, mihin sijoitetaan voimavaroja, taloudellisia resursseja, ja hallitus myöntää, että vähäisyys on ollut ja on tänä päivänä ongelma, mikä näkyy nopeutettujenkin käsittelyjen hurjan pitkinä aikoina. Mitä sitten on tavallinen käsittely, jos nopeutettu on maksimissaan 16 kuukautta, voidaan vain miettiä.

Kolmas kohta hallituksen syylistassa on ulkomaalaislain menettelysäännökset ja niistä johtuvat syyt. Niiden kimpussa me nyt olemme tässä yhteydessä. Kun niitä katsotaan, olisi jo voinut odottaa, että edellisellä kaudella olisi näihin pystytty paneutumaan paremmin. Kannan tietysti muun muassa ed. Pulliaisen kanssa vastuuta siitä, että olimme hallintovaliokunnassa emmekä saaneet pykäliä hiottua niin hyviksi, että ne olisivat toimineet. Mutta hallitus ei myöskään, vaikka sillä on vahva virkakoneisto ja pitäisi olla kykyä hoitaa asioita, ole löytänyt sitä linjaa, joka näissä asioissa tarvittaisiin.

Jossain määrin yhdyn siihen, mitä täällä viime vuosikymmenen ensimmäisen sisäministeri, ed. Pekkarinen, joka juuri astui saliin, totesi, että 90-luvun alussa sittenkin asiat olivat paremmassa mallissa kuin sen muutoksen jälkeen, joka viime vaalikaudella täällä tehtiin, taidettiin kyllä tehdä yksimielisesti. Eli nämä säännökset eivät ole kunnossa. Siksi korjauksia ja muutoksia tarvitaan.

Kun olen tätä keskustelua kuunnellut ja seurannut, hieman huolestuneena olen kuitenkin ollut. Täällä on jossakin määrin sellainen intohimoinen, vähän kiihkomielinen sävy ollut puheenvuoroissa, että pakolaiset, turvapaikan hakijat ja ulkomaalaiset ulos maasta, ja jos ei ulos saada, pannaan rajat kiinni. Tänne ei pidä kenenkään tulla, eikä saa tulla, nopeasti vaan pois pikakäännytyksellä kaikki. Minä pelkään, että kun tällainen kiihko pääsee valtaan, niin siinä ihmisarvo on kaupan ja siinä on järkikin kaupan. Meidän pitää kuitenkin muistaa, että ihmisarvoa meidän on kunnioitettava. Ne ihmiset ovat yksilöitä, täyden ihmisarvon ja täydet ihmisoikeudet ja oikeusturvan ansainneet samalla tavalla kuin mekin, jotka tänne olemme syntyneet ja täällä asuneet ja saamme Suomen kansalaisuudesta nauttia.

Totta kai järki tässä kohdassa sanoo, että ei aivan samanlaista oikeusturvaa voida käytännössä toteuttaa. Mutta mielestäni tämän lainsäädännön pitää perustua siihen, että myös muukalaista — käytän tätä vähän raamatullista termiä — kohdellaan ihmisarvoisesti, niin pitkälle kuin mahdollista samalla tavalla kuin me kohtelemme oman kansamme jäseniä ja miten me odotamme, että meitä ja minua kohdellaan. Pitää katsoa niin, että miten minä odotan minua kohdeltavan, niin pitäisi meidän kohdella myös näitä ihmisiä.

Mutta sen ei tietysti tarvitse merkitä sitä, että rajat ovat täysin auki. Kyllä sekin on periaate, että pysytään niillä sijoilla, mihin olemme syntyneet, ja sen kansan keskellä, minkä olemme syntymäpaikaksemme saaneet. Se ei tarkoita sitä mallia todellakaan, että kaikki tänne ja sitten voidaan käyttää hyväksi sitä olotilaa, elintilaa ja elintasoa, mikä meillä täällä on. Hallituskin myöntää, että Suomen turvapaikkajärjestelmään turvaudutaan juuri sen vuoksi, että hakemusten käsittelyaika on pitkä ja sosiaaliset edut hyvät. Hallitus toteaa näin, ja tämä varmasti pitkälle pitää paikkansa, mutta minusta jossakin määrin sosiaalisten etujen hyvyyttä käytetään myös lyömäaseena näitä ihmisiä kohtaan, jotka tänne tulevat ja hakeutuvat. Siinäkin meidän on ajateltava tasavertaista kohtelua niin pitkälle kuin mahdollista. Jos siitä sitten taas luovutaan ja annetaan niiden, jotka tänne tulevat, vaipua alle toimeentulon minimirajojen, niin siitäkin tulee levottomuuksia ja sekään ei ole oikein.

Muistuttaisin siitä, että meillä Suomessa tänä päivänä on elintaso ja vauraus suurempi kuin koskaan Suomen historian aikana. Meillä on varaa antaa niille, joilla on hätä. Nyt tätä lainsäädäntöä tämän muutoksen jälkeen, jota muutosta tietysti tarvitaan, ei saa käyttää todella turvaa tarvitsevien ihmisten syrjimiseksi tai tänne tulon ehkäisemiseksi. Luulen, että jonkin ajan kuluttua, kymmenen vuoden kuluttua, me tarvitsemme tänne uutta työvoimaa. Meillä ei raskaisiin matalapalkka-alojen työpaikkoihin ole tulevina vuosikymmeninä työvoimaa. Ehkä yksi ratkaisu on se, että nämä ihmiset, jotka tänne tulevat, voivat sopeutua tänne vähin erin, toivon mukaan, ja

sitten heistä on meille hyötyä, vaikka nyt nähdään, että he ovat vain rasite. Minä varoitan siitä, että me emme saa nähdä niin, että he ovat vain rasite meille tänä päivänä.

He ovat kuitenkin pääsääntöisesti heikompi osapuoli tässäkin yhteiskunnassa, tässä järjestelmässä. Lainsäädännön pitää turvata heikompaa osapuolta ja talouspolitiikan pitää jakaa hyvinvointia sillä tavalla, että heikoimman edut otetaan riittävästi huomioon. Me olemme, niin kuin budjettikehyskeskustelussa puheenvuorossani totesin, ajautuneet viime vuosina siihen tilanteeseen, että suomalainen yhteiskunta toimii vahvojen ehdoilla, kun se ennen toimi erittäin selkeästi heikoimpien ehdoilla. Tällainen muutos on tapahtunut. Tämä on nyt tulossa myös ulkomaalaislakiin, jos sitä ei erityisesti huomioida ja estetä, että näin ei pääse käymään.

Toki tosiasia on, että jostakin Somaliasta tai muualta sodan kauheuksien jaloista usein nuoret, terveet miehet pääsevät pakoon. Heillä on varaa, heillä on fyysiset ja henkiset edellytykset päästä sieltä pois. Kun he tulevat tänne tai muihin turvapaikkamaihin, niin heidän tilanteensa on silloin suhteellisen hyvä, mutta sinne sodan jalkoihin jäävien naisten, lasten ja vanhusten asema käy entistä vaikeammaksi. Tämä on kipeä kysymys. Näihin ongelmiin tulee pyrkiä puuttumaan niin, että perhe- ja kohtuullisuuskysymyksiä harkitaan myös käytännössä. Edelleen korostan, että Lipposen hallitus ei ole esimerkiksi kehitysyhteistyömäärärahoja lisännyt. Me olemme vaipuneet suhteessa bruttokansantuotteeseen määrärahojen tasossa alemmaksi kuin ehkä 10—15 vuoteen. Se ei ole kovin kunniaksi vauraalle kansakunnalle. Erityisesti humanitäärisen avun, mutta myös kestävämmän kehitysavun antaminen ehkäisee pakolaisuutta. Sitä meidän pitäisi myös muistaa tehdä ja siihenkin voimavaroja ohjata hyvinvoinnistamme, joka meillä on.

54 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi sopivasti lyhensi puheenvuoroni alkuosaa merkittävästi palauttamalla aivan oikein mieliin sen, mitä näissä asioissa 1990-luvulla tapahtui ja millä tavalla asioita hallintovaliokunnassa käsittelimme ja mitkä asiat tavallaan eivät menneet, niin kuin olimme ajatelleet.

Ed. Kankaanniemi puheenvuoronsa alkumetreillä vaati kestävää linjaa ulkomaalaispolitiikkaan. Olen hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä hyvin monesta eri syystä, ensinnäkin siksi, että maailma nyt vain on menossa siihen suuntaan, että pakolaisen määritelmän täyttävien ihmisten määrä maapallolla on erittäin nopeasti kasvamassa. Yksi syy siihen on se, että totalitaarisuus väestöräjähdysalueilla on hallinnollisesti lisääntymässä. Pitää muistaa, että maapallon asukkaiden määrä kasvaa tuhannella miljoonalla 10—12 vuodessa. Kun demokratia ei siinä samassa vauhdissa etene ja ihmisten asiallinen kohtelu kanssaihmisten taholta, se merkitsee sitä, että pakolaisten määrä kasvaa. Ne valtiot, joilla on jonkinlaisia eettisiä normeja, joutuvat kantamaan taakkaa pakolaisuudesta.

Saksan ulkoministeri Klaus Kinkel, silloin kun hänestä tuli ulkoministeri, esitti taakanjakomallia, joka olisi merkinnyt Suomen kannalta sitä, että Suomi ottaa 14 000—15 000 kiintiöpakolaista vuodessa. Se taakanjakomalli, jota Saksa itse toteuttaa ottamalla nekin vastaan, jotka Suomen pitäisi sen mallin mukaan ottaa vastaan, on hoitanut asiansa ihan perfect. Suomen pitää olla tässä taakanjaossa mukana, irvisteli ed. Aittoniemi asian tiimoilta ihan mitä tahansa. Tämä tarkoittaa sitä, että meidän pitää toimia sillä tavalla, että suvaitsevaisuus maassa lisääntyy.

Mitä ed. Kankaanniemi totesi kestävästä linjasta ulkomaalaispolitiikassa, tarkoittaa juuri sitä, että Suomen kansa hyväksyy maapallon realiteetit ja kehittää omaa ulkomaalaispolitiikkaansa sellaiseksi, että hyväksyttävyys ja siihen liittyvä suvaitsevaisuus toteutuvat mahdollisimman pitkälle. Se tarkoittaa myöskin sitä, että paitsi että me eduskunnassa ulkomaalaislain muutoksilla pyrimme mahdollisimman osuvaan lainsäädäntöön tässä maailmantilanteessa, myös meidän hallintomenettelymme toimii tätä tukevasti.

Tällä hetkellähän, arvoisa puhemies, kaikkein epämiellyttävin asia tässä on se, mihin ed. Kankaanniemi niin ikään puheenvuorossaan kiinnitti huomiota, että pitkistä käsittelyajoista on tullut käytännön pakolais- ja ulkomaalaispolitiikkaa. Siis siitä on tullut odotus, että ne ovat pitkiä. Se sellaisenaan ohjaa sitä ulkomaalaispolitiikan arkipäivän käytäntöä, joka Suomessa on. Tämähän on aivan väärin. Eihän se näin voi olla, koska siinä hämärtyvät kaikki periaatteet. Siinä arkitodellisuus, todellinen tarve saada asiallinen kohtelu nimenomaan pakolais-statuksen pohjalta, menettää merkityksensä tai hämärtyy jonkin verhon taakse. Se on minusta väärin. Toisin sanoen meidän pitäisi tässä suhteessa kehittää järjestelmäämme erinomaisen nopeasti. Sitä me yritim-

me hallintovaliokunnassa muun muassa viime vaalikaudella ja sitä edellisellä. Se ei vain näyttänyt jostakin syystä ihan onnistuvan. Tässä suhteessa tarvitaan erittäin voimakasta kehitystyötä, hallinnon ja tämän järjestelmän toimivuuden parantamista.

Joka tapauksessa aivan realiteetti on se, että jos meillä tällä hetkellä Suomessa on noin 80 000 ulkomaalaista, ihan varmaa on, että heidän suhteellinen osuutensa maan väestöstä tulee kasvamaan. Se kasvaa kiintiöpakolaisten ja turvapaikan hakijoiden toimesta. Se kasvaa myöskin aivan siinä, että me tarvitsemme tänne lisää työntekijöitä, mikä johtuu siitä, että meidän huoltosuhteemme muuttuu sellaiseksi, niin kuin ed. Kankaanniemi jälleen aivan oikein totesi, että niin sanottuja duunareita tänne tarvitsemme, mutta me tarvitsemme myöskin tänne osaajia. Tässä suhteessa minä olen ministeri Filatovin äskettäin lausumien näkökantojen kanssa aivan toista mieltä. Se ei ole kehitysmaiden riistämistä, jos me maapallon vapailla työmarkkinoilla toimimme sillä tavalla, että tänne muuttaa myöskin ulkomaalaisia osaajia tekemään niitä temppuja, joita kehityksen hyväksi täällä teemme, ja hyödynnämme myöskin sitä pohjaa, joka meillä maassa on.

Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Lahtelalle ystävällinen huomautus, kun hän on huolissaan siitä, että suomalaiset naiset tällä tavalla altistetaan vieraiden vikottelulle. Sehän on kuulkaa, ed. Lahtela, sillä tavalla, että suomalaiset naiset altistavat itsensä menemällä lomaksi ulkomaille.

[55] **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Esillä olevan ulkomaalaislain muutosesityksen ydin on turvapaikkamenettelyn nopeuttaminen. Tälle on varmasti monet perusteensa.

Se, että nykyinen käytäntö on johtanut yleiskuvaan siitä, että meillä asiat käsitellään tarpeettoman hitaasti, on tietysti hallinnon menettelyn kannalta ongelma, mutta tuottaa myös erittäin monia ongelmia ihan ulkomaalaisten osalta. Oma kokemus on hyvin läheltä, albaanijalkapalloilijoista, jotka ovat jo lähes kaksi vuotta viipyneet Suomessa. Tämä tuottaa hyvin monenlaisia ongelmia ei pelkästään tässäkin tapauksessa albaaninuorille, vaan myös lähiyhteisölle. Minusta tässä on vastuu nimenomaan meidän lainsäädännöllämme, että varmistumme siitä, että tämän tyyppiset maahantulijat saavat ihmisarvoisen, mutta riittävän nopean asian käsittelyn.

Toisena asiana otan esiin voimavarakysymyksen, olemmeko suunnanneet riittävästi voimavaroja Ulkomaalaisviraston henkilöresursseihin, että siellä riittävän nopea ja joustava asioiden käsittely on mahdollista. Minusta tähän on kiinnitettävä myös jatkossa riittävästi huomiota.

[56] **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Viimeisissäkin puheenvuoroissa on vaadittu kestävää ulkomaalaispolitiikkaa. Oma käsitykseni ja mielipiteeni on se, että hallituksen esitys luo erittäin hyvät lähtökohdat kestävälle politiikalle ulkomaalaisten suhteen.

On myös paljon ihmisiä, jotka todellisuudessa tarvitsevat turvapaikkaa, ja heidän asiansa on vaarassa hämärtyä nykyisen lain voimassa ollessa. Todelliset turvapaikan hakijat joutuvat myös odottamaan suhteettoman pitkän ajan asiansa käsittelyä niiden henkilöiden joukossa, jotka, voin sanoa, käyttävät väärin tätä oikeuttaan. Kun nyt menettely nopeutuu kahteen viikkoon, se on varmasti kaikkien osapuolten edun mukaista.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

2) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 16/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 3) asiasta.

Keskustelu:

[1] **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle käsiteltäväksi lait tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain muutoksista.

Tuloverolain osalta esitetään, että kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korotetaan nykyisestä 8 600 markasta 9 600 markkaan. Tämän

voi noin yleisesti ottaen hyväksyä, mutta ansiotulovähennysratkaisussa on kuitenkin sisällä syvä epäsolidaarisuus.

Vuonna 1997 nimittäin tarkistettiin kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä koskevaa käytäntöä siten, että sitä ei nykyään enää saa työtön eikä muukaan työtulojen ulkopuolella oleva. Siihen saakka ansiotulovähennystä oli työttömillä mahdollisuus käyttää. Nyt ei. On varmasti niin, että tämä on epäsolidaarista ja tämä on väärin.

Palkansaajille on tulossa erisuuruisia palkankorotuksia, ei kovin suuria, mutta kuitenkin, ja palkansaajat ovat saamassa vielä verohelpotuksia. Työttömille ei ole tullut mitään korotusta, mutta ei ole tulossa verohelpotustakaan. Tässä on asia, johon eduskunnan pitää nyt puuttua. Minusta tämä on ehdottomasti näin.

Emme voi hyväksyä sitä, että ne, jotka ovat huonommassa asemassa, jäävät yhä huonommalle, ja sitä pitkäaikaistyöttömät ovat. Ongelma on kaikkein kärjistynein nimenomaan työmarkkinatuelle tai peruspäivärahalle pudonneilla pitkäaikaistyöttömillä, joille ei ole tulossa minkäänlaista verohelpotusta. Ei edes tätä kautta tulla vastaan. Tässä on nyt asia, jonka kohdalla eduskunnan pitää näyttää, että epäsolidaarista, selvästi väärämielistä ratkaisua ei voida hyväksyä. Eihän työttömän saama etuus iso olisi, jos ansiotulovähennysratkaisu ja sen korottaminen heitäkin koskisi. Se olisi peruspäivärahalle tai työmarkkinatuelle pudonneelle noin 55 markkaa kuukaudessa. Työttömyyspäivärahaa saaville se olisi noin 150 markkaa kuukaudessa, mutta onhan se enemmän kuin ei mitään. Pienimmissä tuloissa sekin on jo jotain. Toisaalta kyse on solidaarisuudesta, ihan perimmäisistä arvojen mittauksista.

Minä nyt selvästi haastan eduskunnan tässä asiassa harjoittamaan oikeudenmukaista veropolitiikkaa ja samalla tuon ilmi sen, että ainakin meitä on vasemmalla sellaisia kansanedustajia, joille työttömien verokohtelu on sydämen asia. Samalla se on tämän talon solidaarisuusmittaus.

Kun lait menevät valtiovarainvaliokuntaan, odotan, että siellä käsitellään myös tekemäni lakialoite n:o 1/2000 — oli aikamoisen komeat numerot lakialoitteessani — jossa esitän, että ansiotulovähennys jatkossa ulotetaan koskemaan kaikkia ansiotulon saajia lukuunottamatta eläkeläisiä, joilla on oma veronalennusjärjestelmänsä. Toisin sanoen se ei olisi enää jatkossa vain työtulojen saajien etu. Odotan, että lakialoite otetaan vakavasti käsiteltäväksi ja että valiokunta muuttaa hallituksen esitystä siten, että myös työtön saa sen verohelpotuksen, jonka palkansaajakin saa. Näin tehdään edes vähäisesti oikeutta huonoimmassa asemassa oleville eli työttömille.

Tämä on, niin kuin sanottu, sydämen asia. Toivon mukaan se korjaus tehdään valiokunnassa, jotta täällä eduskunnassa löytyy yksimielisyys siitä, miten tämän verotuspaketin kanssa menetellään.

[2] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä esitti vetoomuksen työttömien ja muiden sosiaaliturvaa saavien verotuksen keventämisestä tämän hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä.

Toivon, että tähän vetoomukseen todella valtiovarainvaliokunnassa vastataan ottamalla lakialoite n:o 1/2000 käsittelyyn. Se on saanut merkittävän numeron, tämän vuosituhannen ensimmäinen lakialoite. Mielestäni se ansaitsee sen ykkösaseman juuri sen vuoksi, että nyt on käymässä niin, että työttömät, sairauspäivärahan saajat, kuntoutusrahan saajat, vanhempainrahan saajat, äitiysrahan saajat eivät tule saamaan minkäänlaisia verohelpotuksia, jos heidän tulonsa ovat alle 3 960 markkaa kuukaudessa. Voi olla, että se meni pieleen muutamalla kympillä; ei, täsmälleen se oli oikea luku. Eli tätä pienemmillä päivärahoilla verohelpotusta ei tule, koska nämä henkilöt eivät maksa valtionveroa.

Ikävä kyllä näin pieniä päivärahoja saavia on erittäin runsaasti kaikissa näissä eri päiväraharyhmissä. Erityisen paljon heitä on työttömien joukossa. Kaikki työmarkkinatukea saavat kuuluvat ilman muuta tähän ryhmään, koska heillä täysi työmarkkinatuki on noin 2 600 markkaa ja siitä menee 600 markkaa käytännössä melkein kaikissa kunnissa veroa. Veroäyristä se tietysti vähän riippuu, mutta nettotulo jää noin 2 000 markkaan kuukaudessa. Sehän ei ole riittävä, vaan toimeentulotuen saajista yli puolet on työttömiä. Myös asumistuen saajista yli puolet on työttömiä. Olisi nyt jo korkea aika alkaa toteuttaa itse asiassa niitä perusoikeusuudistuksen lähtökohtia, että ihmisille turvataan näillä ensisijaisilla etuuksilla toimeentulo ja että toimeentulotuki olisi viimesijainen etu vain silloin, kun tilapäisistä syistä ollaan tilanteessa, jossa tulot eivät riitä.

Minulla on erään työttömän pari viikkoa sitten minulle tuoma laskelma omasta päivärahastaan. Hän on hyvin tyypillinen tamperelainen pit-

kän työuran jälkeen työttömäksi jäänyt teollisuustoimihenkilö. Hän täytti 55 vuotta joulukuussa. Samanlaisia esimerkkejä löytyy jokaisesta kunnasta, niin toimihenkilöitä kuin työntekijäasemassa olevia ihmisiä. Myös entisiä yrittäjiä on näissä samoissa tilanteissa.

Mitä on tapahtunut sen jälkeen, kun laman myötä pitkäaikainen työpaikka meni? Ei ole ollut mahdollisuutta saada mitään muuta työtä kuin tukityöpaikkoja aina puoleksi vuodeksi kerrallaan tai jostain muutama kuukausi töitä sen tukityön lisäksi. Hän on ollut siinä mielessä onnekas, että hän on onnistunut saamaan 10 kuukauden työssäoloehdon täyteen, joten hän ei ole pudonnut ansiosidonnaiselta päivärahalta, kun hänelle nyt vuodenvaihteessa suurin piirtein tuli 500 päivää täyteen. Hänellä jatkuu ansiosidonnainen päiväraha. Mutta mitä tapahtuu, kun 500 päivää tulee täyteen? Eduskunnan muutama vuosi sitten säätämän lain mukaan päivärahan perusteeksi otetaankin se viimeinen palkka. Kuitenkin on semmoinen suojasäännös säädetty, että päiväraha ei saa pudota enempää kuin 20 prosenttia. Näin tässäkin tapauksessa on käynyt, ja hänen ansiosidonnainen päivärahansa oli viime vuoden puolella 4 700 markkaa kuussa, josta jäi käteen 3 628,20 markkaa. Tämä on neljän viikon jakso. Jos lasketaan kuukautta kohti, niin summa on muutaman kympin tai satasen enemmän, mutta käytännössä tämä on melkein täysi kuukausi. Nyt hänen ansiosidonnainen päivärahansa putosi 3 764 markkaan ja käteen jäävä netto on 2 902,90 markkaa. Eli on tapahtunut yli 700 markan nettotulon putoaminen.

Mikä on tällaisen 55-vuotiaan tai yhtä hyvin 50-vuotiaan tilanne tänä päivänä Tampereen kaupungissa taikka muissa teollisuuskaupungeissa taikka maaseudulla Lapissa, Pohjois-Suomessa, Itä-Suomessa, missä korkea työttömyys vaivaa aivan yhtä pahana kuin vuosi sitten? Ei heillä ole mahdollisuutta saada työtä. On aivan turha syyllistää näitä ihmisiä, että he ovat työttömiä omasta syystään.

Täällä kävi tänään Pirkanmaan työttömien yhteisjärjestön lähetystö. He toivat esille sen ahdistuksen, jota viimeaikaiset aktiivisen sosiaalipolitiikan työryhmän esitykset ja erityisesti ministeri Niinistön lausunnot ovat aiheuttaneet työttömissä. Heillä on muutenkin tarpeeksi vaikeuksia, kun työtä ei löydy ja toimeentulo jatkuvasti heikkenee. Heitä sitten vielä syyllistetään, ja kaiken lisäksi juuri toimeentulo jatkuvasti heikkenee. Tässä esimerkkitapauksessani nettotulo on 2 902 markkaa ja minkäänlaista verohelpotusta ei ole odotettavissa. (Ed. Ala-Nissilä: Ei mitään?) — Ei mitään hallituksen esitysten mukaisesti. — Näin mennään myös sairaiden kohdalla, äitiys- ja vanhempainrahan saajien kohdalla. En ymmärrä, että sanotaan, että verohelpotuksia voidaan antaa vain työssäkäynnin kannustamiseksi, jotta ihmiset hakeutuisivat työhön. Ei kai sairaan pidä mennä töihin. (Ed. Ala-Nissilä: Entä äitiyspäivärahalla olevan?) — Ihan samalla tavalla, ei äitiyspäivärahan saajan ja vanhempainrahan saajan pitäisi mennä töihin, vaan mieluummin pitäisi pitää nämä kokonaisuudessaan, mutta se ei monen kohdalla ole mahdollista.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen tarkoituksena on kannustaa pienituloisia hakeutumaan työhön ja hankkimaan lisätuloja. Sen enimmäismäärää nyt korotetaan. Vähennys poistuisi, vaikka vähennystä vähän leikataan suuremmissa tuloissa, kuitenkin kokonaan vasta 355 000 markan tuloja saavilta. Puhummeko me pienituloisista, kun puhutaan 355 000 markan vuosituloista? Emme todellakaan. Nämä perustelut ovat erittäin kornit.

Vielä lopuksi toistan saman vetoomuksen, jolla aloitin, eli tuen ed. Tennilän lakialoitteen käsittelyä tai mitä tahansa tapaa, jolla pientä päivärahaa saavien verohelpotus toteutetaan. Sillä ei ole väliä. Tärkeää on se, että myös he saavat toimeentuloonsa edes pientä parannusta.

Ed. Ala-Nissilä merkitään läsnä olevaksi.

---

[3] **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen ja ed. Tennilän kanssa on keskusteltu tästä ongelmasta ennenkin. Nyt kun on todella lähdetty siitä, että ansiotulot ja yrittäjätulot ovat ansiotulovähennyksen piirissä, tämä johtaa juuri kuvattuun tilanteeseen.

Keskustan piristä on usein esitetty, että meillä pitäisi sosiaaliturva ja pienet työtulot paremmin yhteensovittaa, jotta tällaisia tilanteita ei olisi, ehkä kunnallisveron verottoman tulon alarajaa pitäisi nostaa. Tässä on kaksi periaatetta: oikeudenmukaisuus ja kannustavuus. Tietty kan-

nustavuus olisi hyvä, mutta jos se tehdään näin, niin kuin hallitus sen tekee, tämä todella johtaa tällä tavalla epäoikeudenmukaisuuteen. Esimerkiksi äitiyspäivärahan saajat, työttömyysturvan varassa olevat, myös eläkeläiset jäävät kokonaan tämän vähennyksen ulkopuolelle, jota on useampana vuonna tarkistettu.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että ed. Stenius-Kaukonen ja vasemmistoliitto voisivat vaikuttaa hallituksen sisällä veropolitiikan aktiivisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen enemmän, jotta emme olisi tässä tilanteessa. Keskusta tulee tämän asian nostamaan esille valtiovarainvaliokunnassa. Olemme omassa lakialoitteessamme nostaneet esille vain pari asiaa, kuntien kompensoinnin ja työmatkavähennyksen laajentamisen kakkosasuntoon, mutta tämä kysymys nousee ilman muuta esille, kun asiaa käsitellään verojaostossa.

[4] **Jouko Jääskeläinen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä julkaisi viime syksynä budjetin käsittelyn yhteydessä myös veropolitiikan arvojärjestykseen liittyviä näkökohtia. Totesimme silloin, että veropolitiikan arvojärjestystä olisi tarkistettava. Verojen kevennysvara tulisi kohdentaa täsmäkohteisiin yleisen veroalen sijasta. Vaadimme, että veropolitiikan päälinjan on tuettava työn arvostamista, kansalaisten yhdenvertaista kohtelua, kotien hoivatyötä ja pienyrittäjyyttä. Totesimme muun muassa, että myönteisen työllisyyskehityksen varmistamiseksi palkkatulojen veronkevennykset tulee kohdistaa pienituloisille kansalaisille. Nyt havaitsee, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen myös totesi muun muassa ansiotulovähennyksestä, joka yltää varsin pienenä mutta varsin korkeisiin tuloihin, että se ei tunnu kovin tarkoituksenmukaiselta nimenomaan kannustavuutta ajatellen. Sen paikka on kai matalammissa tuloluokissa selvästi.

Totesimme myös, että kotien hoivatyölle tulee osoittaa uutta arvostusta. Meidän mielestämme tulisi mahdollistaa hoivatyöhön liittyvän perusvähennyksen tekeminen. Itse asiassa jätimmekin hyvin lähellä budjetin valiokuntakäsittelyä aloitteen, joka siksi jäi myös voimaan ja jonka valtiovarainvaliokunta myös huomioi, koska sitä ei budjetin yhteydessä poistettu listalta vaan se jäi sinne edelleen käsiteltäväksi.

Halusimme nimenomaan hoivatyötilanteeseen kiinnittää huomiota, asiaan, johon olemme hyvin usein puuttuneet. Meillähän on se tilanne Suomessa, että lapsiperheiden lukumäärä on ollut lähes sama pidemmänkin ajan, mutta lapsiperheiden osuus on alentunut ja nimenomaan lasten lukumäärä on alentunut monilapsisten perheiden osuuden alenemisen mukana. Samoin voimme viitata tutkimustulokseen, jonka mukaan nimenomaan kasvaessaan lapsiperhe joutuu vaihtamaan asuntoa suurempaan, investoinnit ovat perheiden kantokykyyn nähden mittavia jne.

Tässä meidän huolemme kohteena ovat nimenomaan ne perheet, joissa vain toinen huoltajista hankkii perheen tulot, koska silloin verotus käytännön progression vuoksi on huomattavasti korkeampi kuin tilanteessa, jossa molemmat puolisot saavat verotettavaa tuloa. Mielestämme ne perheet, joissa hoidetaan alle oppivelvollisuusikäistä lasta tai vanhusta, vammaista tai pitkäaikaissairasta, voisivat saada tietyn markkamääräisen veronkevennyksen perhekohtaisesti valtionverotuksessa. Emme itse asiassa halua mitään niitä sinänsä hyviä järjestelmiä, joita meillä jo on, olla tuhoamassa, vaan kiinnitämme huomiota siihen, että on selkeästi tällainen ryhmä, joka jää väliinputoajaksi ja jonka saama kohtelu siihen yhteiskunnalliseen aktiviteettiin nähden, jota näissä perheissä osoitetaan, on selkeästi epäoikeudenmukainen.

Olemme myös aikaisemmassa vaiheessa tehneet tästä asiasta vertailua. Olemme arvioineet niitä perheitä, joissa sama tulo jakautuu kahdelle tulonsaajalle tai joissa sen yksi ansaitsee, ja sitten ottaneet huomioon myös sen, että tietysti niissä perheissä, joissa lastenhoivapalvelut haetaan ulkopuolelta, lähinnä kunnan palveluista, tämä merkitsee tiettyä tuloa ja menoa kunnan kannalta niin kuin perheenkin kannalta. Vertailumme osoitti selkeästi, että vaikka meidän ajattelemamme ja toki eräissä muissakin puheenvuoroissa ja lakialoitteissa tässä talossa esille tuotu ajatus perhevähennyksestä, tai minkä nimen se nyt saakin, toteutettaisiin, selkeästi vielä tällaisia perheitä, joissa hoivatyötä tehdään varsin paljon kotona, koskevat ratkaisut ovat yhteiskunnalle varsin edullisia tai hyviä. Tämmöisen perhevähennyksen toteuttaminen ei millään tavalla romahduttaisi verotusta, vaan ainoastaan parantaisi oikeudenmukaisuutta.

Meidän lakialoitteemme, jonka kaikki ryhmämme jäsenet ovat viime syksynä allekirjoittaneet, idea on siinä, että perheet voisivat vähentää 5 000 markkaa vuodessa suurempituloisen ve-

rosta kotona tehdyn hoivatyön perusteella, jos kotona olevan verotettava tulo on alle valtionverotuksessa verotettavan määrän. Eli meillä on kaksikin kriteeriä. Toinen on se, että todella kotona olevalla on hyvin vähän tuloja eli hän on varsin pienituloinen, ja toinen se, että vähennys tehtäisiin markkamääräisenä suoraan verosta.

Tämän mallin mukaan laskettuna arvioimme, mikä on tietysti niin sanottu hihasta vedetty lukema, että verovähennystä saattaisi käyttää 80 000 perhettä ensi vaiheessa. Se merkitsisi valtiolle 400 miljoonan markan verotulojen menetystä, mutta mielestämme olisi todella parantamassa oikeudenmukaisuutta, eikä 400 miljoonan markan muutos olisi millään tavalla negatiivinen yhteiskunnan kannalta. Päinvastoin se toteuttaisi sitä ajatusta, jonka veroteeseissä totesin, että verojen kevennysvaraa tulisi kohdentaa nimenomaan täsmäkohteisiin.

Järjestelmä, jossa 5 000:ta markkaa suoraan verosta tehtävänä vähennyksenä suosittelemme, ei tietysti ole ehkä pitkän päälle riittävä. Asiaa olisi mahdollisuus siinä mielessä kokeilla, käynnistää se tällä tavalla ja katsoa, miten käyttäjäluvut ja tilanteet kehittyvät. Emme ajattelekaan, että itse asiassa tälläkään ratkaisulla vielä oikeudenmukaisuus pääsisi toteutumaan, mutta eduskunta tekisi hyvän eleen niitä perheitä kohtaan, jotka hoivatyötä, lasten tai myöskin muussa tilanteessa olevien henkilöiden hoivatyötä, hoitavat ja ottavat siitä vastuun.

Veropoliittisissa teeseissämme viime marraskuulta myöskin edellytettiin, että työnantajan kansaneläkemaksun alinta porrasta laskettaisiin 2,4 prosentista 1,8 prosenttiin. Kustannusvaikutusta voitaisiin lieventää korottamalla kahta ylempää porrasta. Kun olen katsellut keskustan jäsenten tekemää rinnakkaislakialoitetta, siinä itse asiassa puhutaan näistä samoista teemoista. Luulen, että oppositio ja toivon mukaan myöskin hallituspuolueet löytävät toisensa tässä kysymyksessä ja näissä ratkaisuissa.

Samoin veroteeseissämme vaadimme, että korotetaan matkakulujen vähennyksen ylärajaa, ja lisäksi totesimme, että on selkeytettävä vähennyksen käytön rajoituksia, toisin sanoen helpotettava joitakin rajoituksia, joita siellä on. Nyt havaitsen, että sekä hallitus on tässä asiassa ollut liikkeellä että myöskin keskustan aloitteeseen liittyy näkökohtia kakkosasunnon osalta.

Itse halusin nimenomaan puuttua siihen seikkaan — paitsi että on hyvä, että vähennystä korotetaan — että oman auton käytössä kriteerit ovat verolautakunnissa ja verotoimistoissa suhteellisen tiukat. Ajattelen nimenomaan tilanteita, joissa joudutaan käyttämään ehkä useampaakin julkista kulkuvälinettä tai joissa muutenkin aika on kortilla. Sellaiset kriteerit, joissa puhutaan siitä, että matkan pitäisi kestää tunnin enemmän toisella menetelmällä, jotta saisi verovähennyksen oman auton käytöstä, ovat ehkä aika tiukkoja ja kaavamaisia. Voisi olla mielekkäämpää etsiä kevennyksiä minuutti- ja tuntirajoituksista. Jos ei haluta oman auton markkamääräistä verovähennyssummaa nostaa kauhean korkealle, löydettäisiin sieltä edes kompromissi. Valitettavasti on niin, että täällä etelänkin ihmiset, pohjoisen ihmisistä puhumattakaan, aika helposti joutuvat ihan aidostikin turvautumaan oman auton käyttöön. Minusta tässä pitäisi kohtuullisuutta myöskin etsiä.

Esitimme mielestämme hyvin kohtuullisen suunnitelman myöskin siitä, miten meidän varsin pienet, mutta mielestämme oikeaan kohdistuvat verovähennyksemme mielestämme voitaisiin rahoittaa. Veroteeseissämme muistutimme siitä, että suurten pääomatulojen ja varsinkin keinotteluvoittojen verotusta voitaisiin tarkastella uudestaan. Olemme jo vaalien alla ja toistuvasti puhuneet pörssiverosta, joka vaikka 0,15 prosentin eli 1,5 promillen suuruisena toisi jo varsin monta miljoonaa markkaa. Ehkä sen paikka olisi eläkepuolen subventioissa, mutta jos puhutaan myöskin nopeiden voittojen pääomaverotuksen nostamisesta nykyisestä 29 prosentista ylöspäin, luulen, että sieltäkin aika monta miljoonaa voisi verotalouden talkoisiin löytyä. Ehkä muitakin ratkaisumalleja löytyy.

Kaiken kaikkiaan pidän erittäin hyvänä, että tässä on nyt useampiakin lakialoitteita liikkeellä hallituksen esityksiä kilpailuttamassa, näin sanoakseni. Toivon, että valiokunta vakavasti paneutuu näihin näkökohtiin ja löytää oikeita painotuksia.

[5] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, luulen, että ed. Maria Kaisa Aulan nimissä jätettyä lakialoitetta hetken päästä selvitetään hieman tarkemmin, mutta otan yhden asian esille, joka liittyy työmatkavähennykseen.

On hyvä, että hallitus vihdoin korottaa työmatkavähennyksen määrää 28 000 markkaan. Se on hyvä näin. Eräs yksityiskohta on aivan tämän vuoden puolella tullut esille: Hallituksen esityk-

sessä ei ole huomioitu 3 000 markan omavastuuseen liittyvää ongelmaa, kuten työmarkkinatuella olevien jääminen pois niin sanotun ositetun omavastuun piiristä.

Syksyllä 98 tehtiin lakimuutos tuloverolakiin sillä tavalla, että vuodelta 99 toimitettavassa verotuksessa on ollut käytössä niin sanottu ositettu omavastuu. Tämä tarkoittaa sitä, että kun täysi omavastuu on 3 000 markkaa, niin työttömän osalta voidaan työttömyyskuukausilta pienentää aina 270 markkaa jokaiselta täydeltä korvauskuukaudelta, mutta kuitenkin siten, että omavastuu on heilläkin aina kuitenkin vähintään 540 markkaa. Tämä on oikean suuntainen lakimuutos.

Tätä kautta syntyy jälleen uusi väliinputoajaryhmä, nimittäin työmarkkinatuen saajat, joiden osalta vaikuttaa edelleen voimassa oleva tarveharkinta. Toisin sanoen puolison tulojen vuoksi työmarkkinatuen saajalta jää helposti saamatta niin sanottu ositettu omavastuu työmatkakulujen osalta, vaikka hänen kohdalleen tulisikin lyhytaikaisia työsuhteita. Eli tämän seurauksena on, että työttömät joutuvat jälleen keskenään eriarvoiseen asemaan. Työmarkkinatuella olevat ovat siis heikommassa asemassa. On syntynyt jälleen uusi kannustinloukku, vaikka hallitusohjelmassa ihan muuta periaatetasolla työn vastaanoton kannustavuudesta luvataankin.

Arvoisa puhemies! Tein tästä asiasta muutama viikko sitten kirjallisen kysymyksen ministeri Niinistölle. Sain viime viikolla vastauksen kysymykseeni. Jos hieman kärjistän ministeri Niinistön vastausta, niin hänen mukaansa ongelmaa työmarkkinatuella olevien osalta ei voida korjata, koska se aiheuttaisi byrokratiaa eikä näitä tapauksia voitaisi käsitellä verohallinnossa koneellisesti. Pidän tätä hieman omituisena. Tämä ei ollut ollenkaan työmarkkinatuen saajan lähtökohdista lähtevä lähestymistapa, vaan katsottiin nimenomaan verohallinnon tilannetta, että se siellä mahdollisesti aiheuttaisi lisätyötä sekä vaikeuttaisi ja toisi lisää byrokratiaa.

Itse ainakin katson, että yksinkertaisin ratkaisu asiaan olisi, että työmarkkinatuen tarveharkinta poistettaisiin kokonaan ja näistä työttömistä tulisi tasavertaisia muiden työttömien kanssa ja he olisivat sitä kautta oikeutettuja myös ositettuun omavastuuseen. Korostan sitä, että voi olla, että tavallisesta työssä käyvästä, jos vaikka mies ja nainen käyvät molemmat töissä, tämä 3 000 markan omavastuu ei kuulosta hirveän suurelta, mutta sitten jos katsotaan asiaa työttömän näkökulmasta, niin kyllä se aika iso raha vuositasolla kuitenkin on. Olennaista on, että kun tämä epäkohta edelleen on, niin työmarkkinatuen saajat ovat huonommassa asemassa kuin muut työttömät.

[6] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta on paljon hyvää, ainakin tuloverolain osalta.

Veroasteikkolaista on todettava, että sitä en pidä oikean suuntaisena. Sehän merkitsee tasaisesti kaikissa tuloluokissa veronkevennysten antamista taulukkojen kautta. Mielestäni tässä tilanteessa, kun suuret tulot vielä nousevat prosentuaalisesti eniten työmarkkinaratkaisujen perusteella, sinne annettava, saman prosenttimäärän mukainen verokevennys on liikaa ja tarpeetonta.

Ihmettelen, että vasemmisto on suostunut tähän kokoomuksen linjaan suurituloisia suosivan veroasteikon rakentamisesta. Tässä olisi, jos jossakin, ollut paikka osoittaa solidaarisuutta pienituloisille ja ohjata kaikki veronkevennykset taulukkojenkin kautta pieni- ja keskituloisille sellaisissa työtehtävissä oleville ihmisille, jotka muutoinkin saavat työstään kohtuuttoman pienen palkan nimenomaan käteensä. Tämä olisi solidaarista ja oikeudenmukaista. Eli pitäisi muuttaa eduskunnassa veroasteikkoa sillä lailla, että pienehköt tuloluokat saisivat esitettyä enemmän kevennystä ja suurissa jäätäisiin odottamaan aikoja vielä parempia. Se on peruslinja tämän veroasteikkolain korjaamiseksi, joka nyt osoittaa epäoikeudenmukaista poliittista harkintaa.

Arvoisa puhemies! Tuloverolain muutoksissa tulonhankkimisvähennys ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ovat auki, eli molempien nimellismääriä esitetään korotettavaksi. Se on ihan oikein. Molemmat kuitenkin hyödyttävät vain palkka- tai ansiotuloja saavia. Näin ollen sosiaalisen turvan varassa olevat, erityisesti työttömät, jäävät edelleen näistä paitsi. Edustajat Tennilä ja Stenius-Kaukonen tähän ongelmaan puuttuivat. Totean vain, niin kuin hallituksen esityksessäkin sanotaan, että pääministeri Paavo Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa luvataan, että hallitus varautuu vaalikauden aikana 10—11 miljardin markan suuruisiin ansiotuloihin ja välillisiin työvoimakustannuksiin suuntautuviin verojen ja veronluonteisten maksujen kevennyksiin.

Nyt en ihan tarkkaan tiedä, missä kohdin ollaan 10—11 miljardin markan kevennysten antamisessa menossa, mutta hallitusohjelmaan on kirjoitettu, että kaikki 10—11 miljardia markkaa verokevennyksiä annetaan ansiotuloihin ja välillisiin työvoimakustannuksiin suuntautuvien verojen ja veronluonteisten maksujen keventämiseen. Siis koko 10 miljardin markan suuruisesta potista työttömät, sairaat ja muut, ehkä pääosin eläkeläisetkin, jäävät ilman osuutta. Toisaalta hallitusohjelma ei lupaa työttömille mitään muuta. No, ministeri Niinistö lupasi, mutta se oli keppiä. Jälleen ihmettelen, että vasemmisto hyväksyy tämän linjan, mutta se on hallitusohjelmaan sitoutunut ja sitä nyt neljä vuotta ilmeisesti noudatetaan. Kylmä linja työttömille ja sosiaaliturvan varassa eläville heikoimmille lähimmäisillemme!

Vasemmistoliiton edustajien kannattaisi palata lukemaan hyväksymäänsä hallitusohjelmaa ja todeta, että tämä linja on todellakin nyt jo se, mitä toteutetaan, jos hallituksen ohjelmaa toteutetaan, niin kuin nyt tapahtuu tämän esityksen pohjalta. Suurituloiset saavat prosentuaalisesti saman mutta markkamääräisesti paljon suuremman veronkevennyksen kuin pienituloiset. Sosiaaliturvan varassa elävät, esimerkiksi ne isämme ja äitimme, jotka ovat pienellä eläkkeellä ja ovat tämän maan ja hyvinvoinnin perustan rakentaneet ja vapauden taistelleet, jäävät kokonaan ilman näitä helpotuksia, mitä tässä nyt annetaan painokkaasti suurituloisille.

Nämä vähennykset, joihin esitetään korotuksia, ovat sinänsä perusteltuja. Tulonhankkimisvähennyksen ja kunnallisen ansiotulovähennyksen enimmäismäärän korottamisen hyväksyn. Mutta on kyllä vakavasti vedottava, että nyt aletaan katsoa vähän tuloerojenkin perään, kun uudistuksia viedään eteenpäin ja erityisesti kun pyritään hallitusohjelmaa toteuttamaan hallituksen toimesta.

Arvoisa puhemies! Työmatkakustannusten verovähennysoikeuteen tulee 5 000 markan korotus, mikä on mielestäni paikallaan. Hallitus toteaa, että korotus on perusteltu myös siksi, että polttoaineiden hintojen voimakas nousu tulee heijastumaan korotuksena myös oman auton käytön perusteella myönnettävän vähennyksen kilometriarvoon. Oikeastaan käy niin, että polttoaineiden, esimerkiksi bensiinin, hinnannousu tulee syömään tästä 5 000 markasta tänä vuonna erittäin suuren osan. Todellisuudessa ne ihmiset, jotka hakeutuvat kauemmaksi töihin tai joilla on pitkä työmatka, eivät tästä hyödy, koska kilometrikorvaus tulee väistämättä nousemaan polttoaineiden hintojen nousun takia, johon taas hallitus ei ole halunnut millään lailla puuttua.

Näin tämä 5 000 markkaa ei ole ihan niin kaunis raha kuin tässä äkkiä ajatellen näyttää, elleivät polttoaineiden hinnat alene. Mutta ihan oikein on näin edistää työvoiman liikkuvuutta. Tähän näyttää liittyvän myös esityksessä puhuttu asia, että tämä lisää työmatkoja omalla autolla. No, täytyy todeta, että vähennyksen saa oman auton käytön mukaan vain, jos se on halvin työmatkan toteuttamisväline. Mutta toki on niin, että oman auton käyttö lisää ympäristön kuormitusta. Tässä olisikin syytä ehkä harkita vähitellen sitä, että sellaiset autot, joissa on pienempi ympäristörasitus, huomioitaisiin verotuksessa myös nykyistä paremmin. (Ed. S. Lahtela: Polkuautot!) Mutta se menee jo vähän kauemmaksi tästä hallituksen esityksestä.

Arvoisa puhemies! Työmatkakustannusten vähennykseen näyttää liittyvän myös keskustan eräiden edustajien tekemä rinnakkaislakialoite, jossa on hyviä asioita. Asumisvähennyksestä työmatkavähennysten lisäksi keskusta toteaa, että hallitus esittää työmatkavähennysten korottamista nykyisestä 23 000 markasta 28 000 markkaan kuukaudessa. Näin ei tietystikään ole, tässä on virhe. Keskustan lakialoitteen 93 §:ssä on samalla tavalla, että esitetään vähennys nostettavaksi 28 000 markkaan kuukaudessa, mikä tuntuu kyllä hurjalta, eli siinä on varmasti virhe. Mutta esitys 23 000 markasta 28 000 markkaan vuodessa on kannatettava. Sen lisäksi 3 000 markan lisä tässä on ihan paikallaan eli kuukautta kohti katsottuna siinä suhteessa.

Mitä tulee sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan kansaneläkemaksusta annetun lain 4 §:n muuttamiseen, niin mielestäni se olisi tärkeää viedä myös nyt rinnalla eteenpäin. En ihan tiedä, onko tähän valittu paras malli, mutta kuitenkin on syytä välillisiä työvoimakustannuksia nyt alentaa ja sitäkin kautta saada työllisyyteen vaikutusta.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei millään lailla esityksessään, ei ainakaan äkkiä luettuna, näy puuttuneen siihen, miten kunnille korvataan tämä minun laskelmieni mukaan 342 miljoonan markan menetys, joka näin tulee kuntien verotuloihin. Keskusta puhuu 260 miljoonasta, mutta kun laskin, niin sain 342 miljoonaa markkaa.

Vaikka se on koko kuntasektoria ajatellen pieni summa, niin kuitenkin hallituksen pitäisi aina muistaa, että käydään läpi kuntien ja valtion väliset rajanvedot, kun käytämme täällä valtion toimesta monopolisoitua päätösvaltaa kuntien verotulojen suhteen. Tämä on jälleen hallitukselta unohtunut, ja se on moite, joka on nostettava esille. Toivottavasti valiokunta kuulee ainakin Kuntaliittoa.

[7] **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva hallituksen esitys lähtee siitä, että tuloverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tulonhankkimisvähennyksen ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismääriä korotetaan ja vuoden 2000 veroasteikkolain progressiivisen tuloveroasteikon marginaaliveroprosentteja ehdotetaan alennettaviksi kaikissa tuloluokissa. Lisäksi asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten perusteella tehtävän vähennyksen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi.

Lakiesityksen, tuloverolain muutoksen, kaikki keskeiset tekijät ovat oikean suuntaisia. Nimittäin tuloverotuksen uudistamisen perustehtävä on työnteon, kannustavuuden ja kannattavuuden parantaminen. Se, että kevennykset kohdistuvat kaikkiin tuloluokkiin — edellä ed. Kankaanniemi tarkasteli jo sitä, mitä tämä merkitsee eri tuloluokkien välillä — johtaa luonnollisesti siihen, että markkamääräisesti suuremmissa tuloluokissa verokevennys on selvästi suurempi. Tätä vaikutustahan pyritään nyt vähentämään hallituksen esityksessä nimenomaan työmatka- ja ansiotulovähennyksen korotuksella, mutta näihin liittyy muutama epäkohta, joihin haluan puheenvuorossani tarttua.

Keskustan tekemä rinnakkaislakialoite ottaa huomioon nimenomaan sen, että korotettu ansiotulovähennys tulee ennen kaikkea heijastumaan kuntatalouksiin. Tämä kompensaatio pitäisi ottaa huomioon nimenomaan valtion budjetissa, koska hyvinkin on tunnistettavissa, että vähennys tulee rasittamaan ennen kaikkea niitä pieniä maaseutukuntia, jotka tälläkin hetkellä ovat jo erittäin tiukalla oman taloutensa kanssa.

Toinen merkityksellinen asia liittyy työmatkavähennykseen. On hyvä asia, että työmatkavähennyksen osuutta korotetaan. Oma lukunsa on se, miten oman auton käytön osalta verottajalla on erilaisia tulkintoja. Jos ajatellaan kansalaisten yhdenvertaista verokohtelua, minusta tämä on sellainen asia, jonka ohjeistuksiin pitäisi löytää selkeämmät lähtökohdat. Mielelläni sanoisin, että jopa peruslähtökohtana olisi väljennettävä oman auton käyttömahdollisuutta, koska minäkin ihan tuttavapiirissä tunnen henkilöitä, jotka saavat osittain käyttää omaa autoa ja sen lisäksi joutuvat turvautumaan julkisten kulkuvälineiden käyttöön. Tätä kautta aiheutuu monen näköistä haittaa ja hankaluutta, ja pitkien etäisyyksien vallitessa minusta tämän tyyppiset käytännöt pitäisi pystyä eliminoimaan sillä tavalla, että otettaisiin huomioon nykyistä paremmin myös työssä käyvän näkökulma, että työmatkaliikennöinti saataisiin mahdollisimman joustavaksi.

Tämän lisäksi lakimuutokseen liittyy erittäin merkittävä puute, nimittäin kakkosasunnon huomioon ottamiseen liittyvä. On yhä lisääntyvässä määrin ihmisiä, jotka joutuvat kulkemaan. Emme vain me kansanedustajat vaan yhä enemmän muutkin työntekijät käyvät toisella paikkakunnalla työssä ja joutuvat hankkimaan toisen asunnon. Tässä mielessä työn vuoksi hankitun kakkosasunnon pitäisi kuulua automaattisesti niiden verovähennysten piiriin, jotka otetaan huomioon. Tämä asiana sisältyy myös keskustan tekemään rinnakkaislakialoitteeseen. Toivon, että lakiesityksen valiokuntakäsittelyvaiheessa asiaan erityisesti paneuduttaisiin.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan kuitenkin tässäkin yhteydessä ottaa esille sen, että me edelleen liikumme verotuksen uudistuksissa aika marginaalisissa ja sanoisin jopa aika mitättömissä tekijöissä. Odotan sitä, että hallitus löytäisi yksimielisyyttä merkittävämpien verouudistusten tuomisesta eduskunnalle. Työn voimakas muuttuminen ja palvelutyön voimakas lisääntyminen edellyttää sitä, että me löytäisimme uusia perusteita verotukselle ennen kaikkea siinä mielessä, että palvelutyön tekeminen tulee kannattavaksi ja mahdolliseksi.

Meillähän on menossa kotitaloustyöhön liittyvä verotuskokeilu, mutta mielelläni näkisin, että me etenisimme paljon rohkeampiin kokeiluihin siinä mielessä, että nykyinen palkanmaksaja voisi toimia myös reilummin työnantajaroolissa. Jos ajatellaan kansantalouden näkökulmasta, niin sillä, että me siirrämme vaikka verovähennyksien kautta tavallaan palkkatuloa toisillemme, ei ole mitään kansantalouteen liittyvää heikentävää merkitystä. Päinvastoin se toisi sen mahdollisuuden, että pystyttäisiin palkansaajaperheissä, koti-

talouksissa, käyttämään nykyistä selvästi enemmän erimuotoista palvelutyötä.

Kun jo aikaisemmin on todettu, että hallituksella ei ole halukkuutta edetä arvonlisäveron alueella kokeiluihin, tässä mielessä minä toivoisin, että tuloverotuksen uudistaminen etenisi uusiin verovähennysmuotoihin. Minusta on merkillepantavaa, että tämänkin lain perusteluissa edelleen todetaan, että työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeus säilyy automaattisena. Kuitenkin jos ajatellaan työn lisääntymistä, meidän pitäisi löytää sellaisia vähennysmuotoja, jotka todella aktivoivat ja kannustavat kansalaisia toimeliaisuuteen.

[8] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsiteltävä hallituksen esitys on saanut rinnalleen muun muassa ed. Aulan ym. rinnakkaislakialoitteen. Aloitteen perusteluissa korostetaan, että verotusta on tarkasteltava paitsi suhdannenäkymien myös yleisen yhteiskunnallisen kehityksen ja rakenteiden uudistamisen näkökulmasta. Työn korkea verotus on meillä suuri ongelma. Tästä kärsii niin työnantaja kuin näillä aloilla olevat työntekijät, eritoten kun puhutaan pienyrittäjyydestä ja palvelualoista. Meidän pitäisi päästä työnteon ja yrittäjyyden yhteiskuntaan. Kaikki tiedämme, että tällä tavoin sekä taloudelliset kysymykset niin valtion kuin kuntien talouden osalta että myös työttömyyden tuomat ongelmat kyetään parhaalla tavalla hoitamaan.

Suuri ja vaikeutuva ongelma monilla alueilla on edelleen pitkäaikaistyöttömyys. Erityisesti se koskettaa niin sanottuja ikääntyneitä väestöryhmiä. Tässä en todella tarkoita kovin iäkkäitä ihmisiä. Valitettavasti on niin, että työpaikkoihin, joita on tarjolla, halutaan lähinnä sellaisia, jotka ovat kohtuullisen nuoria ja varsin koulutettuja. Meidän pitäisi kyetä järjestämään työnteon mahdollisuus myös niille, joiden ammatillinen työnteon osaaminen on varsin hyvä ja korkea mutta joilla ei ole sellaista korkeaa koulutusta, jota nyt eritoten eräillä aloilla tänä aikana edellytettäisiin.

Veroratkaisuthan pitäisi tehdä tulevaisuutta ajatellen ja sillä tavoin, että niillä tasapainotettaisiin kasvua ja työllisyyden edellytyksiä ja tietenkin vielä niin, että luotaisiin edellytyksiä koko maahan ja kaikille elinkeinoaloille. Mahdolliset uudet työpaikat, joita kipeästi tarvitsemme, ovat paljolti juuri pienyrityksissä ja palvelualoilla. Tästä syystä korostuvat juuri ne ratkaisut, joilla työnteon yhteiskuntaa kyettäisiin vahvistamaan ja edistämään. Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä tehdään joitakin korjauksia nykytilanteeseen. Ne kuitenkin toteuttavat tarvittavia tavoitteita ja toimenpiteitä vain osittain.

Keskusta on aiemminkin puhunut hyvin paljon työmatkavähennyksen korjaamisesta ja saanut sille eduskunnassa vastakaikua. Erityisesti on nähty tärkeänä ylärajan korottaminen, johon nyt hallituskin on taipumassa ja korottaa nykyistä työmatkavähennyksen ylärajaa 5 000 markalla. Se on hyvä asia.

Ongelmallinen on edelleenkin työmatkavähennyksen alaraja. Erityisesti se tulee vastaan siellä, missä työmatkat ovat pitkät, julkinen liikenne puuttuu ja oman auton käyttö on välttämätöntä, ja eritoten niissä tilanteissa, jolloin olisi mahdollisuus ottaa vastaan lyhytaikaista työtä. Edelleenkin koetaan 3 000 markan omavastuu liian korkeaksi näissä tilanteissa, joissa on kyse lyhytaikaisista työsuhteista ja kohtuullisen matalasta ansiotasosta. Monet kuitenkin haluaisivat lähteä työhön, mutta taloudelliset edellytykset ovat usein puuttuneet. Tähänkin asiaan keskustan lakialoitteessa esitetään korjausta nimenomaan niin, että omavastuu vähenisi työttömyyskuukausien perusteella niin, että omavastuu alenisi yhdellä yhdestoistaosalla jokaista vuoden työttömyyskuukautta kohden.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevassa lakialoitteessa, joka on siis hallituksen esityksen rinnakkaisaloite, esitetään myös toisen asunnon vähennysmahdollisuutta. Se koskee erityisesti sellaisia matkatyössä käyviä, joille kakkosasunto on välttämätön mutta jotka ja joiden perhe ei halua muuttaa vakinaiselta asuinpaikkakunnaltaan. Mielestäni meidän pitäisi suhtautua tähän asiaan vakavasti ja huomioida myös nämä kustannukset ja niiden vähentämismahdollisuus verotuksessa.

Kuntien kannalta hallituksen esitys on ongelmallinen. Siinähän esitetään taas kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen korottamista, joka veronsaajan kannalta on oikea ja oikean suuntainen toimenpide, mutta tämän korotuksen myötä kuntien saama verotulo alenee. Onko se nyt tämä 260 miljoonaa markkaa, joka tässä aloitteessa on, tai tätä suurempi, joka tapauksessa se on merkittävä summa kuntien taloutta ajatellen ja eritoten niitä alueita ja niitä kuntia ajatellen, joihin tämä etupäässä kohdistuu, missä tulot ovat alhaiset ja missä tulojen kerryttäminen ja lisääminen kuntien kannalta olisi kaikkein tärkeintä. Tästä syystä

on, arvoisa puhemies, välttämätöntä, että tämä kompensoidaan täysimääräisenä kunnille. Keskustan malli lähtee siitä, että kuntatyönantajan kansaneläkemaksua vastaavasti alennettaisiin ja tätä kautta tämä asia kuntatalouden kannalta saataisiin kohtuulliselle mallille.

Arvoisa puhemies! Verotuksessa tietysti on tärkeää, että myös oikeudenmukaisuus toteutuisi, ja se olisi myös työntekoon ja yrittämiseen kannustavaa. Tästä syystä keskustan lakialoitteessa esitetään työnantajamaksujen keventämistä. Me näemme niin, että tällä tavoin edistettäisiin niitä tavoitteita, joita muun muassa ylijohtaja Tarmo Pukkilan johtama työryhmä äskettäin esitti. Toimet nähdään varsin tarkoituksenmukaisena tapana keventää työnantajan korkeita maksuja, ja kun kansaneläkemaksua tässä mallissa alennettaisiin nykyisen porrastuksen puitteissa, tällä tavalla erityisesti työvoimavaltainen palvelutuotanto ja pienituloisin työvoima saisi tarvittavaa helpotusta.

[9] **Matti Huutola /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ensinnä ajattelin, että käytän vain lyhyen vastauspuheenvuoron ed. Kankaanniemen puheen johdosta, mutta sitten ajattelin, että hiukan laajennan ja sen vuoksi päätin tulla tänne puhujakorokkeelle vähän laajemminkin puhumaan hallituksen esityksestä.

Ihan aluksi ed. Kankaanniemen ihmettelyyn siitä, minkä takia vasemmisto on mukana hallituksen tämän päivän esityksessä näistä muutoksista. Tietenkin ehkä nyt kannattaisi ed. Kankaanniemen hiukan arvioida kokonaispakettia, mitä tässä kaiken kaikkiaan tällä koko ratkaisulla on sovittu. Tässä on tietysti sovittu se, että tuloveroasteikkoa alennetaan saman suuruisella määrällä kaikkiin tuloluokkiin, mutta sen lisäksi on minusta keskeistä kuitenkin se, että tulonhankkimisvähennyksen, kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen ja matkakustannusten vähennysten ylärajan nostaminen kuitenkin kompensoivat nimenomaisesti pienituloisten ja, sanotaan, huonolla palkalla keskimäärin työskentelevien palkansaajien asemaa, mikä varmasti tuosta taulukosta oli huomioitavissa.

Jos ed. Kankaanniemen mielestä 80 000—110 000 markkaa ansaitseva on kovapalkkainen ja hyvin toimeentuleva, niin sitten meillä vasemmiston ja ed. Kankaanniemen välillä on eriävä käsitys siitä, kuka on hyvätuloinen ja kuka on huonotuloinen. Minun henkilökohtainen käsitykseni on, että 110 000 markan vuosiansiolla työskentelevä tai semmoista palkkaa saava ei ole missään tapauksessa hyvätuloinen.

Minusta kaiken kaikkiaan tämä kokonaisratkaisuhan on kuitenkin hyvä. Siis missään tapauksessa nyt poikkeuksellisesti ei leikata eikä lisätä veroja, vaan veroja kuitenkin kevennetään. Toisaalta kaiken kaikkiaan minusta aika iso asia on matkakustannusten vähennysten ylärajan nostaminen, joka liittyy tietysti minusta keskeisesti työvoiman liikkuvuuskeskusteluunkin siitä, liikkuuko työvoima tarpeeksi vaiko ei.

Myös keskustan aloite toisen asunnon merkityksestä verotuksessa on minusta kuitenkin itse asiassa harkittava. Olen kyllä henkilökohtaisesti sitä mieltä, että se on vakavasti harkittava ajatus. On mietittävä, minkälaiset resurssit ja mahdollisuudet sen toteuttamiseen on. Minustakin on järkevämpää sellaista tukea, koska on nähty, että työvoima liikkuu, liikkuu jopa omalta kotipaikkakunnaltani Lapista Helsinkiin. Kun maanantaiaamuisin tai tiistaiaamuisin tulen aamukoneella Helsinkiin, niin aina kymmenkunta entistä työtoverianikin rakennusalalta tapaan lentokoneessa. He käyvät viikoittain täällä työssä, ja osalla on kakkosasunto ja osalle työnantaja järjestänyt asunnon tai jopa osittain kustantaa myös matkakuluja.

Tässä on yksi asia, josta hallituksen esitystä ei ole, mutta joka minusta tulisi myös pohtia. Olen käsittänyt, että monet työnantajat olisivat esimerkiksi halukkaita kustantamaan työntekijöitten jopa päivittäistä tai viikoittaista matkakulujen korvausta lähinnä julkisten kulkuneuvojen mukaan, mikä kannustaisi myös julkisten kulkuneuvojen käyttöä. Tulisi harkita, voitaisiinko työnantajan järjestämää tai maksamaa päivittäistä tai viikoittaista matkakorvausta kohdella esimerkiksi verotuksellisesti lievemmin kuin nykyisin, kuten esimerkiksi lounasetuuden osalta. Kuvitellaan, että kustannukset olisivat Lapista lentäen tänne viikoksi työhön riippuen lipuista sanotaan 1 200 markan luokkaa. Jos sen verotusarvo olisi esimerkiksi puolet siitä, niin uskon, että moni työnantaja olisi halukas osallistumaan niihin kustannuksiin.

Semmoista pohdintaa ei minun mielestäni vielä ole, mutta se tulisi myös tähän keskusteluun liittää. Varmasti se kannustaisi myös ja jonkun verran vastaisi tähän työvoiman liikkuvuustarpeeseen, koska tiedän, että työnantajilla ja työmarkkinoilla on tätä liikkuvuustarvettakin. Vält-

tämättä ei tänä päivänä tarvitse koko perheen asuinpaikkaa muuttaa, jos on mahdollisuus kohtuullisilla kustannuksilla myös liikkua osittain työn perässä. Tätä en tarkoita sillä sanottavaksi, että se olisi itsetarkoitus, vaan kyllä myös itse näen niin, että työn on oltava siellä, missä ihmiset, eikä toisin päin. Mutta koska nämä eivät ei aina näy kohtaavan, voisi näin myös verotuksellisesti sitä huomioida.

Yhdyn kyllä myös ed. Tennilän aloitteeseen. Ed. Stenius-Kaukonenkin käytti kovia puheenvuoroja siitä, että on selvästi tulonsaajia, jotka ovat ansiotuloilta jääneet työttömiksi ja ovat sitä kautta saaneet sosiaaliturvaa. Kyllä minunkin mielestäni työttömyysturvan taso Suomessa on heikko. Se on tällä hetkellä kustannustasoon nähden heikko, ja eritoten kun palkkaratkaisuja tehty ja nyt tehdään veroratkaisuja, kyllä se on heikko. Siinä pitäisi päästä joko selvään tasokorotukseen tai joihinkin verotuksellisiin temppuihin, joilla ansiotasoa pystyttäisiin myös työttömänä oleville nostamaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

10 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huutolan käyttämään puheenvuoroon en voi muuta todeta kuin että kyllä hallitusvastuu kovasti sokaisee silmiä ja tuo näin paljon myönteistä näköalaa myös pienemmän tuloluokan saajan pussiin ja käsiin, jolloin tämä näyttäisi paremmalta, kuin mitä se käytännössä onkaan. Kyllähän tämä 0,5 prosentin tuloverokevennys keskimäärin kääntyy selkeästi parempiosaisten puolelle.

Erityisesti myönteisenä, niin kuin kaikissa puheenvuoroissa on nähty, näen matkakulujen vähennysmahdollisuuden. Sille ei, ihme kyllä, ole löytynyt yhtään vastustajaa kaiken kaikkiaan. Pitäisinkin erikoisena, ettei näin olisi menetelty, mutta valitettavasti korkeampi polttoaineen hinta syö kaiken, mitä siinä säästöjä tulee.

Mitä tulee ed. Huutolan näkemykseen, että työn pitäisi olla siinä, missä kansalainen asuu, kyllä minusta osoittaa erittäin hyvää ja tervettä harkintaa, että mennään työn perään ja ollaan siellä, missä työtä on olemassa. Mutta kuten monissa puheenvuoroissa on tullut esiin, erityisesti ed. Kankaanniemi tämän asian syvästi esille toi, tässä on menty kuntien pussille. Kukaan ei ole korvaamassa eikä hoitamassa kuntien osuutta tässä asiassa. Se on minusta erittäin vakava signaali kuntatalouden kunnossa pysymisen ja korjaamisen suhteen eli sitä pitäisi hallituksen tarkemmin nähdä, korjata ja hoitaa myös niin, ettei kuntien asema heikkenisi aina näitten ratkaisujen myötä.

11 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Huutola kehotteli minua tutkimaan koko hallituksen esitystä n:o 16 eli käsittelyssä olevaa esitystä. Tein sen ja samalla menin vielä laajempaan näkökulmaan eli kaivoin hallitusohjelman laatikostani ja tarkastelin sitä. Siellä luvataan palkansaajille kaikki nämä yli 10 miljardin kevennykset palkka- ja ansiotuloihin. Sitten sosiaaliturvaa on edelleen oltu leikkaamassa, tai ainakin siihen suuntaan puheet näyttävät menevän ja parannuksia ei ole tulossa. Sitä kokonaisuutta pitää myös tarkastella, kun verouudistuksia ja näinkin merkittävää verolainsäädännön muutosta käsitellään, mikä nyt on tapahtumassa.

Arvoisa puhemies! Ed. Huutola voisi katsoa myös hallituksen esityksen n:o 16 sivua 3. Siinä on alaosassa taulukko, ja kun otetaan esimerkiksi 100 000 markkaa vuodessa palkkatuloa ansaitseva, siinä kohtaa käytettävissä olevan tulon muutos on 47 markkaa kuukaudessa. Siis 100 000 markan ansaitsija, aika pienituloinen, saa 47 markkaa kuukaudessa kevennystä; 150 000 markan kohdalla kevennys on 64 markkaa; ja 350 000 markan kohdalla 129 markkaa. 350 000 markkaa vuodessa ansaitseva saa siis yli kaksi kertaa sen markkamäärän kuin 150 000 markkaa ansaitseva, puhumattakaan 100 000 markan kohdalla. Tämä kertoo linjan. Ymmärtääkseni taulukossa on koko esityksen vaikutukset otettu huomioon, niin siinä ainakin sanotaan. Tätä kritisoin, että näin annetaan hyvätuloisille todella selvästi moninkertainen kevennys verrattuna pienituloisiin, kun taas työllisyyden ja oikeudenmukaisuuden kannalta olisi aivan välttämätöntä ohjata kevennykset pienituloisiin, eli taulukko pitäisi heittää toisin päin, niin että korotus pienenisi ylöspäin mentäessä eikä kasvaisi, niin kuin tässä tapahtuu.

12 **Jouko Jääskeläinen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Pariin aikaisemmin käytettyyn puheenvuoroon.

Ed. Karjula, joka on jo lähtenytkin, kiinnitti ihan tärkeään asiaan huomiota eli palvelusektoriin tai yleensä palkkakulujen verovähennysmahdollisuuteen, ymmärsin hyvin tietyissä rajoissa, palvelutuotannon ja työpaikkojen lisäämiseksi. Minusta se on myös näköala, joka kannattaa huomioida.

Ed. Huutola pohdiskeli lentokoneen käyttöä. Se tietysti joskus on varmaan tarpeellista, mutta voi olla, ettei sekään ole aivan pienituloisten asia. Kuten ed. S. Lahtela muun muassa totesi, kyllä tietysti hallituksen kokonaispaketista aika paljon sulaa tällä kertaa polttoaineiden kustannusten lisääntymiseen. Ymmärrän sen, että hallituksessa pitää toki olla, mutta tämä paketti voisi tietysti olla lihavampikin tuloksiltaan.

Sen sijaan kannatan sitä ajatusta, minkä ed. Huutola itse asiassa otti esille verovähennysmalliajattelussa. Jos on oman auton käyttöoikeus, voisi olla myös oman bussin käyttöoikeus. Siinä voisi miettiä niitä keinoja, joissa verovähennys silloin, kun työnantaja edun antaa, voisi olla vielä edukkaampi, sanoisinko, sekä työnantajan että työntekijän kannalta. Silloin voitaisiin auttaa myös niitä tilanteita, joissa autoetuun ei ole mahdollisuutta, ja sen hieman subventoituun, kevennettyyn verotusarvoon.

13 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Toki asioita voidaan aina katsella eri puolilta ja tätäkin voidaan arvostella, mutta minusta on tärkeää, että kokonaisratkaisu on hyvä. Veroja alennetaan, se on tosiasia. Verotus ei ainakaan nouse. Näin hallitus toteuttaa hallitusohjelmaa, jossa vaalikautena on luvattu alentaa veroja 10—11 miljardia markkaa. Hallitus on nyt tehnyt tämän suuntaisen esityksen eli pitää sanansa. Tällä toimenpiteellä saadaan potkua työllisyyteen ja elinkeinoelämän yleiseen toimeliaisuuteen ja myöskin kannustavuuteen.

Matkakulujen perusteella tehtävä vähennys nousee 28 000 markkaan. Se on erittäin paikallaan ja luo mahdollisuuksia käydä etäämmälläkin työssä, vaikka tosin osa tästä kuihtuu, kuten moni muukin on jo sanonut, polttoaineiden verotuksen nousun takia, mutta kaiken kaikkiaan tämä on myönteinen esitys.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

3) Laki tuloverolain ja vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 43/2000 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi eräistä kansainvälisistä yhdistetyistä kuljetuksista

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 17/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 18/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 9 §:n ja siviilipalveluslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 19/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 12/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 6/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

8) Valtioneuvoston selonteko pankkituesta 16.11.1999

Mietintöjen pöydällepano
Valtioneuvoston selonteko VNS 4/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 7/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti keskiviikkona 12 päivänä huhtikuuta pidettävään täysistuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 18.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen